

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

CYRIL
WONG

bayan de souza'nın
son dersi

İngilizceden Çeviren: Emrah Saraçoğlu

Doğum gününde, uzun kariyerinden sonra Rose de Souza, son dersini vermek için okula dönüyor. Amir'in trajik ve travmatik öyküsünü anlattığı beklenmedik bir itirafla geçmişindeki, hayatını sonsuza dek değiştiren hikâyeyle yüzleşiyor.

Ödüllü şair Cyril'in çarpıcı ilk romanı Bayan de Souza'nın Son Dersi, seçim gücünü ve hafızanın güvenilmezliğini istisnai bir şekilde inceliyor.

Doğrudan ve cesur olduğu kadar kırılgan güzelliğiyle nefes kesici...

Gerrie Lim

Wong altımızdan halıyı çekip bizi başka bir boyuta taşısa da sanki ayakta bırakıyor. Yeni bakış açısı kazanacağımız bir nokta bu.

Dr K. K. Seet

f facebook.com/Alabandayayinlari
t twitter.com/Alabandayayinlari
i instagram.com/Alabandayayinlari

www.alabandayayinlari.com

₺ 16

CYRIL WONG

bayan de souza'nın son dersi

Alabanda Yayınları

BAYAN DE SOUZA'NIN SON DERSİ

CYRIL WONG

Copyright ©2013 Cyril Wong

Türkçe yayın hakları Kalemajans aracılığıyla Alabanda Yayınları'na aittir.

Birinci Basım: Ocak 2017

ISBN 978-605-9158-72-5

Bencekitap Sertifika No: 17725

Yayıncının yazılı izni olmadan çoğaltılamaz.

Kaynak göstermek koşuluyla alıntı yapılabilir.

Genel Yayın Yönetmeni: Ceyda Pırıl Köstem

İngilizceden Çeviren: Emrah Saraçoğlu

Editör: Ceyda Pırıl Köstem

Gözden Geçiren: Zeynep Oto Yenen

Tasarım: Benceajans

Original English edition published by Epigram Books

1008 Toa Payoh North #03-08 Singapore 318996 Tel: +65 6292 4456 /

Fax: + 65 6292 4414 enquiry@epigrambooks.sg / www.epigrambooks.sg

Baskı ve Cilt: Ankamat Matbaacılık

Sertifika no: 13256

Alabanda Yayınları, Bencekitap alt markasıdır.

Selanik Cad. No: 28/18 Kızılay – Ankara

Tel: (0 312) 425 24 58

www.bencekitap.com.tr

info@bencekitap.com.tr

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

CYRIL WONG

bayan de souza'nın son dersi

Cyril Wong

Cyril Wong, *Unmarked Treasure, Tilting Our Plates to Catch the Light* ve *Satori Blues* gibi şiir derlemelerinin, ayrıca *Let Me Tell You Something About That Night* isimli ilginç bir kısa hikâyeler derlemesinin müellifi, Singapur Edebiyat Ödülü sahibi bir yazardır. Yaratıcı Sanat Programı ve Danışmanlığa Erişim Projesi kapsamında danışmanlık yapmış, aynı zamanda Singapur'daki Altın Nokta Ödülleri'nde jüri üyeliğinde bulunmuştur. Ulusal Sanatlar Konseyi'nin Genç Edebiyat Sanatçısı Ödülü'nü geçmişte kazanmış olan Wong, İngiliz Edebiyatı alanında Singapur Ulusal Üniversitesi'nden 2012'de doktora derecesi almıştır.

Emrah Saraçoğlu

1986 doğumlu, Ankara Üniversitesi SBF, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi mezunu. 2010 yılından beri bağımsız çevirmen olarak çalışıyor.

NATIONAL ARTS COUNCIL
SINGAPORE

“Bu kitap **Singapur Ulusal Sanat Konseyi**'nin desteğiyle yayınlanmıştır.”

“This book has been published with
the support of **Singapore National
Arts Council**”

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - <https://rantey.org>

*Bütünüyle fark yaratan öğretmenlere,
özellikle de Roslyn Seah ve merhum Rita Leicester'a.*

BÖLÜM 1

Bu sabah altmış yaşına bastım. Kararım kesin: Canıma yetti.

Bugün öğretmenliğimin son günü olacak. Önümüzdeki yıl, ümit verici bir başlangıcı, hayatımın yeni bir evresini işaret eden 1990'lara gireceğiz. İhtiyar olabilirim ama sağlam iyi; zavallı müteveffa kocamın aksine, yüz yaşına kadar yaşayabilirim. Yeniden seyahat etmek istiyorum. Hatta yaratıcı yazarlığa yahut ressamlığa soyunmayı ya da piyanoda daha zor klasik müzik eserlerini —belki Gershwin'den ya da Debussy'den bir şeyler— çalmayı öğrenmeyi planlıyorum. Belki de emeklilik yıllarımda mümkün olduğunca az şeyle meşgul olmak istiyordum yalnızca. Bir kez okulu tümüyle terk edince ne yapacağım konusunda pek emin değilim. Geleceğim hakkında hayaller kurarken bir yandan da işe gitmeye hazırlanıyor, mutfakta günlük portakal suyum içiyor ve dosyalarımı yemek masasından son kez alıyorum; ardından üç odalı ferah dairemden çıkıp asansörle zemin kata iniyor, dışarıdaki açık otoparkta vişneçürüğü Mazda arabamın beni beklediği yere doğru yürüyorum. Arabanın dikiz aynasında kendime şöyle bir bakma zahmetine bile girmiyorum zira biliyorum ki rujumda en ufak bir kusur yok; saçım da her zaman olduğu gibi şeklen şahane.

Dosyaları yanımdaki koltuğa bıraktıktan sonra, bu sabah her zamanki meditasyon seansımı unutmuş olduğumu fark ediyorum. Her zaman kalktıktan sonra ve duşa girme-

den önce yarım saat meditasyon yaparım. Aynı zamanda bugün benim doğum günüm ki unutmamın sebebi bu olabilir. Bugünün doğum günüm olması çok mühim olduğundan değil, doğum günlerine önem vermeyi bırakalı on yıllar oluyor. Yine de bir tarafım, ne olursa olsun, sınıfa girdiğimde mucizevi bir şekilde masamın üzerinde belirecek doğum günü kartlarından ve çiçeklerden (genelde öğrencilerimin bütçesi daha ötesine yetmez) oluşan bir demet bekliyor. Böylesi hediyeler çoğu zaman bir gelenek ve resmiyet neticesinde gelir; doğum günü ya da Öğretmenler Günü gibi bir 'özel' durum söz konusu olduğunda, okuldaki öğrencilerin yapmak zorunda hissettikleri için yaptığı şeylerden biri olarak. Bununla birlikte, hediyelerden en az birkaçının samimi bir şekilde verildiğine inanıyorum. Hiçbir zaman sınıftaki herkesin hoşuna gitmeyi beklemedim; ne var ki bir öğretmen olarak şunu da biliyorum ki özel olarak nezaketsiz yahut insafsız olmadım; aslına bakılırsa öğretmenliğim boyunca çocuklarıma karşı yeterince sıcakkanlı ve cömert olduğuma inanıyorum. İçlerinden bazılarının bundan samimi bir hoşnutluk duyduğuna ve şükran ve saygılarını verecekleri hediyeler yoluyla ifade edeceklerine eminim.

Ama her şeyin bir sırası var. İki elimi de direksiyonun üzerine koyup gözlerimi kapıyorum.

Meditasyon benim için önemli. Budist değilim —aslına bakılırsa, herhangi bir anlamda hususi bir dindarlığım yok— ancak meditasyonun sağlıklı etkilerine yürekten inanırım, bütünü itibariyle hayatın tabii inayetine de genel bir inancım var. Ne yaratılışın arkasındaki gücün herhangi bir kutsal kitapta özetlenebilecek bir karaktere sahip olduğuna ne de Varoluşçu filozoflara uygun düşecek şekilde, varoluşun ruhu

yiyecek açık bir boşluk olduğuna inanırım. Ta içimde en fazla inandığım şudur ki hayat tarife falan sığmaz; kişi onunla ne yaparsa yapsın hayat her zaman kişinin ona dair tercih ettiği tanıma ait değişkenlerin dışına taşar.

Gözlerim kapalı durur, nefes ciğerlerime hafifçe girip çıkarken, ölmüş kocamı düşünüyorum. Meditasyonun, herhangi bir iman vaazını ya da dini zümreyi aşacak şekilde, evrensel bir pratik olduğunu bana öğreten Christopher de Souza'ydı. Hindistan'daki Hint dervişlerden tutun Tibet keşişlerine, Fransız Hristiyan mistiklerine varıncaya dek herkes için, meditasyon, kişinin lekesiz bir farkındalık haline ve bununla birlikte, peşin hükümlü kanıların, yargıların ve çalkantılı duyguların ve hatta acının iniş-çıkışları olmaksızın, kendi çevresine ilişkin bir farkındalığa ulaşmasını sağlayan yaygın bir pratiktir. Hayatının son haftalarında vücudu pankreas kanserine karşı savaşıırken Christopher'a yardımcı olan şey meditasyondur.

"Rose," dedi Christopher bir keresinde onu hastanede ziyaret ettiğimde, birlikte geçirdiğimiz zamanın son birkaç gününe yaklaştığımızı bilmeksizin, "Meditasyon yaptığında, acının gitgide daha çok azaldığını biliyor musun? Sanki kendinden daha büyük bir şeyin parçası oluyorsun. Böylece acı olduğun bütünü yalnızca küçük bir parçası haline geliyor."

O bunu anlattığı sırada sırtını okşadığımı hatırlıyorum. Bu hatıranın hemen ardından, onun ölümüne uzanan tüm hadiselerin geçmişe-götüren bir özeti (bilmediğim bir sebepten ötürü, artık yaşlı olduğum için böylesi geçmişe dönüşler daha sık oluyor) oluyor; onun kendi (hatırlatılmasına ihtiyaç duymadığım bir gerçeklik olan) ölümünden bahsetmesi-

ni engellemeye çalıştığım her seferde yaptığımız (çoğunlukla benim tarafımdan başlatılan) tartışmalardan tutun, yemeklerin sonrasında ani şişmelerine, şiddeti artan kilo kaybına (otuz yıllık evliliğimiz boyunca onu hiç bu kadar soluk ve sıksa görmemiştim) ve sonrasında, ölümünden önceki hafta rahatsız edici şekilde belirgin hale gelmiş olan teninin sararmış tonuna değin. Hastane yatağında uyurken öldü. Ölümü, kocama daha yakın oturabileyim diye yeri değiştirilmiş olan misafir kanepesinde uyuduğum sırada gerçekleşti. Tam da onun hayatını kaybedip beni sonsuza dek terk ettiği akşamın öncesindeki her gece geç vakte kadar uyanık kalmaktan hâlihazırda bitap düşmüş haldeydim.

Bu meydana geldiğinde uyanık olmayı gerçekten istemiştım; hiç değilse, o son nefesini verirken ya da ruhun göçü esnasında canlılar istemli yahut istemsiz ne yaparsa onu yaptığı sırada elini tutmak için yanında olmayı istemiştım. Aynı zamanda ‘seni özleyeceğim’ demeyi ya da daha iyisi, ‘seni seviyorum’ demeyi istemiştım. Bana, dokunaklı ve akılda kalıcı şeylerden oluşan bir son söz söylemek için gereken son-dakika gücünü bulacağını da ummuştım.

Sabahın erken saatleri olmasına karşın, şükür ki ben içeride olduğum sırada, sımsıkı kapalı gözleriyle direksiyona tutunmuş şu yaşlı ama zarif Avrasyalı kadında tuhaf bir hâl mi var diye bakarak arabamın yanından geçen hiçbir konu komşu yok. Sonunda, gözlerimi açıyor ve aldığım her nefesle birlikte parlaklığı artan araba parkına doğru bakıyorum. Christopher’ı özlüyorum ama o artık yok. Anahtarı kontağa sokuyor, motoru çalıştırıyor ve okula doğru yavaş ve dikkatli yolculuğuma başlıyorum.

BÖLÜM 2

Bugün okulun tatil arasından önceki son gün. 3S2 sınıfı (geçen yılın öğrenci notları temelinde, bu düzeyin en iyi ikinci sınıfı sayılıyor) öğretmenlerinin sınıfa “süzülmesini” bekliyor. Bir keresinde başka bir öğretmen bana şunu söylemişti: Öğrencilerimden (kaba saba olan) Subra’nın sınıf arkadaşı Zhang Wei’ye, İngilizce öğretmenleri kendisini belli bir mesafeden gören herkes tarafından yabancı bir lolipopa benzetiliyor diye şaka yaptığına kulak misafiri olmuş. Subra’ya (ki kendisi ne beni bu şekilde tarif eden ne de buna benzer bir şey söyleyen ilk kişidir) göre, görünüşümün etkisi yürüdüğüm zaman neredeyse havadan birkaç santim yukarıda süzülüyormuş hissi veren edam sayesinde iyice artıyormuş. Omuzlarımın üzerinde buluttan bir peruk gibi duran saçlarımla uzun boylu, sıska (ince falan değil ve hatta hiçbir şekilde kıvrımlı değil) bir kadın olduğum için öyle olsa gerekir; Subra gibi birine göre, permalı saçım biraz daha büyüyecek olursa beni bir sıcak hava balonu gibi gökyüzüne taşıyabilir demektir.

Dürüst olmak gerekirse, şu anki saç modelime tam olarak ne zaman karar verdiğimi hatırlayamıyorum. Sanırım olay kısmen, epey zıvanadan çıkabilen saçlarımla (tıpkı ölmüş annemin saçları gibi, vahşi kıvrıcıklardan oluşan darmadağın bir kafa) doğal büyüme şekliydi ve böylece, her ay kuaförde harcanan bir gün saçımın derli toplu kalmasını sağlayıp ona son halini ve zaman içinde değişmeyen şeklini

verdi. Belki de saçımı kontrol altına alma şeklimin, darma-
dağın saçları kendi huysuz ve dengesiz karakterini yansıtan
yahut öne çıkaran annem gibi görünmek istemememle bir
alakası vardır. Yürüme ya da 'süzülme' biçimimin suçunu,
yatılı bir kız okulunda yetiştığım günlere yüklüyorum; bura-
da öğretmenler, ne zaman kambur otursak ya da bir sınıftan
diğerine ayaklarımızı sürüyerek gitsek, kötü duruşlarımız-
dan ötürü biz genç hanımları fırçalardı. İşte bunlar benim
hayranlık duyduğum öğretmenlerdi; sert hatta bir miktar
mesafeli olmakla birlikte, kimseye karşı itidalini kaybetme-
yen, sakinlikleriyle göz korkutan figürlerdi; başları dikti ve
burunları mağrur bir şekilde öğrencilerin üzerinde dolanırdı;
cömert ve cana yakın görünmeleri gerektiğinde sıcakkanlı
duran ancak bir sınıf dolusu etkilenmeye açık yeniyetme
kıza hitap ettikleri zamanlardaki genel soğukkanlılıklarını
hiç kaybetmeyen (kadın öğretmenler başta olmak üzere) et-
kileyici figürlerdi. O öğretmenlere hayran olduğumu, onları
örnek aldığımı, onlar gibi davranmak, konuşmak ve görün-
mek istediğimi hatırlıyorum; bir gün onlar gibi olabileyim
diye öğretmen olmayı istememi sağlayan muhtemelen on-
lardır. Belki de onlara böylesine çok imrenmemin sebebi,
bu öğretmenlerin zarafet yoksunu ve sağı solu belli olmayan
annemden böylesine farklı olması gerçeği idi; temkinli, yarı-
aristokrat ve kusursuz bir bakımlılıktadır.

Zaman içinde, yusuvarlak saç şeklim St. Nicholas Er-
kek Okulu'nda bir ikon haline geldi. Meslektaşlarım ve öğ-
renciler yıllar boyunca saçlarımın her zaman yuvarlak, yerçe-
kimi-kanunlarına-aykırı şeklini korumayı nasıl başardığına
hayret ettiler. Görünen o ki okula gelirken koyu yeşil yahut
kırmızı elbiseler giymekten de adım çıkmış durumda (sınıf-

tan çıkmamın üzerinden çok zaman geçtiğini sanan bir öğrenci “Bayan Noel de Souza” diye şaka yapmıştı). Bu renkler koyu pürüzsüz tenimle tezat oluşturuyor. Elbise dolabıma bu türden renkleri doldurmak benim için büyük ölçüde bir rahatlık meselesi; her gün işe giderken farklı giyinmek yorucu olabilir. Bu, kıyafet tercihlerimde gösterişin hiç rolü olmadığı anlamına gelmiyor. Altmış yaşında olabilirim ancak halen ten rengimin parlak koyuluğu ve kıyafet tercihlerim sayesinde kırklarındaki biri gibi ortalıkta dolanabiliyorum; yine de yeterince yakından bakarsanız, gözlerimin etrafına kırışıklar çoktandır fark edilmeye başladı bile.

Daha önemlisi, bu kurumu tümüyle terk etmemden sonra bile şu anki öğrencilerimin katı ama iletişime açık öğretim tarzıma, kimi zaman ortaya çıkan nezaketime ve sıcakkanlılığıma ilişkin bazı hoş hatıraları olacağını umuyorum; sınıfta birileri düşüncesizce bir yorum yaptığında ya da yanlış bir cevap verdiğinde soğuk yahut alaycı (ki bunu son yıllarımda pek kontrol edemiyordum) bile görünmüş olsam, bunun için bana içerlemeyeceklerini sanıyorum. Bugün, tüm öğrencilerim bana son kez günaydın demek için ayağa kalkarken sınıfın ön kısmındaki masanın (tıpkı beklediğim gibi) doğum günümü kutlayan ya da dokunaklı veda mesajları içeren kartlarla dolu olduğunu fark ediyorum. Hatta folyoya ya da kahverengi kâğıda sarılmış demet demet çiçekler bile var. Bugün bu oğlanlar sınıfıyla geçireceğim yalnızca bir saat var; ardından, bu akademik yıl içinde onlara öğretmenlik yapmış diğer öğretmenlerine vedalarını iletmek için başka sınıflara gidecekler.

“Sınıf, günaydın. Lütfen oturun,” diyorum berrak bir sesle. Sınıfın ön kısmına doğru ilerliyor ya da ‘süzülüyor’ ve

üstü ana-baba günü olan masamda dosyalarımı koymak için bir yer arıyorum. Oğlanlar hep bir ağızdan 'sağ ol' diyor, sesleri bir anda daha önce hiç tecrübe etmediğim bir nostalji hissi dolduruyor içime. Sınıfın tozlu zemini üzerinde sandalye ayaklarını gürültülü bir şekilde çekerek yerlerine oturuyorlar. Sınıfa hitap etmeden önce genelde yaptığım gibi masamın berisinde kollarım arkada ayakta durmak yerine, bugün ben de masamda oturmaya karar veriyorum. Oğlanların şaşkınlığı yüzlerinden okunuyor. Onlara daha iyi parçalar yazmayı ve kendilerini yaratıcı yazım kompozisyonları yoluyla ifade etmeyi öğretmiş olan öğretmenlerinin tüm bir dakika boyunca kolları kavuşturulmuş şekilde sessizce oturmasını izliyorlar; bakışlarım dağınık bir şekilde önümde yığılı duran kartlar ve çiçekler içinde kaybolmuş durumda. Oğlanlar mutluluğumu ya da şaşkınlığımı bastırmak için yalnızca ufak bir ara vermiş olabileceğimi kestiremiyorlar. Sınıftaki en açık sözlü oğlanlardan, sınıfta başka hiç kimse elini kaldırmadığında soruları cevaplaması için çoğu zaman seçtiklerimden biri olan Zhang Wei, sessizliği bozup sınıfın öte yanından belli belirsiz bir sesle soruyor: "Bayan de Souza, iyi misiniz?"

Hepsinin bilmesi gerekir ki bugün öğretmenlerinin emeklilikten önceki son ders günü. Belki de şimdi onların gözünde biraz morali bozuk ve duygularını toplaması için bir mola vermeye muhtaç gibi duruyorumdur. Sınıfa girer girmez masamda gördüğüm hediyeler ilk başta inanılmaz memnun etti beni. İlk düşüncem mutlulukla doluydu: Yıllardır öğrencilerim tarafından, samimi ya da yapmacık beğenilmeye alışık olsam da takdir edilmek harika geliyor. Bu kurumdaki diğer tüm öğretmenlerden daha uzundur

öğretmenlik yapıyorum. Sayısız oğlan (haylaz öğrencilerden tutun tembel ve hilekâr olanlara, uysal ve saygılı olanlara varıncaya dek) geçti elimden, meslektaşlarım kariyerlerine taptaze başlayıp zavallı bıkkın ruhlar olarak emekli oldular. Sınıfların duvarları koyu sarıyken daha soluk renklere döndü (*Ne gudubet bir renk*, diye düşünmüştüm tadilatlar tamamlandığında); aynı zamanda kocamın un ufak olup gidişine şahit oldum.

Bugün öğretmenliğimin son günü. Ta ne zamandır bundan başka bir şey nasıl olunur bilemedim. Bu düşünce birdenbire zihnime çörekleniveriyor; hem de öyle bir çörekleniyor ki oturup kollarımı kavuşturmak zorunda kalıyorum. Belli bir mesafeden, masamın üzerinde duran takdir ifadelerini görmekten dolayı yine de *oldukça* memnunum. Bu türden takdir jestlerinin çoğu zaman göstermelik olmasından bağımsız olarak, biliyorum ki ileride bu anı biraz nostalji ve aşırı-duygusallıkla hatırlayacağım. Geleceğin gözünden geçmiş daha temiz ve daha az hakiki görünebilir. Ne olursa olsun, bu kartları yazmak için biraz çaba harcanmıştı. Hediyeler arasında en azından bir tanesinin kalpten verilmiş olsa gerekirdi. Çok geçmeden, bir dakikalık bir hatıra seli basıyor içimi. Sonrasında, beynimin ön kısmında bir yerlerde açık ve boş bir gelecek beliriveriyor; beni şu andan bütünüyle koparıp götürme tehlikesi taşıyan ve genişleyen tek bir düşünce olarak... Derken, kırk çift gözün masamın ötesinde merakla beni gözlemlemekte olduğunu fark ediyorum.

Zihnimden düşüncenin rahatsız edici tüm kalıntıları temizlerken oğlanlar benim hakkımda ne düşünüyordur, diye merak ediyorum. Tebessüm etmeye çalışıyorum. Şu an oturmakta olduğum yerden öğrencilerime daha dikkat-

li bakmaya başlıyorum. Hayatımda öğretmenlik yapacağım son sınıf bu işte. "Kusura bakmayın çocuklar," diyorum sonunda ve şefkatli denebilecek bir suretle Zhang Wei'ye doğru bakıyorum. "Teşekkür ederim Zhang Wei. Ben iyiyim."

Bakışlarımı oğlanlara çeviriyor ve uzun uzadıya konuşmaya başlıyorum: "Düşünüyordum da... bugün okulda birlikte geçireceğimiz son gün olduğundan hem de hepimize veda etmek zorunda kalacağım için biraz da üzgünüm, düşündüm de belki değişiklik olsun diye farklı bir şey yapabiliriz. Belki muhabbet edebiliriz ve sonrasında, *sonraki dersinize* tam vaktinde gidebilmeniz için sizi zamanında bırakacağıma söz veriyorum. *Diğer öğretmenleriniz* sizin için bazı özel faaliyetler *hazırlamış olabilir*. Ne dersiniz buna? Benimle kalan bu kısa vaktiniz içinde, biraz muhabbet etsek nasıl olur?"

Bazı oğlanlar şaşkınlık içinde dönüp birbirlerine bakıyor. Masamın arkasında oturduğum sırada çoğu tereddüt içinde bana bakarak, gerçekten iyi durumda olup olmadığını merak ediyor. Birkaç oğlan başlarını sallayarak önerimi onaylıyor. Davranışlarım bugün tuhaf görünüyor olmalı. Genelde ya ayakta ya da sınıf içinde volta atar halde ders verir veya konuşurum. Geçmişte bazı öğrenciler neden sesimin bir Britanya aksanı izi taşıdığını sormuştu; "Bilmiyorum," ya da "Bana eğitim veren öğretmenler İngiltere'de tahsil görmüş olduğu için bu aksanı kendi okul günlerimde geliştirmiş olabilirim," diye cevap veriyordum. Hatta bazı öğrenciler manikürlü tırnaklarım hakkında soru soracak kadar ileri gitmişlerdi ki ben konuştuğum sırada bunları saklamak için ellerimi arkamda tutardım; zaman geçtikçe, yakından incelemeye ve gereksiz yorumlara davetiye çıkar-

mamak için onları daha da öz-bilinçli bir şekilde sırtımda tutuyordum. Oğlanların görünüşüne dair sorularına hiçbir zaman doğru dürüst cevap vermedim ve onlara ev ödevleriyle ilgili sorularla karşılık vererek böylesi başlıklardan kaçınmaya çalıştım. Sanırım bunun sebebi, yaşlarından bağımsız olarak özellikle karşı cinsin üyeleri karşısında, hâlen kendi görünüşüme ilişkin bir miktar utangaç olmamdır. Fiziğime ilişkin güvensizliklerim böylesi anlarda beni ele veriyor. İster evli, ister bekar -hele bir de eşinin vefatının ardından dul kalmışsa- bir kadının görünüşü kendisi için her zaman önemlidir. Kollarım göğsümün üzerinde hafifçe kavuşturulmuş şekilde dururken, koyu kırmızı tırnaklarımın ince ince tenime batmakta olduğunu fark ediyorum. Gergin hissediyor olmalıyım.

Yıllar geçtikçe, daha fazla öğrenci etnik ve kültürel mensubiyetim hakkında sorular sormaya başladı. “Avrasyalı mı? ‘Avrasyalı’ ne demek Bayan de Souza?” St. Nicholas resmen bir misyoner okulu olsa da Müslümanlar, Hindular ve Taoculardan tutun, hiçbir dine bağlı olarak yetiştirilmemiş çocuklara varıncaya kadar, her dinden oğlanları kabul ediyor. Bunun sebebi tabii ki ekonomiktir çünkü Katolikler hiçbir zaman ülke nüfusunun büyük bir kesimini oluşturmamıştır. Büyük Perhiz Çarşambası ya da Hz. Meryem’in Miracı gibi, Roma Katolik takvimi içinde hususi önem taşıyan günlerde okulun şapelinde sabah kalabalığı toplandığı sırada, Katolik olmayanlar kendi sınıflarında arkadaşlarının geri gelmesini bekler. St. Nicholas sadece farklı dinlerden değil, farklı etnik kökenlerden çocukları da bir araya getirmesi bakımından her daim nevi şahsına münhasır olmuştur; bu yüzden ki okuldaki herkes İngilizce konuşma eğiliminde bile olsa,

oğlanlar gündelik hayatlarında geniş bir ırksal ve kültürel yelpazeyle karşılaşmaya alışık durumdadır. Bu türden farklılıklar öylesine yaygındı ki kimse bunlarla ilgili davetsiz ya da meraklı sorular sormayı aklından geçirmezdi.

Gelgelelim, zaman içinde öğrencilerin ırksal çeşitliliğinin azalmaya başladığını fark ettim; Çinli oğlanlar çoğunluğu oluşturuyordu (belki de daha çok genişleyen toplumdaki değişimlerin bir yansımasıdır). Genel olarak okul bileşiminde geniş etnik köken karışımlarına gitgide daha az maruz kalınca, eskisinden fazla oğlan (hatta Çinli olmayanlar da dâhil olmak üzere) şaşırtıcı bir merakla benim arka planıma ilişkin sorular sormaya başladı. Böylesi sorulara cevap vermenin hoşuma gittiğini fark ettim, Avrasyalı köklerime yönelik biraz gururla 'Luso-Hint'¹ gibi sözcükleri açıklıyordum. Böylesi durumlarda, yalnızca İngilizce kelime haznesi ve dilbilgisinden öte bir şeyler konuşmak iyi geliyordu. Bu okul çevresinde farklı ya da kendine has olmaktan zevk alıyordum. Bilhassa zaman içinde okulda çalışan ya da tahsil gören Avrasyalılar azalmaya başlayınca, öğrencilerim için ülkenin kültürel tarihinin bir yönünün muhafızı olmaktan hoşlanıyordum. Gelgelelim, ilerleyen yıllarda, Hint-Portekizli atalarım, Hollandalılar ve İngilizler dünyanın bu kısmını sömürgeleştirdiğinde (Avrupalılar ve Asyalılar arasında karma-evliliklerin artmasıyla birlikte) Avrasyalıların ilk nasıl ortaya çıktığı ve Şeytan Körisi (Noel artıklarından yapılan, geleneksel bir Avrasyalı köri yemeği; ben bunu sadece teoride biliyorum zira hiç evde pişirmeye kalkmadım)

¹ Hem Portekizli hem Hint kökenlere sahip insanlar için kullanılan bir ifade, 'lusó-' takısı coğrafi olarak modern Portekiz'e tekabül eden Roma İmparatorluğu eyaleti Lusitanya'dan geliyor. EDEK'te (6 Nispeti - <https://rantey.org>)

hakkında konuşmaktan sıkıldım. Nihayetinde ırkın daha ziyade insanların kolektif muhayyilesinin bir ürünü, bir toplumsal inşa, bir yanılısama olduğunda karar kılınca, dilbaz bir turizm reklamcısına daha az benzemeye başladım.

Şimdi tüm bunları anımsarken önümdeki oğlanların gözünden bakıldığında halen burada oturmakta olduğumu hatırlayıveriyorum; sessizlik, aramızda genişleyen bir uçurum oluşturuyor. Kollarımın hâlen duruşumu biraz savunmacı gösterecek şekilde kavuşturulmuş durduğunu birdenbire fark edince, kollarımı açıyor ve birkaç renkli doğum günü kartını öte yana iterek önümdeki masanın üzerine koyuyorum. Öne doğru eğilerek çocuklarım ile aramda oluşabilecek her türlü mesafeyi simgesel olarak kapıyorum. Tebessüm ederek tekrar konuşuyorum: “Ve bu arada, hoş hediyeleriniz için teşekkürler. Şaşırdım ve aynı zamanda oldukça minnettarım. Bilirsiniz, öğretmenler halâ bu türden şeyler bekliyorlar dört gözle; yaşlanmış ve kırılmış olsak bile.”

Birkaç oğlan kıs kıs gülüyor. Pek çoğu otomatik olarak kabarık saçıma çeviriyor gözlerini; bu sanat eserinin ya da tabiatın doğal kuvvetinin kımıldatılması ve çökertilmesi imkânsız. Aynı zamanda, küresel saç şeklimin ön kısmında ve yanlarında birkaç kırçıl çizginin ortaya çıkmış olduğunun farkındayım; saç şeklimin geri kalanının sert sınırları dâhilinde kalmak istemeyen kırılmış saç tutamlarından gitgide daha fazlası sürüden ayrılıyor ve kulaklarımın etrafında daha belirgin şekilde dışa çıkıyor. Kırılma belirtilerine ve yüzümde derinleşen kırışıklara karşın, altmış yaşından daha genç ve canlı görünmeyi başardığım konusunda kendime güvenim tam. Neyse ki kumaşın tümünde mütevazı bir motif olarak tekrarlanan bir gülün ana hatlarından oluşan do-

kuma deseniyle yeşil elbisem, bir anlığına kendi kabuğuma çekilip sessizlik içinde oturunca kaçan neşemi yakalamama yardım ediyor.

“Yani, o kadar da yaşlı görünmüyorsunuz öğretmenim,” diyor Subra, yarı-şaka ve alaycı ironiyle. Parlak ve koyu ten rengi ve suratında neredeyse hiç geçmeyen dudak bükme ifadesiyle Tamilce konuşan Hintli bir oğlan olan Subra, çoğunlukla diğer oğlanlara yönelik olmakla birlikte, sorduğum soruları cevaplamaya isteksiz olduğu zamanlarda bana dönük olarak da açıkça kaba yorumlar yapma temayülüne sahip, ikinci sınıf bir öğrenci olagelmişti büyük oranda. Subra gibi oğlanlarla başa çıkmanın en iyi yolunun, çocuğun saldırgan niyetlerine karşı gamsız bir cehalet tavrı takınmak ve bana doğru düzgün cevap vermek dışında hiçbir seçeneği kalmayınca kadar, sanki o sağırmış gibi, kendisine aynı soruyu arka arkaya yöneltmek olduğunu fark etmiştim.

“Yalaka,” diye mırıldanıyor bir başka oğlan karşılık olarak. Eric Tan’ın sesine benziyor; ders sınavlarında genelde en yüksek notları alan, sınıfın en semiz oğlanı. Çoğunlukla kibar olan Eric, kimi zaman sınıf arkadaşlarının alaycı tavrını taklit ederek sürüye ayak uydurmak zorunda hissediyor. Ne var ki konuşanın o olduğuna tam emin olamıyorum. Şu an tüm sınıf gülüyor.

“Çocuklar, neden Subra bana yalakalık yapma ihtiyacı duysun?” diye karşılık veriyorum. “Ne de olsa, bugün benim son günüm, değil mi? Bugünden sonra beni bir daha görmeyeceksiniz. Önümüzdeki yıl, yeni bir İngilizce öğretmeni devralacak dersi. Kim bilir, belki onu benden daha çok seversiniz.”

Bu noktada sınıf sessizleşiyor, bazı oğlanlar ne olursa

olsun beni nasıl da özleyecekleri hakkında patavatsız şakalar yapmak istiyorlar yine de; belki de söylemeyi planladıkları şeye ucundan dokunduruyorlardır. Nihayetinde kimse cevap verme zahmetine girmiyor. İçlerinden beni özleyen biri çıkar mı diye merak ediyorum. Belki de bu oğlanların gözünde düşük bir çene, dilsel becerilerini geliştirmek dışında onların hayatına ilişkin hiçbir bilgisi olmayan antika bir okul öğretmenin ayaklı bir karikatürü olmaktan öteye gidememiştir.

“Hepiniz sınıf atlayacağınız için çok memnunuz. Ortaokul dördüncü sınıf sizin için zor bir yıl olacak, buna emin olabilirsiniz.” Sesimdeki endişe, hafif sakil, çınlıyor kulaklarımda. Daha samimi olmak ve ne diyorsam onu demek için biraz daha gayret ediyorum. “Ama şimdi bunun hakkında konuşmak istemiyorum. Lütfen beni affedin zira ne söyleyeceğimi önceden planlamış değilim. Şu an sizinle konuşurken bile düşüncelerimi toplamaya devam ediyorum.”

Oğlanlar sessiz, dikkatle dinliyorlar.

“Görüyorsunuz ya, gelecek seneye hazırlık için size bir şeyler öğretmeye kalkarken notlarımı kullanırım diye yanımda iş dosyalarını getirdim. Ne var ki son anda fikrimi değiştirdim. Size gerçekten öğretebileceğim hiçbir şey yok zira ne de olsa tatilde muhtemelen unutacaksınız. Her durumda, yeni öğretmen dersi benden devraldığında, o şeyleri gelecek sene öğreneceksiniz. Bu fırsatı, bu son şansı, ‘şimdiye kadar keşke demiş olsaydım’ ya da ‘daha doğrudan söyleseydim’ diye düşündüğüm şeyleri anlatmak için kullanmaya karar verdim.”

Bu monoloğun nereye gittiğini merak eden bazı öğrenciler birbirlerine bakıyor. Sınıfın arkasında Subra'nın çalışan

beynini duyabiliyorum neredeyse; bir tür iğneli yanıt tertipliyor olabilir.

“O yüzden umarım ki önce kendimden bahsetsem sizin için sorun olmaz ve sonrasında, bana istediğiniz soruyu sorabilirsiniz. Bu hepiniz için uygun mu?”

Oğlanlardan bazıları dikkatli bir şekilde başlarıyla onay veriyor. Bazılarıysa, çok gürültülü ya da coşkulu olmasa da yüksek perdeden, hep birlikte bağırıyor: “Olur öğretmenim...”

Ellerimi önümdeki masada üst üste koyuyor, biraz daha enerjik bir şekilde konuşmaya devam ediyorum: “Tamam o zaman. Beni daha ziyade bir İngilizce öğretmeni, bazılarınızın haylazlığına haddinden fazla katlanmış biri olarak tanıyorsunuz. Bununla birlikte, şuna eminim ki her zaman aklınızdakini söylemeye sizi teşvik ettiğimi bilirsiniz; çünkü düşüncem o ki özellikle okul içinde, bunu yapmayı erkenden öğrenmek oldukça önemlidir. Sonunuz bu ülkedeki pek çok başka insanınkine benzesin istemezsiniz; örneğin, meslektaşlarımdan, size hocalık yapan diğer öğretmenlerden pek çoğuna, ruhlarını ve yaşama arzularını kaybetmiş gibi davrananlara, iç seslerine kulak vermeyi bırakmış gibi duranlara. Böyle insanların pek çoğu gibi, yaşayan bir ölüye dönüşmek istemezsiniz.”

Oğlanlar şaşkınlıktan küçük dillerini yutacak kadar yemiyetme değiller, bunun için fazla soğukkanlılar. Yine de şaşıyorlar. Bir öğretmenin öğretmen kadrosunun diğer üyelerini yerin dibine geçirdiğini muhtemelen daha önce hiç duymamışlardır. Aynı zamanda, içlerinden pek çoğu, ‘aklındakini söylemek’ ve ‘kendini kandırmamak’ hakkında bu yoldan giden başka bir öğretmenle karşılaşmışlardı, doğrudan

onun radikal, isyankâr ya da mücadeleci (tıpkı bu yılın başlarında çıkan, biçare bir idealizme sahip *Ölü Ozanlar Derneği* filmindeki klişe *carpe diem* sloganıyla Robin Williams gibi) görünmeye dönük yapmacık bir çaba dâhilinde onları etkilemeye çalıştığını düşünürdü.

Bu durum itibarıyla oğlanların böyle bir mesajı verinin *ben* (her daim son derece kibar, muhafazakâr ve kitabına uygun olmuş biri) olmamdan dolayı şaşkınlığa kapıldığını sanıyorum. Gelgelelim, benim gibi ihtiyar bir öğretmen tarafından sarf edildiği için söylediklerimin yeni sözler gibi gelmesini, hatta bir miktar tartışma yaratmasını umuyorum. Zaten ne olursa olsun, çoğunlukla kibar ancak sessiz bir kayıtsızlığa sahip bu oğlanlar önünde salak gibi gözükssem bile kaybedecek neyim var ki?

Kısa bir an için ve durduk yerde, ölmüş kocamın imgesi geliveriyor gözümün önüne. Şu an Christopher sınıfın arkasında, Subra'nın yanında bir yerlerde oturuyor. Dikkat kesilmiş gibi duran öğrencilerime hitap etmemi dinlediği sırada, kocam parlak kel kafasını sallıyor. Kaşlarında kırçıl tutamlar var ve dudaklarının üzerinde belli belirsiz bir bıyık görülüyor. Yarı-gururlu, yarı-azarlayan bir tebessümü var. Hayattayken, Christopher komşu bir okulda matematik öğretmeniydi ki orada sert bir disipline sahip olmasıyla tanınırdı. Yürüdüğü zaman hafif kamburlaşırdı, bunun onu okulda alaycılığın kolay bir hedefi haline getirmesinden korkardım; onun iddiasına göreyse aslında kamburu onu öğrencilerinin gözünde daha da kaygı verici kılıyormuş. Elbette, Christopher'ın okuldaki hayatının hikâyesini yalnızca kulaktan duymuştum ancak yine de eminim ki benden daha sertti ve şu an (hem de sebebini bütünüyle anlamadan) be-

nim giriştiğime benzer, afaki monologlardan oluşan dersleri asla onaylamayacak daha muhafazakâr bir öğretmendi. Şu an sözcükler boğazımdan yükselip dışarı düşüyor sanki. Buna ilişkin mantıki bir sebep yahut açıklama ancak gün sonunda, son okul günümün ardından eve yalnız başıma döndüğümde, Christopher'ın olmadığı bir başka akşam hızlıca geceye dönerken yalnız akşam yemeğimde ne yiyeceğime karar vermek zorunda kaldığımda gelecek aklıma.

“Biliyorum ki bazılarınız söylediklerimin hiç de yeni olmadığını düşünecektir. Bunları muhtemelen bir başka öğretmenden, kitaplardan yahut televizyondan duymuşsunuzdur. Ne var ki bu ülkede... bu toplumda... ve bunu ne kadar vurgulasam azdır, kim olduğunuzu hatırlamayı unutacaksınız. Kendi hayatlarınız, daha fazla para kazanma derdi, bütçenizi zorlayan pahalı eşyalar satın alma hevesi, ailelerinizin hiç bitmeyen ihtiyaçları sizi öylesine alıp götürecektir ki sonunda, sizi siz yapan ya da sizi siz yapmış olan her şeyi kaybetmiş olacaksınız. Bir işe, bir aileye, toplum içinde özel bir statüye ve güzel bir eve sahip olduğunuz, herhangi bir toplumsal huzursuzluktan, ciddi bir mali sıkıntıdan azade bir hayat sürdürdüğünüz için hâlihazırda özel olduğunuzu düşüneceksiniz. Ama size söyleyeyim... hayır, sizi uyarıyorum: Bu yeterli *olmayacaktır*.”

Bir nefes almak için duraklıyorum. Kelimeler gitgide daha hızlı çıkıyor ağzımdan. Şükür ki öğrencilerimden pek çoğunun dinlediğini fark ediyorum; zaten bazıları ne olursa olsun dinliyormuş gibi yapıyor, bununla birlikte kendi arasında konuşan kimse yok. (Onların şöyle düşündüğünü hayal ediyorum: Sonunda öğretmenimizin geçkin yaşı başına vurdu. Belki de Alzheimer falandır.) Kartları okunmamış,

çiçekleri dokunulmamış olarak masamın üzerinde dururken beni izlemeleri ve böyle konuşurken dinlemeleri onlar için ne kadar tuhaf olmalı diye düşünüyorum. Fazlasıyla yapay duran bir gül demetine gözüm iliştiriyor; uzanıp plastik görünümlü taçyapraklarına dokunmak geliyor içimden ama bu dürtüye karşı koyuyorum. Oğlanlar kartları ve çiçekleri okulun arka girişi tarafında caddenin karşısındaki marketten alıvermiş olmalılar. Bir kart ya da bir çiçek almak, bir kartın içine samimi görünen bir şeyler karalamak ve hediyeleri masamın üzerine yığmak basit, fazla çaba gerektirmeyen bir şey olsa gerek. Konuştuğum sırada, ısrarcı sesimin kartları ve çiçekleri, ta ki içlerinden bazıları masanın kenarlarından düşüp dramatik bir şekilde zemine çarpıncaya kadar, denizi yarar gibi yardığı bir anlık bir gündüz düşü geçiyor zihnimden. Belki de bu oğlanların tamamı, bu onlarla yaptığım son ders olduğu için bana karşı şu anda sessiz ve sabırlı davranıyordu. Ne de olsa Rose de Souza'yı bir daha dinlemek zorunda kalmayacaklar.

Bu noktada elini kaldıran kişi, şişman, gözlüklü, Çinli oğlan Eric oluyor. Dediklerime cevaben birinin soru sormak istemesinden memnun bir halde, konuşması için ona işaret ediyorum. Muhtemelen soracağı sorunun beni gıcık etmesinden endişelenen Eric, kaşlarını biraz çatarak sorusunu yine de soruyor: "Ama öğretmenim, ya bu kadarı *yeterliyse*? Bana sorarsanız, annem-babam mutlular. Mutluymuş gibi *görünüyorlar*. Onlar zengin değil. Kız kardeşimi ve beni okula göndermek için çok çalıştılar. Çocuklarının ikisi de okulda başarılı olduğu için bunca emeklerine değdiğini düşündüklerini biliyorum. Yani mutlu olmalılar, değil mi? Böyle düşünmeleri onlar için yeterli değil mi?"

Dikkatli bir şekilde devam etmeye karar veriyorum. “Evet, Eric. Eğer bu kadarının yeterli olduğuna inanıyorlarsa, bu kadarı *yeterlidir*, yani eğer *sen* gerçekten yeterli olduğuna inanırsan. Ama unutma ki Eric, ebeveynler çocuklarına her şeyi anlatmazlar. Ebeveynler çocukları kendilerinin süremediği hayatlar sürsün diye fedakârlık yaparlar. Belki de çocuklarının başarılı olduğunu görmek onlar için *yeterlidir*. Ama bu, ebeveynlerinin kendileri için daha fazlasını istemediği anlamına da gelir mi? Ben büyüdüğüm sırada, annem,” —yağlı yanakları, dağınık saçları ve kısık gözleriyle mızımız annemin imgesi geliyor gözümün önüne— “bana sürekli ne kadar mutsuz olduğunu ve ben doğru düzgün bir eğitim alabileyim diye kendi çalışmalarından ne kadar feragat etmek zorunda kaldığını hatırlatır dururdu. Birkaç kez bana en azından iyi bir kız olduğum için içinin rahat ettiğini söyleyecekti ancak biliyorum ki ikinci bir şansı olsa ve işin içinde kızı olmasa, kendisi için bütünüyle farklı bir şey isterdi. Ne var ki bu *yeterli olma mevzusunda* söylemeye çalıştığım şey bu değil.”

Koyu tenli annemin kıpkırmızı yuvarlak suratı şu anda kocaman bir halde düşüncelerimin içinde dolanıyor. Ufak tefek ama gürültücü ve tartışmacı bir ev hanımı olarak, bir savaşı atlattı ve bu ülke bağımsızlığını kazanmadan çok önce beni doğurdu. Kızları rahat bir varoluşa kavuşabilsin diye, annem ve babam iki yakalarını bir araya getirebilmek için çok çalıştı. Yurtdışı seyahatleri bitmek bilmeyen bir işadama olan babamı nazik bir adam olarak hatırlasam da annemle evliliği sıkıntılıydı. Annem bana kimi zaman eve tıkılmış halde kalmaktan, tek kızının her daim yanardöner heves ve kaprisleri üzerine bir de yemekleri ve sayısız angarya ev işini

üstlenmekten nefret ettiğini söylerdi. Annem seyahat etmeyi, felsefe ve müzik çalışmayı, yabancı yemekleri tatmayı, yeni insanlarla tanışmayı arzuluyordu. Sürekli seyahat eden, denizaşırı ülkelerde Amerikalı ve Avrupalı işadamlarıyla önemli anlaşmalar yapan ve el sıkışan uzun, zayıf, sarışın, Luso-Hint kocasının fazla edilgen olmayan, gösterişsiz Hint karısı olarak kalmaktan hiçbir zaman tatmin olmamıştı.

Eric'in ailesi hakkında söyleyecek gerçekten daha fazla şeyi olduğuna ilişkin bir sezgi (böylesi içgüdüler öğretmenlik yıllarım arttıkça keskinleşti) dâhilinde, şimdi ona açıkça soruyorum: "Ebeveynlerinin hayatlarından tastamam memnun olduğun mu hissediyorsun? Çocuklar olarak, hepimiz anne-babamızın hakikaten mutlu olup olmadığına dair özel bilme biçimlerine sahibizdir. Bunu gerçekten bilmeden, hatta öğrenmeye bile çalışmadan anlayıveririz."

"Ben onların yine de mutlu olduklarını düşünüyorum, çoğu zaman... Yine de sanıyorum ki bazen, ailenin geri kalanıyla birlikte evde kaldığında babamın tamamıyla mutlu olmadığı zamanları anlayabiliyorum."

"Nasıl yani, Eric?"

"Bazı zamanlar..." Eric duraksıyor. Henüz, özellikle de bugün, yani tatil kapıdayken ve fazlasıyla ihtiyaç duyduğu okul arası boyunca ailesiyle ve arkadaşlarıyla eğlenceli şeyler yapmayı umarken, hatırlamaya hazır olmadığı bir şeyi hatırlamaktaymış gibi duruyor. Belki de öğrencilerime beklenmedik bir etki yapıyorumdur, hatta belki bu etki dramatik ve olumludur. "Bazı zamanlar babamı televizyon izlerken görüyorum. Artık daha fazla televizyon izliyor. Ayrıca, biliyorum ki gerçekten evde olmak istemediği için izliyor onu; ya arkadaşlarıyla olmak ya da bir yerlere seyahat etmek ister-

di. En sevdiği şovları izlerken ne zaman ona bir şey soracak olsam parlayıveriyor. Belki de annemi düşünmemeye çalışıyordur. Annem artık genellikle işten geç geliyor. Nedenini bilmiyorum. Gerçekten geç saatlere kadar çalışıp çalışmadığından emin değilim. Aslına bakılırsa, hiçbir şey bildiğim yok. Sizin dediğiniz gibi, ikisi hakkında da hislerim var.”

Sınıftaki herkes dikkatle dinliyor. Kuvvetle muhtemel ki Eric sınıfın en zeki çocuğudur. Aynı zamanda genellikle oldukça çekingendir (öğrenme hevesiyle sınıfta göze batmaktan utanan ve öğretmen tarafından sorulan her soruyu biliyormuş gibi duran her öğrencinin olacağı kadar çekingen) ancak her zaman testlerde ve sınavlarda A alır. Tahminim o ki pek çoğu daha önce Eric'in böyle konuştuğunu hiç duymamıştır. Ben dâhil, herkes şaşkın. Eric'in aile hayatına dair bazı ipuçlarına sahip birkaç kişi var mıdır diye merak kapılıyorum, ne de olsa bazıları önemli sınavlardan önce birlikte çalışmak için Eric'i evinde ziyaret etmiş olmalı. Hatta Eric'in anne-babasıyla bile tanıştırılmış olabilirler, bu durumda Eric'in söylediklerinden bazıları şu an onlarda bir karşılık buluyor olabilir. Arkadaşları onda kaldığı zamanlarda, Eric muhabbetler esnasında ailesine yönelik hislerine ilişkin birkaç ipucu da bırakmış olabilir pekâlâ. Sınıfı şöyle bir tarıyorum. Eric'in arkadaşlarından bazıları, muhtemelen Eric'in aile durumuyla daha yakın bir tanışıklığı olan bir yahut iki çocuk, onun adına utandıklarından olacak, kafalarını çevirip başka yerlere bakıyorlar; yine de yüzlerine baktığımda, halen Eric'in daha fazla söyleyecek neyi olduğunu merak ettiklerini görebiliyorum.

Eric'e bakıp başımı sallıyor, onu devam etmeye teşvik ediyorum. Eric, sanki eline bir kalem alıp konuşmaya de-

vam ederken onunla oynamayı tasarlıyormuş gibi, sırasının üzerine bakıyor. Nihayetinde, kaleme dokunmadan bana ve sınıfın geri kalanına hitap ediyor: “Bu gerçekten sadece bir his. Hiçbir şeye ilişkin kanıtım yok. Ben ve kız kardeşim yanlarında olduğumuzda, birlikte sahiden iyiymiş gibi duruyorlar. Hatta hepimiz geçen Noel’de Johor’a gittik. İyi zaman geçirdiğimizi düşünmüştüm. Ne var ki geri kalan zamanlarda, sanıyorum... Bana öyle geliyor ki gerçekten birbirlerinden uzak duruyorlar. Babam belgesel izlemeye bayılıyor ve o kanepenin üzerinde kendi programlarını izlerken annemin ona nasıl baktığını gördüm. Ne zaman ona baksa, sanki o yanlış bir şey yapıyormuş gibi öfkeli görünüyor. Ayrıca, kimsenin kendisine bakmadığını düşündüğü zamanlarda, babamın gözü üzerinde olmadığına, annemin bazen ev telefonuna nasıl baktığını da görüyorum. Bir arkadaşının, telefon geldiğinde onu gülümsetecek birinin onu evden aramasını bekliyor sürekli. Arkadaşları falan onlarla dışarı çıkmasını istiyor olabilir ancak o gidemez çünkü bizimle, yani ailesiyle birlikte evde kalmak zorunda. Eğer elinde olsa evde kalmak istemezdi. Bunu onun gözlerinden okuyabiliyorum. Sanki bizden uzaklaşıp dışarı çıkmak istiyor ama yapamıyor çünkü hepimiz oradayız, onun evde kalmasını bekliyoruz.”

Sınıfın geri kalanı izler haldeyken ve içlerinden hiçbiri herhangi bir anlamlı katkı sunmazken bu muhabbet Eric ile benim aramda uzun bir teke-tek konuşmaya dönecekmiş gibi duruyor. Bir an düşünüyor ve cevap veriyorum: “Bak Eric, ailen hakkında kötü herhangi bir şey söylemek bana düşmez. Ne var ki evdeki durumunda neler olup bittiğini en iyi sen biliyorsun. Belki haklısındır. Belki de sonuç itibarıyla ebeveynlerin kendi hayatlarında yanlış herhangi bir

şey olmadığına inanıyorlardır. Hiç kimse bir başka kişinin ne düşündüğünü ya da hissettiğini bildiğini iddia edemez; özellikle diğer kişi seninle konuşmak için zaman ayırmıyorsa, söz konusu kişi annen yahut baban olsa bile.”

Ardından sınıfın geri kalanına hitap ediyorum: “Hayatınız herhangi bir anında bizzat ne hissettiğinizi yalnızca *siz* bilebilirsiniz. Hayatınızdaki sorunları yalnızca *siz* çözebilirsiniz. Eminim ki bana bu konuda hak verirsiniz.”

Tüm gözler İngilizce öğretmenlerine dönmüş durumda. İlk kez tanıştıkları biri gibi hareket ediyor ve konuşuyor olmalıyım. Yalnızca Eric camdan dışarı bakmak için kafasını çevirmiş bulunuyor; sınıf arkadaşlarının bugünden sonra onun hakkında ne düşünebileceğini merak ederek onlara pek farkında olmadan söylemiş bulunduğu şeyleri düşünüyor. Tatil arasının onlara onun sınıfta konuşmuş olduğunu bile unutturmasını umuyor olabilir.

Christopher’ın imgesi şu an sınıfın arkasında oturmakta olduğu yerden kalkıyor. Kel ve artık hafif sıskalaşmış olan kocam bana son bir kez bakmak için durup, esrarengiz şekilde gülümseyerek sınıftan çıkıyor. Neden bunu hayal ediyorum ki? Acaba gizliden gizliye sınıfın sıkılmaya başladığı kaygısını mı taşıyorum? Halen yakışıklı ama zayıflığı iyice artmış suratıyla ölmüş kocam şimdi beni bir kez daha terk ederken mahrem endişe hissim mi kendini açığa vuruyor acaba? Ne var ki Christopher da gülümsüyor —nazikçe, hatta belki cesaret verici şekilde. Bu benim gündüz düşüm, kocam hakkında bizzat yarattığım bir fantezi ne de olsa; nasıl ki şu an sınıfımdan çıkıp gidiyor ve muhayyilemi terk ediyorsa, ona ne istersem hissettirebilirim, onu istediğim görüntüye büründürebilirim. Suna eminim ki eğer Christopher burada

olsaydı, beni ciddi ciddi gaza getirirdi. Öğrencilerimin hayatında bir fark *yarattığım* ve iyi bir öğretmen *olduğum* konusunda, kimi zaman buna inanmasam bile beni hep temin etmiştir. Şu an itibarıyla en azından onun haklı olabileceğini hissediyorum. Ne de olsa elimden gelenin en iyisini yaptım. Eric'in ailesi hakkında konuşmaya başladığı şu an gibi zamanlar var ki bunlar öğrencilerimi daha düşünceli, daha öz-farkındalık sahibi, daha açık sözlü olmaya teşvik ederek olumlu bir fark yarattığımı gösteriyor; ben öğrencilerimi daha iyi ve daha güçlü insanlar haline getiriyorum, onlar bunu bilmese bile.

Ardından bir başka imge zihnimi işgal ediyor; bu seferki daha dayanılmaz çünkü gerçekten olmuş bir şeye dayanıyor. Söz konusu olan, ölümünden önceki birkaç gün içinden bir andı. "Seni mutlu etmiş olduğumu umuyorum," demişti Christopher bana, elimi ellerinin içinde tutarak. Bu, şayet bilincini bütünüyle kaybederse onu yaşam destek ünitesine bağlı tutmanın gerekip gerekmediği hakkında (Christopher 'hayır' diyordu, bense duygusal bir tavırla 'evet' diyordum) acılı bir tartışmanın (acılıydı çünkü kocam benimle tartışamayacak kadar zayıf görünüyordu; kendi bakış açımı ona dayatarak onu takatsiz bırakıyormuş gibi hissetmiştim) hemen sonrasındaydı. Hastane yatağında yatarken eli elimin üzerinde hafifçe titrediği sırada, giydiği hastane önlüğünün parlak mavisine keskin bir tezat oluşturacak şekilde solgun ve sararmış görünüyordu.

Kendimi acıklı bir şekilde iç çekmekten alıkoyuyor ve sınıfa doğru konuşmayı sürdürüyorum. "İhtiyarlayıp da ölümün kıyısına geldiğinizde pişmanlık duymamak için, kendinize karşı dürüst ve mutlu olmak uğruna yapabileceği-

niz her şeyi yaptınız mı diye düşünmeli ve anlamlı bir hayat sürebilmek için elinizden gelen her şeyi yapıp yapmadığınızı sürekli kendinize sormalısınız. Ne demeye çalıştığımı anlıyor musunuz?”

Kafa sallamak ile yalnızca boş boş bakmak arasında kararsız bir halde, herkes gözlerini üstüme dikmiş durumda. Bir an için, söylediğim herhangi bir şeyin kafalarına oturup oturmadığından emin olamıyorum. Yine de gerçek şu ki en azından, muhtemel gelecekleri ve dikkatli olmazlarsa nelelerin meydana gelebileceği konusunda öğrencilerimi uyarmak için elimden gelenin en iyisini yaptım. Bugün okuldaki son günüm! Denemekten başka bir şey gelmez elimden, özellikle de bugün! Keşke öğrencilerimin kendi hayatları hakkında düşünme biçimlerini geliştirmeye yönelik geçmişteki teşebbüslerimde daha az edilgen davransaydım; yaptığımın en fazlası, öğrencilerimi yaratıcı yazım kompozisyonlarında hakiki ve dürüst fikirlerini seslendirmeye, derslerde cesurca ve zekice konuşmaya ya da eleştirel şekilde incelemeleri için onlara verdiğim gazete yazıları hakkında kendilerine has bakış açıları sunmaya teşvik etmek olmuştu. Çocuklarıma karşı daha açık olmalıydım!

Subra soru sormak için elini kaldırıyor. Muhtemelen saldırmak için tasarlanmış olan sözlerine karşı kendimi hazırlıyorum. Düzgünce taranmış ve geriye yatırılmış saçlarının içine doğru ilerleyen alnının geniş açıklığını fark ederek, ona başımla işaret ediyorum. “Bayan de Souza, peki ya siz? Bu durumda, siz mutlu olduğunuzu söyleyebilir misiniz? Yani uzun zamandır öğretmenlik yapıyorsunuz. Kendinize karşı dürüst olmak ve mutlu, anlamlı bir hayat sürmek için elinizden geleni yaptınız mı?”

Yarı-bilinçli bir şekilde, bu soruyu beklemekte olduğum farkındayım. Aynı zamanda, sorunun Subra'dan gelmiş olması da beni pek şaşırtmıyor. Tavanda dönüp duran pervaneye bakarak, düşüncelerimi topluyorum. "Hayır, Subra. Sanırım mutlu olmadığım söylenebilir ya da en azından, ilk başta umduğum kadar mutlu olmadığım."

Bir süreliğine kimse hiçbir şey demiyor. Subra'nın suratına yerleşen şaşkın ifade, ona önceden tahmin edilemez bir şeyler düşünüyormuş görüntüsü veriyor. Elini kaldırmadan, malum kaçınılmaz soruyla sessizliği kıran kişi Zhang Wei oluyor: "Neden?"

Bu noktada başımı çevirip dışarıdaki boş okul bahçesine bakıyorum; kendilerine verecek bir cevabım olmayan öğrencilerden gelen çok fazla soruyla beynimin teklemeye başladığını hissettiğimde, içinde kaybolduğum ferahlık işte burası. Bugünden sonra bahçenin bu manzarasını, sınıftaki en stresli anlarımda bana sağladığı rahatlığı özleyeceğim. Arkamı dönüyor, çabucak sınıftaki tüm oğlanların suratına bakıyorum. "Yani, evvela ve hepsinden önemlisi, kocamı, Bay Christopher de Souza'yı özlüyorum."

Acaba tekrardan gün ışığında parlayan okul bahçesine dönüp baksam, bir gülümseme ve el sallama eşliğinde yorgun bakışlarıma karşılık vermek için kocam beliriverir mi diye düşünüyorum içimden. Acaba alanı çevreleyen koşu parkurunda yürüyor mu olurdu, yoksa kale direğinin orada dikilip parlak kafası bir yana doğru kalkmış halde sırtı mıydı?

"Kocam birkaç yıl önce kanserden öldü. Bugünlerde sanki herkes kanserden ölüyor, değil mi? Yorgunluktan duran kalple, sabah uyandığınızda çalışmayı bırakan beyinle falan kimse böyle ölüp gitmiyor artık. Bay de Souza için

acılı bir ölüm oldu; kemoterapinin, ölümün ıstırap verici bütün sürecini yaşadı, bir kahraman gibi... benim kahramanım gibi.”

Duraksıyorum. Kafamı tekrardan pencere tarafına çevirmeye çekiniyorum; yine de bu ayartı oldukça fazla, özellikle de şimdi.

İlk başta, sınıf neredeyse haddinden fazla sakin kalıyor. Sessizlik odanın ortasında duran bir dinazor gibi, herkes sanki o orada değilmiş gibi davranıyor. Ardından kafalar yavaşça öte yana dönüyor ya da tak diye öne düşüveriyor. Kimse hiçbir şey sormuyor. Hareket etmeye başlayıp sandalyelere ve sıralara çarpar ya da büyüyüp kabarak daha kötü bir şeye, sınırsız ve zapt edilemez bir şeye dönüşür korkusuyla, kimse sessizliği bozmak istemiyor.

Devam ediyorum. “Kocamı özlemek meselenin yalnızca bir kısmı; önemli bir kısmı ama sadece bir kısmı işte. Belki de gereğinden fazla karamsarlık yapıyorumdur. Belki de tekrardan bir bakış açısı edinmeyi denemeliyim. Bana öyle geliyor ki hayatımın çoğunda mutlu olduğumu söyleyebilirim, gerçi bütünüyle tatmin olduğumu söylemezdim. Kocamı seviyordum ve kocam beni çok seviyordu. Bu hiç kavga etmezdik anlamına gelmiyor; iyi bir öğretmen olmanın ne anlama geldiği gibi, pek çok şey hakkında tartışırdık. Hem bireysel hem de bir çift olarak, elimizden gelenin en iyisini yaptık; her ikimiz de dünyada bir fark yaratmaya çalıştık. Beni sonsuza kadar terk etmiş olsa da o artık benim bir parçam. İnsanlar benim kendime yalan söylediğimi iddia edebilirler ama ben bunun gerçek olduğunu biliyorum. Önemi yok. Bunun gerçek olduğuna inanıyorum. Bu kadarı da yeterli çünkü öyle olmak zorunda.”

Bazı öğrenciler neredeyse bilinçsiz şekilde başlarını sallıyorlar. İçten içe benim gözyaşlarına boğulmamı beklemiş olmalılar. Ağlamamayı başarıyorum. Belki de içimde daha fazla gözyaşı kalmamıştır. Ardından, küçümseyici bir düşünce peyda oluyor: İşte burada, kişisel kaybım konusunda derdimi paylaşıyormuş gibi duran öğrenciler var; ergenliğin tuhaf evrelerinden çıkmalarının üzerinden topu topu bir-iki yıl geçmiş oğlanlar. Onlar ölüm ya da ölümün ardından yoluna devam etmek konusunda ne bilirler ki? Sonra aklıma bu sabah arabamdaki meditasyonum geliyor. Christopher'ın bir seferinde acıyla başa çıkma konusunda bana öğretmiş olduğu gibi, nefesin ciğerlerime girişinin ve çıkışının farkına varıyorum.

İyi ama ben kimim ki gençliği yargılayayım? Öğretmenlikle ve oğlanlarla uğraşmakla geçen onca yılım, bana onların kendi deneyim zenginlikleri hakkında hiçbir şey öğretmemiş olabilir mi? Öğrencilerimin de bir akrabanın yahut bir arkadaşın ölümüne katlanmak durumunda kalmadığını kim söyleyebilir? Ne var ki bunlar hiçbir şekilde aynı kefeye konamaz. Hayatınızın aşkını kaybetmek dünyadaki en kötü şey olmalı. Sevgili hayat arkadaşlarından daha uzun yaşamayı öğrenmek şöyle dursun, bu oğlanlardan kaç hayattının aşkıyla karşılaşacak acaba?

“Belki yanılıyordumdur. Belki de hayatınızın aşkını kaybetmek dünyadaki en kötü şey değildir,” diyorum sesli düşünerek. “Daha kötü şeyler de olabilir, tıpkı sevmeyi hiç öğrenmemiş olmak gibi. Ama üstüne konuştuğum şey bu değil. Dediğim şuydu.” Tekrardan ilk istikâmete dönmek için çırpındığımın farkındayım. “Keşke bir öğretmen olarak geçirdiğim bunca yıl içinde daha zeki olsaydım. Keşke daha

cesur ve daha özenli olsaydım. İnandığım şey uğruna kılımı kıpırdatmamış falan değilim ama sanırım daha fazlasını yapabiliirdim. Bir keresinde...”

Bugünün okuldaki son günüm olması sebebiyle hatıralar tekrardan canlanıvermiş olmalı; Christopher’a ilişkin hatıralar yahut hülyalar, zihnimin bir zamanlar hareketsiz duran bir kısmından yükselen dizginsiz duygular gibi. Bir an daha duraksadıktan sonra, ellerim kucağım üzerinde hafifçe kavuşturulmuş halde dururken daha rahat bir şekilde geri yaslandığımda, sonunda, geçmişten hangi hikâyeyi (hem de bilinçli bir şekilde istemeksizin) anlatmaya çalıştığımı fark ediyorum.

BÖLÜM 3

Bir anlığına, ben ve Emir dışında sınıfta kimse yok. Her zamanki sırasında oturuyor. Hafızam beni yanıltıyor olmalı zira yüzünü tam olarak göremiyorum; benim durduğum yerden pek uzakta olmasa da görüntüsü bulanık. Göğsüm daralıyor hafiften ve sebebini bilmiyorum. Sınıftaki diğer tek kişi açıkça ben olmama karşın, Emir dikkatimi çekmek için elini kaldırıyor. Sanırım söylediğim bir şeye, vermekte olduğum derse ilişkin bir soru sormak istiyor. Emir her zaman öğrenmeye meraklı olmuştur. Ağzının oynadığını fark ediyorum ama hiçbir kelime duyulmuyor. Sureti inatçı bir bulanıklık olarak kalıyor. Sorusunu duymamış olsam da tüm bunlar benim muhayyilem içinde olup bitiyor olsa da cevaben bir şeyler söylemek istiyorum. Her nedense, şayet bu gündüz düşü içinde doğru cevabı verirsem geçmişi bütünüyle düzeltebileceğime dair akıldışı bir umudum var.

Hadise on beş yıl önce vuku bulmuş olsa gerekir. Hani derler ya, ‘dünmüş gibi’ hatırlayamıyorum. Emir hakkındaki hikâyeyi naklettiğim şu anda bile onun yüz hatlarını tam bir kesinlikle kendimden emin olarak anımsayamıyorum. Saç tarzının alabros tıraş mı yoksa ince kâkül mü olduğunu bile hatırlayamıyorum.

Saçının düzgün ve kısa denebilecek şekilde olduğunu, fazlasıyla uzun, şişman ya da sağlıklı bir sıskalıkta olmadığını, koyu teninin akneden dolayı hafif çopur olduğunu, oğlanların hem **Beden Eğitimi derslerinde** hem de okuldan

sonra oynadıkları futbol maçları içinde yer almayı sevmediğini hatırlıyorum. Utangaç ama hoş, neredeyse çekici bir gülümsemesi olduğunu hatırlıyorum; hafif eğri büğrüydü ki bu da Emir'in çekiciliğini artırıyordu. Şu an sınıftayken, hakikatten fazlasıyla uzaklaşırım diye, bu tasviri ayrıntılara değinmekten kaçınıyorum. Zira hakikat ya da hakikat dediğim şeyin bana ait versiyonu benim için önem taşıyor, özellikle de bugün bu hikâyeyi anlatırken.

Gelgelelim, hikâyemi anlatırken Emir'in adını geçirmemeyi tercih ediyorum. Aynı zamanda bana gizlilik içinde söylediklerinin çoğundan da bahsetmeyeceğim. Biliyorum ki eğer gereğinden fazlasını ifşa edersem benim yansıtmak istediğim içkin hakikat, yani Emir konusunda hata yaptığımı, Emir'in cesur, nazik, kendine karşı dürüst olmaya çalışan duyarlı bir oğlan olduğu ve nihayetinde yaptığım şeyin onu incittiği gerçeği yerine, oğlanlar Emir'in hikâyesinin tümüyle yanlış unsurlarına saplanacaklar.

Hikâyeme şöyle başlıyorum: "Bir zamanlar sınıfta oldukça sessiz bir öğrencim vardı ama derse dikkatini verdiğini biliyordum. Biliyordum çünkü ev ödevini hep zamanında teslim ediyordu ve sınıf ödevlerinde her daim makul ölçüde iyi iş çıkarıyordu. Sınav sonuçları daha iyi olabilirdi ama bir öğrenci elinden gelenin en iyisini yaptığında bunu anlarım. Diğer öğrencilerle pek konuşmazdı. Onun bir yalnız olduğunu, kendi halinde olduğunu ve böylesini tercih ettiğini anlayabiliyordum. Ona bunun neden böyle olduğunu hiç sormadım. Böylesi duyarlı sorular sormak hiçbir zaman benim tabiatımda olmadı. Onu olduğundan daha fazlası olmaya da zorlamadım, gerçi şimdi keşke öyle yapmış olsaydım diyorum. Onlu yaşların siz oğlanlar için zor

olabileceğini biliyorum. Tek ihtiyacınız olan, büyümek ve kendiniz olmak için yeterli zaman ve mekân. Bahsettiğim bu öğrenciyle ilgili de durumun bu olduğuna inanmıştım. Aynı zamanda diğer oğlanlardan pek aldırış eden olmadığını hissediyordum ki bu iyiydi; kimsenin ona okulda kabadayılık etmediği yahut rahatsızlık vermediği anlamına geliyordu. Onu yalnız bırakıyorlardı.”

Oğlanlar sözümü kesmeden beni dinliyorlardı. Kimi zaman kaprisli ve disiplinsiz olsalar da aynı zamanda pek şekerler. Şimdi de bu yaşlanmış öğretmenin ipe sapa gelmez laflarını sabırla dinliyorlar. Şu ana kadar dayandığına inanmak istediğim, gerçek bir ilgi ve saygı havası var üstlerinde. Genelde beni konuşurken on dakika dinledikten sonra kıpır kıpır oluverirler. Ne var ki öte taraftan, şu an onlara onlardan biri hakkında ya da bir *zamanlar* onlardan biri olmuş biri hakkında konuşuyorum. Belki şu anda sınıfta tam olarak Emir gibi bir oğlan vardır, daha sessiz ve görünmez olanlardan bir tanesi mesela. Belki anlattıklarım onun kulaklarına erişir ve zihninde derinlere kazınır. Belki de sözlerim, Emir’in yaşadıklarını tecrübe edenin bir tek kendisi olmadığını bilmesini sağlayarak, samimi bir rahatlama da sağlar ona. Kendime hatırlatıyorum, bugün halâ öğretmenim. Bir öğretmenin öğrencilerine tek başına bilgiden daha fazlasını vermesi gerekir; bir öğretmen bireysellik ve bu bireyselliği besleme cesareti için ilham olmalıdır. Hiç şüphesiz ki bunu yaptım. Şüphesiz ki genel itibarıyla iyi bir öğretmen oldum ve oğlanlarım üzerinde yaşamlarını-değiştiren izimi bıraktım. Bugün son günümse ne olmuş yani? Bu mesleği arkamda bırakmadan halen son bir fark yaratabilirim.

Emir... Emir hakkında... Konuştuğum sırada, onun gö-

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - <https://fantey.org>

rüntüsü daha net hale geliyor. Geçmişten ve bugünden oğlanların suratlarının oluşturduğu bir denizin içinden, yüzü aradan sıyrılıyor ve artan ve neredeyse baş döndürücü bir netlikte düşüncelerimin yüzeyine vuruyor. Suratı ve hayatı; hayatı hakkında bildiğim azıcık şey, bana söylediği azıcık şey ve bu kadar azının sonunda başa çıkabileceğimden daha fazlası haline gelmesi.

Emir'in ortaokul hayatının ikinci yılındaki final sınavlarının hemen sonrasıydı. Bir başka uzun sezon sonu tatili için oğlanların yalnızca iki buçuk haftalık okulu kalmıştı. Herkes için, tatil planları ve aileyle birlikte yurtdışına geziler ayarlanmış ve uçak biletleri alınmıştı. Öğretmenler odasında o ikindi vakti atmosfer biraz ateşliydi. Öğretmenlerin hepsi kendi takvimleri içerisinde zamanlarını kendi sınıflarının sınav kâğıtlarına not vererek geçiriyordu. Gerekli tüm not verme işlerini mümkün olduğu kadar az günde bitirmek istiyorlardı. Öğretmen masalarının tümü yeşil sınav kâğıdı demetleriyle dolup taşıyordu. Bazıları hafta sonu evde not vermek için bunları kalın dosyalara sıkıştırmaya çalışıyordu, gerçi okul buna pek sıcak gözle bakmıyordu. Ben kendi çocuklarımla kâğıtlarını, not verme işlemini huzur içinde yapabilmek için bütünüyle yalnız olabileceğim tatilin ilk haftasında okulda okumayı planlıyordum. Notlar okul tatilinin sonuna kadar okul sistemine girilse yeterdi ama çoğu öğretmen tatillerinin tadını çıkarabilmek için bunu o zamandan çok önce halletmek istiyordu. Bense kendi zamanımı kullanmak istiyordum; bir öğrencinin sınav kâğıdını okumak gibi önemli bir şey için acele etmekten nefret ederdim. Öğrencilerin notlarını sisteme girdikten sonra, Christopher ile birlikte bir haftalığına Vietnam'a avare bir seyahat, sonra-

sında da belki birkaç günlüğüne Kamboçya ya da Laos'a bir gezi planı yapmıştım.

Tam sıkış tıkış öğretmenler odasında köşedeki masamda bunları düşünmektaydım ki biraz nefes almak için dışarı çıkmaya karar verdim. İş hakkında düşünmeye ara vermeyi ve ortak koridorda biraz dolanmayı istiyordum, bu sırada uzak köşede öğrencilerimden birini gördüm; öğretmenler odasının yakınına gelmeye cüret edemiyordu. Çünkü öğrencilerin not verme süresince içeri girmesi ya da dışarıda dolanması yasaktı. O anda beni fark etmişti ve o kadar uzaktan bana nasıl selam vereceğini düşünüyordu. Oraya doğru hızlıca giderek işini kolaylaştırmaya karar verdim. Oğlanın beyaz üniforması kahverengi pantolonunun üzerinden hafifçe dışarı çıkmıştı ancak ona yakınlaştıkça buna değinmemeye karar verdim. Okul sezonunun son birkaç gününe yaklaşıyordu ve ben de kimsenin tatil havasını bozmak istemiyordum.

“İyi günler Bayan de Souza,” diye mahcupça selamladı beni Emir ona doğru yaklaştığım sırada. “Ben... burada bekleyip eve gitmeden önce sizi görmeyi umuyordum.”

“İyi günler Emir,” diye cevapladım, beni görmeye gelmiş Emir dışında başka oğlan var mı diye etrafa bakınarak. Belki de yakınlarda bir yerde bütün bir grup yeni çıktıkları sınav hakkında soru sormak için bekliyorlardır diye düşündüm. “Halâ okulda ne yapıyorsun?”

“Ah... Sizinle bir şey hakkında konuşabilir miyim diye merak ediyordum. Yüzümü başka kime döneceğimi bilemedim. Sınavlardan sonrasının iyi bir zaman olabileceğini düşündüm. Sınıf arkadaşlarımla da konuşamıyorum. Başkalarının... söyleyeceğim şeyle ilgileneceğini sanmıyorum. Onlara söylemek bana doğru gelmedi işte.”

Ona artık daha yakından bakıyordum. Huzursuz görünüyordu, hatta bir şeye biraz kafası bozulmuş gibiydi. Koridorun köşesinde bir süredir dikilmiş beni bekliyor olmalıydı. Beklemeyi sürdürse mi bıraksa mı ya da benimle konuşmak iyi bir fikir mi değil mi diye düşünüp taşınıyor olsa gerekti. Rahatsızlığını göstermemek için elinden geleni yapıyordu. Saçının önceden alabros kesilmiş olduğunu ancak yavaşça uzadığını fark ettim. Alnının ucunda parlayan ufak bir ter damlası vardı. Belli belirsiz ter kokuyordu ancak bu tümüyle nahos bir koku değildi. Oğlan ne zaman huzursuzlansa fazlaca gülümsüyor gibi görünüyordu; tıpkı şimdi gülümsediği gibi, her nasılsa tuhafça. Aynı zamanda daha geniş ve samimi gülümseme, bunun cidden sempatik ve çekici bir gülümseme olacağını düşünmüştüm.

“Yani,” dedim, dikkatimi daha derli toplu olarak Emir’e çevirmeden önce öğretmenler odasındaki masamda duran kâğıtları düşünerek. Söyleyeceği ciddi bir şey var gibiydi, açıklaması için kayda değer oranda zaman gerektiren bir şey. “O zaman gel, seninle okul kantininde bir çay içelim. Sana uyar mı? O zaman bana aklındakini söyleyebilirsin.”

“Olur Bayan de Souza,” diye cevap verdi Emir minnetle.

Kantinde, tüm stant sahipleri eve gitmek için eşyalarını toplamışlardı; o yüzden Emir ve ben kantinin uzak köşesindeki bir makineden sıcak içeceklerimizi alıp çayla dolu sıcak ve ağır bardaklarımızla bulabildiğimiz en yakın masaya oturduk. Okuldaki oğlanlardan ya da öğretmenlerden hiçbiri bu saatte kantinde takılmaya niyetli değildi, o yüzden ortalık neredeyse boştu.

“Peki, Emir” dedim, bir yudum almak için bardağımı kaldırıp ses tonumu korumaya ve muhabberin havasını gün-

delik tutmaya çalışarak. “Aklında ne var?”

Emir kısa bir süreliğine buharı tüten bardağını inceledi. Cesaretini topladığını ya da konuşmaya başlamadan önce doğru kelimeleri seçtiğini anlayabiliyordum. Şu anda, yalnızca bir yıl önce başka bir oğlanla geçen bir hadise geliyor aklıma; bana ebeveynlerinin yurtdışında çalışmak için ülkeden ayrılacaklarını ve onu da yanlarında götüreceklerini söylemek için gelmişti. Oğlan (hayal meyal isminin Jeffrey olduğunu hatırlıyorum ama yanılıyor da olabilirim) beni görmek ve böylesine nazik bir öğretmen olduğum için teşekkür etmek istemişti. Özellikle kendi kabiliyetlerimden kuşku duyduğum zamanlar olduğunda, bir eğitimci olarak ne kadar övgüye layık bir iş yaptığımın hatırlatılması her zaman memnuniyet verici olmuştu. Eğer doğru hatırlıyorsa, Jeffrey hiçbir zaman öne çıkan bir öğrenci olmamıştı; tembel değildi, hususi olarak iyi bir öğrenci değildi o kadar; tıpkı Emir gibi, diye geçti içimden. Çinli bir çocuktuk, boyu neredeyse Emir ile aynıydı ancak daha tombuldu. Jeffrey’i kendisinin derste yapabileceğini düşündüğünden daha fazlasını anlamasını ve içselleştirmesini temin etmek için yüreklendirmiş ve iyi öğrencilere nazaran onun üzerinde daha fazla zaman harcamış olmalıydım.

Girdiğim sınıflarda ya da testlerde ve final sınavlarında gerekenin asgarisinden daha fazlasını yapan öğrencilerin isimlerini ve yüzlerini hatırlamaya eğilimliyimdir. Ne yazık ki öğretmenlik yıllarım boyunca dersi ucu ucuna geçen tip-ten bir dolu öğrencim oldu. Bu daha fakir oğlanların sebatla çalışmadığı anlamını taşımıyordu —bazıları epey sıkı çalışıyordu, doğal olarak birkaçı diğerlerinden daha fazla çalışmaktaydı— ancak bu onların öğrenmeye çalıştıkları şeyi

bütününü kavrayabildikleri anlamına da gelmiyordu. Sırf biri sınıfta sıkı çalıştığı için, bu onu otomatik olarak A-sınıf öğrenci yapmıyordu. Hayat böyle adaletsiz olabilir. Bazı öğrencilerin diğerlerine kıyasla daha parlak kıvılcımlar olması gibi talihsiz bir gerçek vardı. Daha az kabiliyetli oğlanlar için üzülüyordum. Vahşice meritokratik² olmakla övünen, ritmi-hızlı ve gelişmiş bir ülkede yaşıyorlardı. Böylesi oğlanlar böyle bir toplumsal sistem içinde (olsa olsa) durumu idare edebilirlerdi. Ayrıca, gelecekte büyük bir aile kurmak, kendilerine bir ev almak, vesaire isterlerse, tanrı onlara yardımcı olsun. Bir bakıma, Jeffrey'nin yaşamak ve tahsil görmek için bir başka ülkeye taşınacağını duyduğumda memnun olmuş-tum. Avustralya ya da hatta Amerika gibi, öğrenciler arasındaki rekabetin bu kadar stresli olmadığı ülkelerde Jeffrey gibi öğrencilerin okulda daha iyi iş çıkardığını duymuştum; gerçi Jeffrey ve ailesinin nihayetinde nereye yerleştiklerini hatırlayabiliyor değilim. Emir'in kâğıt bardağına bakmasını izlerken, onun bir başka yere taşınmayı hiç düşünüp düşünmediğini merak ettim.

Emir nihayetinde kafasını kaldırdı ve bana aklından geçeni söyledi. "Bayan de Souza, neden diyeceğim şeyi anlayacak biri olduğunuzu düşündüğümü bilmiyorum. Size dair böyle bir sezgim var, hepsi bu. Zaten her durumda, yüzümü dönebileceğim başka kimse yok gerçekten. Sanırım beni yargılamayacak ya da benimle dalga geçmeyecek kimse yok. Anlayacağınız, şu hisler var bende, ta altıncı sınıftan beri, sanırım bunlarla ne yapmam gerektiğini de bilmiyorum. Bu konuda babamla konuşamam çünkü... çünkü beni anlama-

2 Liyakata dayalı bir yönetim anlayışını benimseyen devlet modelidir. Yükselmelerinin bilgi, yetenek, kıstaslar ve göre göre yapılması amaçlar.

yacağını biliyorum. Arkadaşlarımla da konuşamam çünkü benimle dalga geçerler. Hatta benimle arkadaşlık etmeyi bile bırakabilirler. Biliyorum çünkü onların bu kelimeleri kullanan diğer insanlarla dalga geçtiklerini duyuyorum.”

“Hangi kelimeler, Emir?” diye sordum. Emir’in sorunlarını konuşmak için yüzünü bana dönmüş olması karşısında gururum okşanmıştı. Kendimi birinin sırdaşı olacak kadar yanına yaklaşılabilir biri olarak düşünmemiştim hiç. Oğlanlarımın beni mesafeli ve resmi biri gibi gördüğünü biliyordum, yine de bütünüyle soğuk ve nemrut olduğumu düşünmediklerini umuyordum. Velhasıl her daim kendime dair yansıtmaya çalıştığım genel imaj buydu. Emir’in şahsi-kontrolümdeki dış kabuğumun ötesinde daha fazla bir şey görmüş olmasından dolayı onur duymuştum.

Ardından Emir’in annesinin birkaç yıl önce bir araba kazasında ölmüş olduğunu hatırladım; onunla birlikte evde yalnızca babası ve baba tarafından büyükannesi vardı. Bu neden daha önce aklıma gelmemişti acaba? Emir sınıfa ilk geldiğinde bu konuda beni bilgilendiren kişi okul müdürü Bay Ong (dışa çıkık bir göbeği ve yağlı bir suratı olan, ellili yaşlarında Çinli bir adam) olmuştu. Emir’in bir sonraki sınıfa geçmesine izin verdiği için Emir’in babası müdüre bizzat teşekkür etmişti. İşte o sırada Emir’in babası Emir için ilave sempati puanları kazanma çabası içinde Bay Ong’a evdeki durumlarını da anlatmıştı. Emir sınavlarında ucu ucu-na geçecek puanları ancak almıştı; yalnızca birkaç puan daha düşük olsa pek çok önemli dersinden kalırdı.

Emir konuşmaya devam etmeden önce uzun bir süre sustu. “Hangi kelimeler mi? İbne, *pondan*, *ah kua*... Bayan de Souza, sanırım ben escinselim.”

Bir anlığına sessiz kaldım. Biri ilk kez bana böylesi bir şey itiraf ediyordu. Nasıl tepki vereceğimi bilmiyordum. Tümöyle oğlanlardan oluşan bir okulda, cinsellik meseleleri eninde sonunda su yüzüne çıkacaktı ama hiçbir oğlanın kendisine ilişkin böylesine mahrem bir konuda bana güveneceğini ummamıştım. Aynı zamanda, şahsen hiç eşcinsel arkadaşım yoktu. Kitaplarda ya da dergilerde okumuş olduğum birkaç şeyin ötesinde, eşcinsel olmanın ne anlama geldiği hakkında pek bir ipucuna sahip değildim.

“Yani, ah... Emir, nasıl biliyorsun bunu? Yani, nasıl emin olabiliyorsun? Ve bunu uzun zamandır mı biliyorsun?” diye sordum. Zaman kazanmaya çalışıyordum ki durumu nasıl doğru düzgün halledeceğimi düşünebileyim; aynı zamanda açık-görüşlü ve anlayışlı görünmeye çalışıyordum.

Hayatımda hiç eşcinsel tanımadığıma emindim. Büyüdüğüm sırada okuldaki arkadaşlarım arasında hiç yoktu; tahsil gördüğüm yatılı kız okulunda birkaç sınıf arkadaşım hakkında dedikodular çıkmıştı, bazı kızların diğer kızlarla birtakım alışılmadık şeyler yaptığıyla ilgili dedikodular, ne var ki ben böylesi söylentilere hiçbir zaman kulak asmadım. Bunları kem yalanlar olarak görüp reddetmiştim. O yaştaki oğlanlar ve kızlar için okul tuhaf bir yerdi; hem ergenliğin getirdiği hormon değişimleriyle hem de hizişleşmeler ve akran baskısıyla başa çıkmak zorunda oldukları bir evreye karşılık geliyordu. Ayrıca televizyondan ve filmlerden heteroseksüel olmadıkları bilinen birkaç yerli ünlüyü duymuştum ama konu hakkında uzun uzadıya ve adamakıllı hiç düşünmemiştim. Mevzuyu Christopher ile hiç tartışmamıştım; acaba kendi cinselliklerine ilişkin ona sırlarını açan bir öğrencisi oldu mu diye merak ettim.

Sanki bu konuda benimle konuşma kararından pişman olmuşçasına, Emir artık daha da huzursuz görünüyordu. Korkularını savuşturmaya karar verdim. “Buraya bak, sorun yok. Bu konuda benimle konuşabilirsin. Olduğun kişi olmakla kimseye zarar veriyor falan değilsin, anladın mı? Benimle konuşmaya devam et sadece. Utanma. Ben yardım etmek ve dinlemek için buradayım.”

Bu hikâyenin oldukça kısaltılmış bir versiyonunu öğrencilerime anlattığım sırada, Emir’in cinselliğine işaret edebilecek kilit önemdeki ayrıntıları dışarıda bırakarak muhabbeti hızlıca özetler, bunu örtük bir şekilde ‘özel bir mesele’ ya da ‘bir kimlik krizi’ gibi terimlerle anlatırken (ki bu sınıftaki bazı oğlanların birbirine dönmesine, bu ‘krizin’ ne hakkındaki olduğunu açıkça merak etmesine yol açıyor; hatta sınıfın arka tarafından, muhtemelen Subra’dan gelen bastırılmış bir kıkırdama bile duyabiliyorum ki bu da hikâyemin çoğu kısmını dışarıda bırakmayı seçmiş olmaktan memnun olmamı sağlıyor), kişisel düzlemde şu an hatırlamakta olduğum şeyin gerçekten Emir’e verdiğim cevap olup olmadığına emin olamıyorum. Yine de kulağıma doğruya yakınmış gibi geliyor. Belki aslında Emir’e cevaben daha sert ve daha az nazik bir şey söylemişimdir ve bunu kabul etmek istemiyordum; belki de bu durumda kendimi daha iyi göstermek için hakikati süsleyip püslüyordumdur. Geçmişe yönelik hızlı ve yakın bir tetkik üzerine, Emir’e olumlu ve yüreklendirici bir şey söylemiş olsam *gerekir* diye düşünüyorum çünkü konuşmaya devam etti, öyle değil mi? Oğlan yumuşadı ve bana kendi mahrem iç dünyasıyla ilgili her şeyi ifşa etti.

“Bir süredir biliyorum,” diyordu Emir. “Belki iki yıldan beridir, okuldaki diğer oğlanlarla ilgili belli rüyalara ya da

hayallere... kapılmamdan bu yana... hatta bazen onlara aşık olabileceğimi düşündüğümden beri.”

“Ama belki bu sadece bir evredir. Bunu hiç düşündün mü?”

“Hayır, Bayan de Souza. Bu bir evre değil. Bunun bir evre olmadığını *biliyorum*. Benim yaşımdaki oğlanların kızlarla ilgili fantezileri olur. Kızlarla belli şeyler yapmak isterler. Ben kızlarla hiç ilgilenmiyorum. Onlardan hoşlanmıyorum, yani o şekilde değil, hiç değil. Ben neyden hoşlandığımı biliyorum Bayan de Souza. Bana inanmalısınız. Ben kızlardan hoşlanmıyorum.”

Emir’in ısrarı kulaklarımı tırmalıyordu. Onunla mantıki ve akli bir yoldan ilişki kurmak istiyordum. Aynı zamanda aklıma gelen şuydu ki daha sorumluca davranmak için, belki de Emir’in bu konuya ilişkin benden daha bilgili biriyle konuşmasını tavsiye etmek gerekirdi. Böylesi bir önerinin aklıma gelmesi, Emir’in sorunuyla başa çıkma konusunda an itibariyle büyüyen bir huzursuzluk hissinden kendimi kurtarmama yardım etti. “Sakın yanlış anlama Emir ama bunu neden bana anlatıyorsun? Okul danışmanıya konuşmayı tercih etmez miydin? Neden ben, Emir?”

İşte bu, Emir’e sorduğum kulaklarımı tırmalayan son soruydu. Zırlayan bir çocuk gibi çıkıyordu sesim. Bir öğrencisi kendisinden yardım istediğinde, bir öğretmenin sesinin böyle çıkmaması gerekirdi.

“Okul danışmanı beni anlamaz. Onu gördünüz mü Bayan de Souza? Bana sınıftaki oğlanları hatırlatıyor; bilirsiniz, sınıf arkadaşlarımdan ihtiyar versiyonu gibi; hani spordan, kızlardan ve benim sevmediğim o tüm diğer şeylerden hoş-

lanan tiplerden; o şeyleri hiç sevemedim ben, bunu denemiş olsam bile. O benimle ilgili gerçeği bilse benimle dalga geçecek tipten biri. Anlayışlı falan olmaya çalışır biliyorum ama sadece rol yapmakla kalır. Gerçekten gizliden gizliye benimle dalga geçmeden beni dinliyormuş gibi yapsa bile bunu anlarım. Belki siz beni daha iyi anlarsınız diye düşündüm çünkü siz kadınsınız...”

Gururumun okşanması mı yoksa böyle bir şey söylemenin cinsiyetçilik potansiyeli taşıdığını belirtmek mi gerekirdi, emin olamıyordum. İkisinden de vazgeçtim. Belki de o haklıydı. Belki de kadınlar böylesi meselelerle uğraşmak bakımından daha duyarlıydı.

“Emir, şu an itibariyle sana söyleyeceğim şudur ki bana söylediğin şey beni oldukça şaşırttı. Dediğini onaylamadığımdan falan değil, lütfen öyle düşünme. Ben sadece... Ben sadece ne demem gerektiğinden emin değilim. Anlayacağın, hayatımda hiç eşcinsel bir insanla tanışmadım. Eşcinsel olmanın ne anlama geldiğini bile tam olarak bilmiyorum. Senden çok daha yaşlı olduğumu biliyorum ve biliyorum ki yaşadığın süreç çetin olsa gerek ama ben hayatım boyunca, nasıl desem, senin gibi biriyle tanışma fırsatına sahip olmadım.”

“Bayan de Souza, bu hiç de özel bir şey değil,” diye cevap verdi Emir, değişimi itibariyle şaşırtıcı bir şekilde aklı başında ve doğrudan bir tonda. “Bu hisleri ilk fark ettiğimde, mahallemdeki halk kütüphanesine —okul kütüphanemize değil; öğretmenim, üzgünüm ama bizim kütüphanemiz gerçekten beş para etmez— gittim ve eşcinsel olmak hakkında bulabildiğim tüm kitapları buldum. Bazı insanlar bizim bu şekilde doğduğumuzu söylüyor. Diğerleriyse yetiş-

me sürecimiz sonunda eşcinsel olduğumuzu söylüyor. Ben de dâhil pek çok insan, meselenin her ikisini de içerdiğini düşünüyor. Ne var ki mevzu aynı zamanda basit: Eşcinsel olmak benim diğer oğlanlardan hoşlanmam anlamına geliyor; lezbiyenler ise kızlardan hoşlanıyor. Bu konunun 'zor' olmasının tek nedeni, *diğer* insanların bizi bunu zor bir şey olarak görmeye zorlamaları. Bizim değişmemizi istiyorlar. Tıpkı onlar gibi olmamızı istiyorlar. 'Normal' olmamıza ihtiyaç duyuyorlar çünkü birinin kendisiyle aynı cinselliği taşıyan birinden nasıl hoşlanabileceğini anlamıyorlar."

Emir'in bunun hakkında konuşmasını ve kendi babasından bile yaşlı olabilecek muhafazakâr bir İngilizce öğretmeni kadın önünde 'cinsellik' kelimesini ağzından çıkardığını duymak tuhaftı. Emir'in yeniden huzursuzlandığı belli oluyordu çünkü utangaç bir şekilde tek bir yudum bile almadığı önündeki bardağına bakıyordu.

"Çayını iç, Emir" hatırlatmasını yaptım ona, "soğumadan evvel."

Emir sessizce ve tedirgin bir şekilde söyleneni yaptı. İçeceği muhtemelen soğumuştur zira bardağının yarısı boşalınca kadar içmeyi başardı.

"Bahsettiğin şeyleri duymuştum," diye devam ettim. "Konu hakkında fazla okumuşluğum falan yok ve bunu kendi adıma anlıyormuş numarası yapabilecek değilim. Ne var ki senin söylediğinden çok daha karmaşık olmalı, Emir. Örneğin, bu ülkede eşcinsel olmak yasadışı. Bunu gazetede okudum. Bunu biliyor musun Emir? Hapse girebilirsin, birlirsin işte, başka... erkeklerle belli birtakım şeyler yaptığın için. Seni bu konuda uyarmalıyım çünkü bu oldukça gerçek bir mesele."

“Evet, biliyorum. Gelgelelim, polisin kimsenin peşine böylesi mahrem bir şey yaptığı için düşmeyeceğine eminim. Bu ülkede bu kadar çok homoseksüel varken bunu nasıl yapabilirler ki? Polisin eşcinselleri böyle işler karıştırdıkları için yakaladığını duymuyorsunuz, değil mi? Belki yapıyorlardır ama bunun sebebi, birbirleriyle bir parkta, umumi tuvalette ya da öyle bir yerde bir şeyler yapmalarıdır. Burada işlerin değiştiğine eminim, Bayan de Souza. İşler iyiye gidiyor olmalı. Daha açık-zihinli ve daha kabullenici hale geldiğimize eminim. Bizden çok fazla var. Polis *hepimizi* yakalamaya kalamaz, değil mi?”

“Emir, belki fazla bildirimde bulunmuyorlardır sadece, bunu hiç düşündün mü? Belki de bunun tanıtımının önüne geçmeye çalışıyorlardır ama gerçekte, düzenli olarak insanları eşcinsel olmalarından, halâ yasaya aykırı sayılan şeyler yapmalarından ötürü tutukluyorlar sahiden. Bunu hiç düşündün mü?”

“Bayan de Souza, yani bana birinin eşcinsel olmasını onaylamadığınızı mı söylüyorsunuz?”

“Hayır, Emir, hayır, hayır, hiç de değil. Söylediğim hiç de bu değil. Kulağa sanki onaylamıyormuşum gibi geldiğini biliyorum ama ben sadece, nasıl desem, bu ülkede eşcinsel olmanın tehlikeli olabileceğini anlatıyorum sana. Senin yüzünü gazetelerde ya da öyle korkunç bir şeyde görmek zorunda kalmayı istemem. Emir, sen çok iyi bir oğlansın; hapse girmeyi ya da kimsen o olduğun için insan içinde aşağılanmayı hak etmiyorsun! Eminim ki sen de bunu istemezsin, değil mi?”

“Biliyorum, Bayan de Souza. Ne var ki bu, beni ya da bizi kim isek o olmaktan alıkoyamayacak. Kim olduğumuzu

belirleyemiyoruz ki! Ve tıpkı dediğiniz gibi, kimseye zarar falan vermiyorum, değil mi?”

“Bunu yanlış anlama ama... hani eşcinsel olmamayı denemiş ve hani böyle hayatlarının akışını değiştirmiş homoseksüelleri duydun mu hiç?” Bunu derken, kulağa ne kadar histerik ve dar-kafalı geldiğimi fark ettim. Tanrı aşkına, ben baskı altında tutulmuş Katolik bir rahibe falan değildim! Ne var ki bu şeyleri Emir’e söylemem lazımmış ya da en azından, bu durumda şeytanın avukatını oynamam gerekiyormuş gibi hissediyordum. Ya eşcinsel olmak Emir için sadece geçici bir evreysen? O zaman ne olacaktı? Emir’in on altı yaşına girmesine neredeyse bir sene vardı. Yetişkinliğe doğru bu eşiği geçtiğinde, kendisinin bu yönü hakkında fikri değişirmiydi acaba? Daha sonra pişman olacağı (benim muhtemel teşvikimden güç alan) bir hata yapmasını istemiyordum. Şurası kesindi ki sorumlu davranış, farklı bir bakış açısı önermek *olmalıydı*.

“Ve lütfen dindar ya da dar-kafalı biri olarak konuştuğumu düşünme” diye devam ettim. “Biliyorum ki Müslüman bir aileden geliyorsun, o yüzden bunu söyleyerek sana hakaret etmeye falan çalışmıyorum. Ben gerçekten tanıdıklarım arasında en dindar olmayan insanım. Yani demem o ki kanseri ve çektiği korkunç acı karşısında Christopherım’a yardım etmemiş bir Tanrıya nasıl olur da inanırım, biliyorum ki kanser sanki hiç canını yakmıyormuş numarası yaptığında bile o acıyı çekiyordu---“

Düşüncelerim seyrettikleri istikâmette berbat bir darbeye benzeyen hisle birlikte duruveriyorlar; hani araba fazla hızlı giderken frenlere asılmak, bir yandan da sokakta bebek arabası süren bir yayaya çarpmaktan kaçınmaya çalışmak

gibi. Burada hatıralarım iç içe geçiyor, Emir'e söylediklerimin bir versiyonu ile Christopher'ı hastalığıyla mücadele ederken izlediğimde hissettiklerime ilişkin bütünüyle farklı bir anıyı birbirine karıştırıyorum: Mavi elbisesi içinde, sert hastane yatağında yatan Christopher, kocamın rahatsızlığına kayıtsız hemşirelerin dışarıdaki koridorda bir ileri bir geri dolanması; acıdan uzaklaşmaya çalıştığı sırada gözleri kapalı Christopher, her bir acı verici hücre yoluyla, pankreasından tüm vücuduna yayılan kanser, o sanki kendi acısını boyun eğmeye *zorluyormuş* görüntüsü içindeyken hemen yanında oturmuş onu izliyordum.

Bu sonraki hatıra, Emir'e kantinde söylediklerime ilişkin anlattıklarımın arasına dalıveriyor. Ne Emir'e ne de şu an kendine has 'kimlik krizi' olan bu isimsiz öğrenciye ilişkin anlattıklarımı dinleyen sınıftaki oğlanlara, Christopher ile ilgili bu şeylerden kesinlikle bahsetmedim. Tanrıya ilişkin hiçbir şey söylemedim. Hiçbir öğrenci önünde din gibi hassas meselelere bu şekilde değinmem. Kafa karışıklığının bir bölümü kendini konuşma akışındaki bir kesinti olarak dışa vurmuş olsa gerekir zira şu an kendimi bir cümleyi yarıda bırakmış, sınıftaki oğlanlara boş boş bakar halde bulmuş durumdayım.

Emir'e söylediğim daha ziyade şöyle bir şey olsa *gerekir*: "Ben gerçekten tanıdıklarım arasında en dindar olmayan kişiyim. Ayrıca, kesinlikle ilerici ve liberal olmakla övünürüm. Ben sadece yaşadığı şeyin hayatında... cinsel meselelerle ilgili deneyim kazandığın bir evreden ibaret olmasından endişeleniyorum. Hayatında daha sonra pişman olacağın bir kararı şimdi almanı istemiyorum. Hislerinin zaman içinde değişip değişmeyeceğini düşündün mü hiç? Acaba hiç... bütünüyle

eşcinsel olmayı bırakabileceğini düşündün mü?”

“Hayır,” diye yanıt verdi Emir tereddütsüzce. “Hayır, ben değişmem. *Siz* değişebilir misiniz, Bayan de Souza? Birdenbire kadınları o şekilde sevmeye başlayabilir misiniz? Birdenbire kadınlarla o *türden* şeyler yapmak hoşunuza gidebilir mi?”

Emir öfkeliydi ve öfkesi ona bana meydan okuma cüreti veriyordu. Her zaman öğrencilerimin kendi düşüncüklerini söyleyebilmesiyle övünmüştüm, söyledikleri kendi görüşlerimin aksine olsa bile. Bir taraftan, Emir’in sesindeki o kıvılcımı duymaktan dolayı memnundum. Öte yandan, halen ona karşı çıkmaya devam etmem gerektiğine inanıyordum. Şu anda, neden bunun yapılması gereken doğru şey olduğuna inanmış hissettiğimi tam olarak bilmiyorum bile.

Gelgelelim, o anda bir şey kendimi tutmama yol açtı. İçimde bir şey bana bu yoldan gitmenin nihai olarak nafile, hatta potansiyel olarak yanlış olduğunu söyledi. Aynı zamanda, Emir bana korkutucu ölçüde kişisel bir şey sormuştu: Bir başka kadına karşı hiç böyle hislere kapılmış mıydım? Cevabım, kafatasımda çın çın çınlayan, kesin bir *hayır* idi. Ne var ki çınlama bir kez dinince, şunu merak ettim: Bu soru üstünde düşünmenin nesi keyif kaçırıcıydı gerçekten? Yatılı kız okulundan, sonra da üniversite günlerimden kalma geçmişe ait birkaç suret, istisnai bir cazibe addettiğim kadınlar zihnime akın etti. Bu türden etkilenme örnekleri hakikaten ne kadar derindi acaba? Christopher ile üniversite hayatımın başında tanışmıştım. Âşık olmuştuk. En ufak bir şüphe olmaksızın, birbirimize vurulmuş, cinsel çekime kapılmıştık. Belki de Christopher’a karşı sevgim zihnimin berisindeki diğer ufak tefek hisleri gölgede bırakmıştı; öyle

ki bu hisler üzerinde durulmayınca öylece sönmüş ve yitip gitmişti. Bu hislerin yok olması, orada hiç bulunmamış oldukları anlamına gelmiyordu; belki bir ya da iki kere, bir kıvılcım yahut titrek bir yıldız gibi.

“Emir, dediğini anlıyorum. Seninle böyle konuştuğum için üzgünüm. Sanırım bunları sana söylemek bana düşüyormuş gibi hissediyorum. Hâlâ gençsin. Seni eylemlerinin sonuçlarından haberdar etmem gerekir. Bildiklerine ters düşebilecek bakış açılarını, telakkileri görmene yardımcı olmam lazım. Resmin bütününe görmek büyük önem taşıyor çünkü eğer resmin bir parçasını gözden kaçırırsan hayatının sonraki bölümünde pişman olabilirsin. Resmin bütününe görmek bu konuyla ilgili bilinçli bir karar vermene yardımcı olur. Sence de öyle değil mi?”

“İyi ama ben bu şeyler hakkında *hâlihazırda* düşünüp taşındım, Bayan de Souza. Bu şeyler hakkında düşünmedim mi sanıyorsunuz? Ben sürekli bunları düşünüyorum! Uyumaya çalışırken bile düşünüyorum bu şeyleri! Eşcinsel olmayı *seçip* mutlu olacağını düşünerek böyle bir tercih yapan var mıdır ki? Bilirsiniz, eşcinsel olmak korkunç bir şey. Birdenbire farkına varıyorsunuz ki herkes sizden nefret edebilir. Arkadaşlarınız sizinle konuşmayı kesebilir; insanlar bir ucube olduğunuzu düşünmeye ve size arkanızdan isim takmaya başlayabilir. Bu mankafa maço yuvası misyoner okulunda aslında eş cinsel olan ve kendileriyle dalga geçileceğinden, hayat boyu nefret edilmekten ve görmezden gelinmekten korktukları için bunun hakkında konuşmak istemeyen kaç oğlan olduğunu merak ediyorum.”

Emir’in sesinin şiddeti yükseliyordu. Ne var ki İngilizce öğretmeni önünde ‘mankafa’ demiş olduğunu fark edince,

bir ölçüde sesi kesildi. O kelimeyi kullandığı için birdenbire utanıverdi. Bu noktaya kadar bana meselenin ne kadarını anlatmış olduğuna ilişkin daha bilinçli ve düşünceli hale geldiği görülüyordu; şu an benimle konuşmakla doğruyu yapıp yapmadığını merak ediyordu.

Kendi adıma, Emir'in küfretmiş olduğu gerçeğini görmezden gelmeyi seçtim. "Emir, bir dakika bekle; bana tüm bunları anlatmandan dolayı memnunum. Lütfen bir an bile kendinle ilgili bu şahsi şeyleri bana anlattığın için pişmanlık hissetme. Çaba gösterip ne yaşadığını anlamaya çalışıyorum, gerçekten. Bunu konuşmak ve tümüyle içinde tutmamak iyi bir şey. Yapabileceğin en kötü şey, meseleleri içinde saklı tutmaktır. Böylesi şeyler seni zamanla yiyip bitirebilir, deli edebilir ya da zehirleyip bir canavara çevirebilir. Emir, pek çok şeyin içimizde saklı kaldığı bir ülkede yaşıyoruz hepimiz. Aslına bakılırsa, düzenli olarak şeytanlarımızı içeride tutmaya teşvik ediliyoruz. Burada halâ çok fazla sansür var. Sanki böyle şeyleri söylemek cemiyetimize kargaşa getirecekmişçesine, kamu önünde söyleyemediğimiz pek çok şey var halâ. Sürekli nazik olmaya teşvik ediliyoruz, nezaketimiz genelde gerçektışı ve en iyi ihtimalle yüzeysel olsa bile. O yüzden ki konuştuğun ve şimdi ve burada benimle konuştuğun için memnunum, çok memnunum hem de. Seni dinlemek için buradayım; senin için buradayım, Emir. Lütfen bana inan – ve konuşmaya devam et."

"Biliyorum. Burada olup beni dinlediğiniz için minnettarım. Derdimi anlatabileceğim başka kimse yok gerçekten. Bu konuya dair konuşacak kimsesi olmamam, kendisini anlayacak kimseyi bulamamam sorununun aynısını bu okulda yaşayan başkası var mıdır bilmiyorum."

“Belki de o zaman bu okuldaki diğer herkesten daha cesursundur. Bilirsin, bu harika bir ilk adım; yani sırf cesur olmaktan ve bununla ilgili konuşabilmekten bahsediyorum. Yani, sonrasında insanlar seni dışlasa ne olacak ki? İnsanlar her zaman şu yahut bu aptalca gerekçe yüzünden birbirlerini dışlıyor. İnsanlar çoğunlukla nezaketsiz ya da o kadar meşgul olurlar ki birbirlerine karşı nazik olmayı unuturlar, özellikle de bu ülkede. Nazik olmak dilimizden düşmüyor ama hiç kimse gerçekten nazik değil. Sen hiç böyle hissetmedin mi? Kendimizle ilgilenmekten, kendi çıkarlarımız peşinde koşturmaktan kafamızı kaldıramıyoruz.”

“Vay canına, Bayan de Souza, insanlara karşı böyle hissettiğinizi bilmiyordum.”

“Yani, *herkes* böyle değil, Emir. Dünyadaki herkesin böyle olmadığına eminim. Ben sadece yaşadığımız bu yerden bahsediyorum; buradaki insanların yollardaki davranış tarzından, insanların işlerini korumaya, havalı, farklı ya da zengin olmaya takmış olmasından, sürekli bir yerden diğerine koşturmasından, dünyanın geri kalanına bağılıymış gibi görünmesinden, şöyle ya da böyle ünlü olmaya çalışmasından. Bilmiyorum. Belki her şeyi abartıyorumdur. Yine de ben insanların gerçekte hiç de nazik olmadığı bir kentte yaşadığımızı düşünüyorum. Buradaki pek çok insan kendilerinin iyi insanlar olduklarına, hoş ve nazik olduklarına inanmak istiyor ama gerçekte hiç kimse öyle değil. Sen hiç bu hisse kapılıyor musun, Emir?”

Bu sefer, görünüş itibarıyla hikâyemden etkilenmiş ve halen Emir’in gizli çatışkısı hakkında bastırılmaz bir merak duyan (hikâyeyi şu ana dek aktarma biçimimden yola çıkarak, bunun Emir’in cinsel tercihlerinden ziyade dini

inançlarıyla bir alakası olduğunu düşünüyor olsalar gerekir) sınıf dolusu oğlana muhabbetin bu kısmını kafamda toplayıp anlatırken artık bunların herhangi birini Emir'e söyleyip söylemediğime emin değilim. Biliyorum ki anlatmakta olduğum hikâye, keskince kısaltılmış anlatımımından hariç tutulmuş gerçek isimler ve özel meselelerin ötesinde, gerçekte olan şeyin parçalarından müteşekkil bir kolajdan oluşuyor. "İnsanlar gerçekte hiç de nazik değil" gibi görüşleri ifade edip etmediğimi bile ifşa etmiyorum. Yine de hakikat önemlidir ya da hakikatin *özü* el değmeden korunmalıdır. Bu hatıraların özünü, ona nasıl yardım etmeye çalıştığıma ve çabalarımın neticelerine ilişkin bu hatıraları birbirine bağlayan daha derin, otantik hakikati ihmal etmem durumunda Emir'e büyük haksızlık yapmış olurum.

Aynı zamanda şu andaki kişisel duygularımla geçmiş birbirene karıştırmaktan vazgeçmeliyim. Bu ülkedeki insanların nasıl nezaketsiz olduğuna dair bugün bunları hissediyor olabilirim ama hiç kuşkusuz ki onca yıl öncesinde, özellikle de Emir'in benimle konuşmaya geldiği zaman içinde böyle hissetmiyordum. O zamanlar farklı bir insandım. Daha idealist, daha umut doluydum. Belki de Emir'e sadece şunu söylemiştim: "Belki sen inandığın yolda gitmek konusunda geri kalan herkesten daha cesursundur. Cesur olmak iyidir. Olgunlaşmaya ve yetişkin gibi düşünmeye dönük harika bir ilk adımdır." Cevabımın şu an sınıftaki oğlanlarıma söylediğim versiyonu, kelimesi kelimesine bu işte. Evet, böylesi bir cevap onca yıl öncesinde kalmış daha genç, iyimser ve neşeli versiyonuma daha çok benziyor.

Emir'in tekrardan sessizleştiğini fark ettim. Sessizliği doldurmak istedim ve böylece konuşmaya devam ettim.

“Emir, belki de yaşadığın şey hakkında hiçbir şey bilmiyorumdur. Yine de şunu biliyorum ki meseleleri konuşarak çözmek gerçekten kendimizi daha iyi anlamamızı sağlar. Günün birinde hiç beklemediğin şekillerde patlayıncaya kadar meseleleri içinde saklı tutmak kadar kötü bir şey olamaz.”

Bunun üstüne Emir sanki şaka yapmaya çalışıyormuş gibi bir tonda karşılık verdi (Tam olarak ne dediğini belirtmek yerine, verdiği cevabı sınıfa şöylece özetleyip geçiyorum: “Cevaben alaycı bir şey söyledi ama ben onun kendi hüsrânını ifade ettiğini biliyordum.”) “Belki de sonunda sevmediğim bir kadınla evlenir ve bir sürü çocuk yaparım, yıllar önce kendime karşı dürüst olmadığım, bu salak topluma uyma baskısına boyun eğdiğim için de onları mutsuzluğumla zehirlerim.”

‘Zehirlemek’ kelimesi beynime saplanan bir çivi gibiydi. Hiç korkusuz sesindeki bu acı içerleme kırıntısını duymak zordu. Emir halen çok gençti, böyle acı konuşmayacak kadar gençti. Hızlıca araya girdim: “Emir, umuyorum ki bu hiçbir zaman başına gelmez. Lütfen, acı ve pişmanlıkla büyüme. Bu senin gibi birinin başına gelebilecek en kötü şey olur. Sen çok daha iyisini hak ediyorsun. Kendine karşı dürüst olmaya layıksın. Hayatının geri kalanı boyunca mutlu olmayı hak ediyorsun.”

Emir’in ifadesi bunu söylemiş olduğum için memnun olduğunu gösteriyordu. “Teşekkürler, Bayan de Souza.”

Ardından kendi kendime, Emir gelecek sene dersime girdiğinde ona aynı şekilde bakmamın mümkün olmayabileceğini hayal ettim. Onun yanında her zaman istim üstünde olacaktım; hatta onu incitme korkusuyla derste ona soru sormaktan bile kaçınabilirdim. Bir öğrencinin hislerine bu

şekilde itina göstermek illa kötü bir şey olmayabilirdi.

Emir bardağını eline aldı ve geri kalan çayını bir dikişte içti. Ben de bu fırsatı bir içecek molası için kullandım; bir sonrasında ne diyeceğimi düşünürken ufak yudumlar aldım.

Emir boş bardağını bıraktıktan sonra, minnettarlıkla bana baktı ve şöyle dedi: “Bayan de Souza, size teşekkür etmek istiyorum; böylesine nazik bir öğretmen ve harika bir dinleyici olduğunuz için. Siz bu okuldaki en iyi öğretmen-siniz, cidden.”

Bu söz beklenmedikti. Bunu sadece muhabbetimizi en kısa sürede toparlamak için söylemiş olması ihtimal dâhilindeydi ama yine de Emir’in ifade ettiği şey gururumu okşadı. Bu öğrencinin hayatına gerçekten birazcık olumlu bir etki yapmış mıydım? Yine de muhabbetin hemen bite-meyeceğini hissediyordum. Pek tabii ki hâlihazırda söylemiş olduğumdan daha faydalı bir şeyler söyleyebilirdim. Bu muhabbeti çok daha açıklığa kavuşmuş bir şekilde nihayete erdirmeliydim. Ne de olsa, ona işine yarayacak herhangi bir somut tavsiye vermemiştim. Değerli, hayat-değiştirici ne türden bir tavsiye verebileceğim üzerine etraflıca düşünmeye çalıştım. Ona sahiden ve kesinlikle yardımcı olacak bir şey sunabiliyor olmam gerekirdi.

Daha dürüst olmaya çalıştım; dürüstlüğümün Emir’in içindeki o yarayı, yaptığımız muhabbet sebebiyle kazara daha da deşmiş olabileceğim o hasarı iyileştirmeye yardımcı olmasını umuyordum: “Emir, keşke yardımcı olmak için söyleyecek daha fazla şeyim olsaydı. Ben senin böyle... hassas bir çocuk olduğunu bilmezdim. Sınıfta her zaman çok sessizdin ama şimdi sana dair bu hayati şeyleri bildiğim için, sana buradan nereye gitme niyetinde olduğunu sormak is-

tiyorum. Şimdi ne olacak? Burada öyle arkadaşlar edinemediğin için okul dışından eşcinsel arkadaşlar mı bulacaksın? Hani sana yardımcı olabilecek başka eşcinseller falan? Keşke seninle bu konulara daha vakıf olarak konuşacak hayat tecrübesine sahip birilerini tanıyor olsaydım. Şu an seninle konuşuyorum ya, bugün tamamıyla faydasız olduğumu düşünüyorum.”

“Hayır, hayır Bayan de Souza. Çok yardımcı oldunuz, gerçekten. Size kendimden bahsedebildiğim için minnettarım. Dedığınız gibi, konuşmak faydalı oluyor, özellikle de şimdi. Okul sert geçti. Sınavlar zordu. Gelecek yıl ne kadar iyi iş çıkarırım bilmiyorum.”

“Yani, okulu sakın bırakma! Öğretmenin olarak, ilave-ten yardıma ihtiyacın olursa her zaman yanında olacağıma seni temin ederim. Eğer diğer öğretmenlerden yardım istersen onların da bunu memnuniyetle yapacağına eminim. Eğer bunu istersen eminim ki onlar da seni dinlemek için kulaklarını uzatacaktır.”

Aslında bu son kısımdan pek de emin değildim. Diğer öğretmenlerin benim gibi olduğundan kuşkuluydum. Aslına bakılırsa, Emir’in bu itirafını şu an benim ele almış olduğum gibi ele alacak başka bir öğretmen olup olmadığı konusunda soru işaretlerim vardı. Hiç şüphesiz ki diğer öğretmenlerin pek çoğu, Emir’in kendini değiştirmesi ya da hatta kendini bastırmak için dine ve hatta psikiyatriye dönmesi konusunda çok daha sert bir tutum takınırlardı.

Müesses dinlerden nasıl da nefret ediyordum. Emir ile ilgili hikâyemin ortasında, düşüncelerimdeki bu geçişe ilişkin öğrencilerime bir özet geçiyorum: Christopher ile birlikte, dinin ve dini inançların dünya üzerinde nasıl da iyiliğin

güçleri *olmadığı* hakkında uzun tartışmalar yapardık; örneğin, Katolik kilisesinin cinsel perhiz ve prezervatif yasağı üzerindeki ısrarı sebebiyle Afrika'daki HIV vakalarının sayısını nasıl da artırdığı, Budistlerin Birmanya'daki Rohingya Müslümanlarına muamele etme tarzında görüldüğü üzere, dinlerin insanları bir araya getirmekten ziyade böldüğü ya da İsrail ile Filistin arasındaki hem dini hem de kültürel farklılıklardan türeyen ebedi ihtilaf gibi konularda. Christopher ile birlikte felsefi ve siyasi konu başlıklarından oluşan geniş bir yelpazede son derece akliselim ve açık konuşmalar yaptığımızı, her zaman her konuda uzlaşmasak da her ikimiz de böylesi tartışmalardan yoruluncaya kadar meseleleri ayrıntılı bir şekilde konuştuğumuzu anlatıyorum oğlanlarıma. Aslına bakılırsa tedavi seansları arasında hastanede onun yanında olduğum sırada dinin değeri hakkında benzer bir muhabbet yapmıştık. Böylesi uzun ve canlı tartışmalar kocamın dikkatini mide bulantısı krizlerinden ve bedensel rahatsızlığının hiç geçmeyen hissinden uzaklaştırmaya yardımcı oluyordu.

Christopher'ın kansere yenik düşmesinden önceki son hafta hastanede pratik ve ivedi meseleler üzerine epey konuştuk; öldükten sonra parasının bana kalmasını temin etmek için, iradesinin yerinde olmasını sağladık. Hayatın anlamı, ölümden sonra yaşamın devam edip etmediği üzerine konuştuk bolca; Christopher'a göre, sorunun kesin bir cevabı yoktu ve böylelikle bunu daha fazla tartışmanın nafile olacağına ısrar ediyordu. Gelgelelim, ben vücudun kıvrımları ve sinirleri içinde ruh gibi bir şeyin mevcut olduğuna inanıyorum; tıpkı Hindular gibi, ruhun muhtemelen oldukça küçük, parmak boyunda, bir ışık boncuğu olduğuna inanıyorum. Ne var ki reenkarnasyon konusunda

ikna olmuş değilim. Aynı zamanda, tek-tanrılı dinlerin ruh hakkında söylediklerine ve kişinin hayatı boyunca dua yahut iman yoluyla ruhun kurtarılabilceğine de inanmış değilim. Ölümden sonra, ruhun bir cesetten çıkıp tüm şeylerin kökeni olan bir ışık okyanusuna geçtiğine inanıyorum ama bu mecazi okyanusu Yahveh ya da Brahma gibi tasarımlara bağlamayı reddediyorum. Bu insan ürünü kavramların hepsi bir araya gelse bile söz konusu ışık bunlardan daha büyük, daha sonsuzdur. Christopher müşfikçe şöyle demişti bana: “Umut dolu, dinsiz, yeni-çağ hayalperesti”. Katılmadığımı söyleyemem. Cılızlaşan koluna damar-içi yoldan sıvı bağlanmış, hastane yatağında gülümseyen bir adamla hemfikir olmamam mümkün müydü? Ölmekte olan, hem sevdiğim hem acıdığım bir adama nasıl katılmazdım?

Kocamla aramızda geçen böylesi muhabbetleri anımsar, (Emir hakkındaki konuya bağlı kalarak devam etmek yerine) hatırladıklarımın bazı parçalarını şu an sınıfıma aktarırken, ben öyle istemesem de gözlerim tekrardan sınıfın dışındaki okul bahçesine kayıveriyor; bu sırada oğlanlar konuşmaya devam etmemi beklerken içlerinden bazıları birbirlerine kaçamak bakışlar atıyor; belki de ölmüş kocam hakkında söylediklerim onları duygulandırmıştır (tabii eğer böylesine genç oğlanlar duygulanabiliyorsa); hatta belki müesses dinlere karşı iddia ettiklerim üzerine düşünüyorlardır (bu öğrenciler söz konusu olduğunda her şey mümkün). Dışarıdaki bahçede kimse yok. Güneş ışığı dikdörtgen çim bölümlerinin farklı kısımları üzerine yepyeni gölgeler çizmiş. Hiçbir yerde Christopher’dan iz yok. Oğlanlarım öğretmenlerinin yine dalıp gittiğini düşünüyor olsa gerekir. Tekrardan hikâyeme dönmeliyim.

İster okulla ilgili ister başka türlü olsun, her zaman ona yardım etmeye hazır olduğumu söyledikten sonra Emir'in dediği şey hakkında konuşuyorum.

“Bayan de Souza, söylediğiniz her şey için müteşekkirim. Gerçekten öyle,” dedi Emir.

Ne var ki bu oğlanın kafasında daha fazlası olduğunu anlayabiliyordum, o yüzden muhabbeti sürdürmeye karar verdim. “Emir, sorun değil. Başka herhangi bir şey hakkında konuşmak istiyorsan, konuşmayı sürdürebilirsin; eğer istersen.”

“Hayır, hayır, gerçekten... başka bir şey yok. Ben sadece, dediğiniz gibi, konuşmaya ihtiyaç duyuyordum; hepsi bu kadar. Hepsi bu kadar.”

İkimizi de tuhaf bir sessizlik kapladı. Kantin artık tamamıyla boştu. Ortalıkta hiç oğlan dolanmıyordu. Ufak muhabbetimize kendimizi kaptırdığımızdan, ne Emir ne de ben duymamış olsak da son okul zili çalmış olmalıydı. Gün ışığı azalıyordu ve çok geçmeden kantinin floresan ışıkları otomatik olarak yanacaktı. İşte o sırada, hayatımın geri kalanı boyunca muhtemelen bu okulda öğretmenlik yapacağım bana malum oldu. Bunu neden yahut nasıl sarsılmaz bir hakikat olarak anladığımdan emin değildim. Bu, olsa olsa, geleceğe ilişkin bir önsezi, akıldışı bir tahmindi. (Bu noktada Subra'nın müstehzi bir şekilde, “Yani, haklı çıktınız Bayan de Souza” demesini bekliyorum. Her nedense, herhangi bir yorumda bulunmak için bu fırsatı kullanmıyor.) Küçük bir kız olduğum zamandan beri, öğretmen olmak hep hayalimdi. Benim zamanımdaki öğretmenler temkinli ve resmi olmakla birlikte, en ufak bir itaatsizliğe müsamaha göstermeyen sert eğitimcilerdi; yine de benim gibi özenli öğrencilere

karşı her zaman nazik ve müşfik olmuşlardı. Sanırım sertlik ve şefkat arasındaki o denge, zihinsel disiplinin bu sarsılmaz çekirdeği benim en fazla hayranlık duyduğum ve büyüdüğüm sırada kendi içimde yetiştirmek istediğim şey oldu.

Beni genç bir öğrenci olarak sevmekte zorlanmış tek bir öğretmen yoktu. Harika ve duyarlı bir öğrenci olduğuma emindim. Babamın sürekli yabancı bir ülkede iş yapıyor olması ve annemin somurtkanca evde oturup bir ev hanımı olmanın, sürekli sıkışmışlığın ve sıkılmanın kötü olan her yönü ve uzak ve egzotik yerlerde fink atabildiği için babamın ne kadar şanslı olduğu hakkında tek kızına vaaz vermek için okuldan dönmemi beklemesi göz önünde tutulursa, okulda olmayı *sevmem* hiç de şaşırtıcı değildi. Küçüklükten beri utangaç ve içe kapanık olduğum için kolayca arkadaş edinememiştim ancak okumayı, çalışmayı ve okul kütüphanesinde kaybolmayı seviyordum. Öğretmenler bana bir şeyler öğretmeyi ve benim olduğum sınıfa girmeyi seviyordu çünkü hep doğru yanıtları veriyordum; başka kimsenin yanıtlayamadığı soruları cevaplama hevesi içinde elimi kaldırmayı nasıl da severdim. Aynı zamanda, hiçbir zaman kibirli olmadığımı ve öğretmenlerimin sorularını cevaplarken hep terbiyeli olduğumu biliyordum.

Kantinde Emir ile birlikte otururken, merkez binanın sömürge döneminden kalma eski mimarisine göz gezdirmeyorum; öyle bir havası var ki geçmiş sürekli-değişen şimdinin içine doğru kanıyor gibi, öyle ki arka arkaya ne kadar boyarsanız boyayın bunu bütünüyle silemezsiniz; yüksek tavanlı ferah sınıflar ve ülke Britanya egemenliğinde olduğundan beri varlığını korumuş olan toplanma avlusunun çevresindeki bahçelere nokta nokta yerleştirilmiş soyut (ve kimi zaman

çirkin, günün hangi vakti olduğuna ve güneşin konumuna bağlı olarak) heykeller, okul yerleşkesinin tüm bu yönleri kuruma bir zamanların mağrur 'eski-dünyasına' ait ama aynı zamanda nostaljik anlamda ve kesinkes tanıdık ve zamansız bir hava veriyor. Emir önündeki masada duran boş bardağına bakıyordu; ardından gözlerini sol omzumun üzerindeki bir noktaya çevirip, benim ötemde duran bir şeyi incelemeye başladı. O anda, Emir belki de geleceğe doğru bakıyordur diye düşünmek istedim. Kendini okulun dışına adım atmış bir yetişkin, kendinden nefret etmenin yürek ağrısını ve reddedilmenin ve toplumsal olarak kıyıya köşeye itilmenin örneklerini ve korkularını aşan bir şeyler yaşamış biri olarak görüyor olabilirdi. Tümüyle yetişkin bir adam olarak Emir nasıl görünürdü acaba? Kafasında daha fazla saçla ve şu gitgide daha fazla gizem kazanan gülümsemesiyle, daha uzun ve daha yakışıklı mı olurdu? Halen Müslüman mı olurdu? Acaba nerede çalışırdı ve iş arkadaşları onun cinselliğinden haberdar olur muydu? Kişinin eşcinsel olup olmaması gibi meseleler gelecekte de önem arz eder miydi? İhtiyarlayan babasıyla birlikte halâ bu ülkede yaşar mıydı yoksa babası, tıpkı büyükannesi gibi, o zamana ölmüş mü olurdu? Ölü bir adam artık oğlu hakkında hükümler veremezdi, değil mi? Yoksa Emir eşcinsel arkadaşlardan oluşan destekleyici bir topluluk bulabileceği yurtdışı ülkelerde mi yaşıyor ve çalışıyor olurdu? Şu birkaç saniye içinde, acaba Emir tüm bu şeyleri mi düşünüyordu?

Yalnızca ara ara gözlerime bakarak, Emir tekrardan konuşmaya başladı; bu sefer hiç teklemeyen konuşuyordu: "Bayan de Souza, kaybolmuş hissediyorum. Eşcinsel olup olmamak eşcinsellerin elinde değil dediğimi biliyorum ama

keşke eşcinsel olmasaydım. Keşke oğlanları sevmeseydim, keşke erkekler hoşuma gitmeseydi. Keşke geri kalan herkes gibi normal olsaydım. Farklı olmaktan nefret ediyorum. Farklı olmanın hiçbir özel tarafı yok, bu şekilde değil. Ben Müslüman olarak yetiştirildim. Babam dindar bir adam ve büyükannem de öyle. Hiçbir zaman evlenmeyeceğim. Bunu hiçbir şekilde kaldıramam zira biliyorum ki babamı ve akrabalarımı memnun etmek için evlenmiş olacağım. Hiç çocuğum olsun istemiyorum çünkü eğer çocuklarımdan biri büyür ve eşcinsel olursa, onun benim şu anda düşündüğüm şeyleri düşünmesini, şu anda hissettiğim şeyleri hissetmesini istemezdim. Çocuklarımdan benim çektiğim gibi acı çekmesini istemezdim. Diğer insanlar bunu öğrendiğinde, hiçbiriyle dalga geçilsin istemezdim. Peki, ya çocuklarım babalarının gizli eşcinsel olduğunu öğrendiklerine ne olurdu? O zaman benim hakkımda ne düşünürlerdi? Beni suçlarlar mıydı? Benden nefret mi ederlerdi?”

“Bu kulağa korkunç geliyor biliyorum ama annem iyi ki ölmüş. Eğer Allah varsa, umarım şu an cennette kocaman ellerini annemin gözlerine ve kulaklarına bastırıyordur, size bugün anlattıklarımı duyamasın diye. Biliyor musunuz Bayan de Souza, babamın televizyondaki ya da gerçek hayattaki insanların eşcinsel olduğundan şüphelendiğinde yahut bu kişiler birazcık kadınsı olduğunda söylemiş olduğu her bir adice şeyi hatırlıyorum. Benim babam *adinin teki*, Bayan de Souza. Eğer bunu öğrenirse nasıl tepki verir? Ve büyükannem. Ben... gerçekten onun yakın zaman içinde ruhunu teslim etmesini istiyorum. Çok ama çok yaşlı, yani önümüzdeki birkaç yıl içinde bunun gerçekleşme ihtimali yüksek. Ben bunun olmasını *istiyorum*. Tıpkı babam gibi,

büyükannem de evlendiğimi görmek istiyor. Eğer annem hayatta olsaydı, o da evlendiğimi görmek isterdi. Büyükan-nem sürekli beni evli ve çocuklu olarak görmekten bahsediyor. Eğer evlensem ve bir dolu salak çocuğum olsa, nasıl da harika bir baba olacağımdan bahsediyor tüm akrabalarım.”

“Beni evlenmiş olarak bir düşünün; güzel türbanlı karım, küçük çocuklarım, usulüne uygun Müslüman ailemin tamamı Cuma günleri camide, sanki ortada yanlış hiçbir şey yokmuş gibi, sanki hepimiz tastamam mutluymuşuz gibi herkese selam veriyorlar. Geceleri bununla ilgili bir sürü rüya gördüğümü biliyor musunuz? Gelecekteki karım ve ailem hakkında rüya görüp duruyorum. Onları aslında hiç umursamadığımı, her şeyin bir yalandan ibaret olmuş olduğunu bir gün öğrenirlerse halimizin nasıl olacağına dair rüyalar görüyorum. Onlar bunu öğrendikten ya da ben bunu onlara söyledikten sonra suratlarının nasıl olacağını görüyorum rüyamda. Çok fazla rüya görüyorum, Bayan de Souza. Rüyalarım hep renkli ve bu rüyalar, eğer ıslak rüyalar değillerse, neredeyse hiçbir zaman mutluluk verici değiller.”

Emir derin bir nefes aldı. Şaşkına dönmüştüm. Emir’in aklındakini söylemesi için çok bir şey gerekmemiştir. Ve diyeceği ne kadar da çok şey vardı! Sınıfımda, Emir’in konuşmasını nasıl en iyi şekilde özetlerim diye cebelleşirken (nihayetinde tekrar anlatırken pek çok kısmını çıkarmaya karar veriyorum), sanırım Emir’in ağzından çıkanlardan sınıfa söylediğim tek şey rüyalarının nasıl da ‘neredeyse hiçbir zaman mutluluk verici’ olmadığı oluyor. Emir’in laf kalabalığından sonra bu noktada düşündüğüm şey şu ki belki de böyle konuşmasının ve derslerinde kabiliyetinin altında iş çıkarmasının sebebi depresyondur. Depresyon herhangi bir

kimsenin öyle kolaylıkla kurtulabileceği bir şey değildi. Neredeyse yağmur kadar öngörülemmez olarak, depresyon nöbetleri gelir gider ve her daim geri gelirdi.

İngilizce öğretmenin hiçbir şey demediğini fark eden Emir, tekrardan utanıverdi. “Bayan de Souza, özür dilerim. Kaba falan olmak istemezdim...”

“Hayır, hayır sevgili Emir. Hiç sorun yok” diye girdim araya hızlıca. “Bundan memnunum. Hayır, yani ben ciddi, gerçekten ama gerçekten benimle böyle konuştuğunu duyunca rahatladım.”

Zihnimde, bir daha sınıfta bir soruyu cevaplaması için asla onu seçmeyeceğime dair kesin bir düşünce vardı; eğer Emir duygusal olarak patlamak üzere hissederse, böylesi bir infilakın kendi sınıfımda gerçekleşmesini asla istemezdim. Eğer derslerimden biri sırasında meydana gelirse, bununla nasıl başa çıkacaktım? Emir’in şahsi karmaşası hakkında bu kadar şey bildikten sonra, onu disiplin için müdürün odasına gönderebilecek miydim? Ardından suçlu, hatta utanmış hissettim. Profesyonelliğim nerede kalmıştı? Şefkatim neredeydi acaba? Kişisel sorunlar ile okulla alakalı meseleleri ayırt etmek bu kadar zor muydu? Ne zaman onu dinlememe ihtiyaç duyarsa kulağımı uzatırken, bir yandan da Emir’e öğretmenlik yapamayacağıma nasıl olur da inanabilirdim?

Hem Emir için ortaokul sona erdiğinde ne olacaktı? Öğretmenler odasında beni ziyaret etmek için geri dönecek miydi? Emir’in dertlerini dinlemek için zaman bulabilecek miydim? Yüksek ihtimal, bu hiçbir zaman gerçekleşmeyecekti. Emir o zamana kadar şu andaki öfkeli, kendine acıyan oğlan halinden çıkardı. Kendi geçmişinin bu utanç verici kısmını geride bırakmak ister ya da bu hiç olmamış

gibi yapardı. Tüm öğrenciler okulu bitirdiklerinde, hayatın dağınıklığı ve pragmatik gerçeklikleri onları ağına düşürdüğünde bu baş döndürücü duygusal hallerden nihayetinde çıkarlardı.

Emir ile kıyaslayınca, fark ettim ki ben gençliğimin erken dönemlerinde böylesi bir karmaşadan hiç geçmemiştim. Emir'in açmazı yürek parçalayıcıydı. Şayet Emir'in şu anda ki yaşında cinsel anlamda okulumdaki diğer kızlardan farklı bir yönelime sahip olduğumu bilmiş olsaydım, ben bu durumu nasıl idare ederdim? Hakikatle yüzleşebilir miydim? Böylesi meseleleri ebeveynlerimle —uzaklardaki babamla ve gıcık, boşboğaz annemle— tartışabilir miydim?

Bununla birlikte, şunu biliyordum ki kendim hakkında düşünerek yarı-bilinçli bir şekilde şu andan kaçmaya çalışıyordum zira Emir'in duygusal patlamasının kaldıramayacağı bir yoğunluğa erişmesinden korkuyordum. Şimdiye geri dönmeliydim. Emir'in dertleriyle doğrudan yüzleşmeliydim. Ne türden bir öğretmen ve insan bir öğrencinin böylesi bir duygusal acısından kaçabilirdi, hele bu kişi, bu hassas ve kırılgan oğlan, ona bu kadar çok şey itiraf ettikten sonra? Şüphesiz ki Emir gibi bir öğrenci, bu kadar şey paylaştıktan sonra, aynı zamanda bir arkadaş haline gelecekti. Artık yeri ne getirilecek sorumluluklarım vardı, hem de sadece bir öğretmen olarak değil. Kafamda eğitimci rolü ile sırdaş rolünü ayıran çizgi geri dönülmez bir şekilde bulanıklaşmıştı.

Bir dahaki sefere sınıftayken, Emir'in ruh halindeki değişimlere karşı daha tetikte olmam gerekecekti. Eğer üstünde dolanan kara bir bulut varsa, diğer oğlanların dikkatini onun üstüne çekmemek için ona ders sırasında herhangi bir soru sormaktan kaçınacak ve okul bittikten sonra, onunla

özel olarak konuşmak isteyip onu kendi kabuğundan çekip çıkaracaktım. Onun kendini yeniden dünyaya açmasını sağlayacaktım.

Bir süredir herhangi bir şey demediğimi fark ediverdim. Emir beklenti dolu ve neredeyse incinmiş bir bakışla beni gözlüyor, kendisiyle öğretmeni arasında rahatsızlık verici yeni bir mesafe yaratmış olmaktan korkuyordu.

“Emir” diye başladım tekrardan söze. “Benden asla özür dilemek zorunda değilsin. Üzülmeni gerektirecek hiçbir şey yok.”

Belki de o anda gerçekten istediğim şey, her şeyi tamir edecek, Emir’in sorunlarını çözecek ve onu uyumlu, mutlu, istikbali parlak bir oğlana çevirecek bir şey söyleyebilmektir. Eşcinseldiyse ne olmuş yani? Eşcinsel olması depresyona girmesi gerektiği anlamına gelmiyordu. Bir fikrim vardı. “Cidden oturup bunu babanla konuşsan ne olur? Ya da neden ikiniz birden bir danışmanla konuşmayasınız? Baban yanınızda olduğunda, bu soruna birlikte kafa yorabilirsiniz.”

Ardından daha iyi bir fikir geldi aklıma. “Peki,” dedim, “baban ve ben arasında, senin de katılabileceğin bir toplantı ayarlasam nasıl olur? *İkimiz* de onunla konuşabiliriz böylece. Ne düşünüyorsun?”

“Hayır!” diye bağırdı Emir.

Afallamıştım. “Emir, iyi ama neden?”

“Bu asla işe yaramayacaktır; babam asla anlayış göstermeyecektir! Ona sadece oğlunda bir şeylerin yanlış olduğunu ve belki oğlunun homoseksüelliğinin onun kötü ebeveynlik yapmasıyla bir alakası olduğunu, bunun *onun* hatası olduğunu söylediğinizi düşünecektir. Bu hiçbir şekilde işe

yaramaz!”

“İyi ama onunla konuşmayı hiç *denedin* mi?”

“Hayır, ama babamı tanıyorum ben. O bunu anlamaz, asla da anlamayacaktır.”

“Emir, o zaman ne olacak? Önce okulu, sonra yüksekokulu bitirinceye, üniversiteden sonra iş bulup da evden taşınarak kendi kimliğini bastırmak zorunda olmadığın bir hayat kurabilinceye kadar bekleyecek misin? Bu durumda, hayatının kaç yılını mutsuz geçirerek çöpe atacağını biliyor musun? Eğer hemen şimdi açılmaya ve kim olduğunu kabul etmeye ya da bundan birine bahsetmeye başlamazsan, bunu daha sonra yapabileceğini sana düşündürten nedir? Ya kim olduğunu hiç kabullenmezsen? O zaman ne tür bir yetişkin olacaksın? Eğer şimdi sorunlarını çözmeyi öğrenmezsen, mutlu olmayı nasıl öğrenirsin?”

“Bayan de Souza, özür dilerim ama sanırım bunu yapabilmemin tek yolu *bu*. Şunu bilmek zorundasınız: Babam asla anlayış göstermeyecek. Hakikat onu yalnızca öfkelendirecek ve incitecek ve... Lütfen Bayan de Souza, lütfen bu fikirden vazgeçin.”

Alt edilmekte olduğumu biliyordum ama şunu da biliyordum ki söylediğim şeyde bir hakikat payı vardı. Emir’in kendi babasına oğlundaki bu yeni değişim, oğlunun dönüştüğü şeye dair bu sorunlu gerçek üzerine düşünme şansını hiç vermemiş olduğuna emindim. Emir’in öğretmeni olarak, şuna emindim ki Emir’in babası en azından *benim* oğluna ilişkin söyleyeceğim şeyi saygıyla ve açık bir zihinle dinlemeye istekli olurdu. Ona Emir’de yanlış hiçbir şey olmadığını, Emir’in zeki, cesur ve iyi yürekli bir ruh olduğunu

söylordim. Aslına bakılırsa, kendi şahsi sorunlarıyla kendine has cüretkâr bir yoldan yüzleşmeyi öğrendiği için, Emir'in babasının oğluyla gurur duyması gerekirdi.

Emir, gözlerinde bir şüphe ve vehim kırıntısından ötesiyle, yalvaran bir ifadeyle bakıyordu bana. Söylediğim hiçbir şeyin Emir'in fikrini değiştiremeyeceğini biliyordum. İç çektim ve gülümsedim, artık ona uzlaşmacı geldiğimi umuyordum. "Emir, endişelenme. Konuyu bir daha açmayacağım."

Muhabbeti toplamaya karar verdim. "Emir, umarım benimle konuşmak daha iyi hissetmeni sağlamıştır. Umarım kim olduğunu kabullenmeye daha yakın hissediyorsundur. Yalnız değilsin. İyi kalpli, zeki bir oğlansın sen. Unutma, eğer yine kendinle ilgili ciddi şüphelere kapılırsan, her zaman gelip benimle tekrar konuşabilirsin. Kendinden şüphe duyma! Ve bir gün, bir gün gelecek, eşcinsel arkadaşlarla, hatta sana kendini kabul ettirme mücadelesinde yalnız olmadığını gösterecek, sana kendini sevmeyi öğretecek yakın akrabalar ile tanışacaksın. Bana inanmak zorundasın."

Emir'e içten bir iyimserlik taşıdığını umduğum bir bakış attım.

"Teşekkürler Bayan de Souza," diye yanıt verdi Emir nihayetinde. İkna olmuş gibi değil de rahatlamış gibi duruyordu. Masa üzerinde bir açılıp bir kapanan ellerini izliyordu. Boş bardağına bir yapışan bir çözülen parmaklarını incelediği sırada, herhalde gülümsüyor diye düşündüm. Emir'in sıkıntılı yüzünde bir umut ışığı gördüğümü sandım.

"Haklısınız Bayan de Souza" dedi Emir sonunda. "Yalnız olmadığımı bilmek iyi geliyor. Teşekkür ederim. Beni dinlediğiniz için müteşekkirim. Çok ama çok teşekkürler."

BÖLÜM 4

Bu ne bir rüya ne de gerçekleşmiş olan bir şeyin hatırası, ikisi arasında bir şey. Ben buna gözleri açık rüya (her zaman tam olarak bir 'gündüz düşü' değil zira illa ki parlak günışığı altında olacak diye bir şey yok) diyorum; cümleler arasındaki duraklamalarda, her bir öğrencinin bir şeyler yazdığı ve alıştırma kitabına baktığı ders sırasındaki aralarda ya da uyumadan önceki dakikalarda yaptığım bir şey. Gözleri açık rüyanın böylesi araları doldurmasına izin veriyorum çünkü beni öğretmenlikle geçen bütün bir günün tekdüzeliğinden kurtarabiliyor. Yalnızca birkaç saniye önce, Christopher'ı kendi sınıfımda ve ardından da dışarıdaki bahçede aylakça dolanırken gördüğümde, böylesi bir rüya içindeydim işte. Bu tür rüyalar genelde gerçek hatıralardan türüyor; vuku bulmuş gerçekler değişiyor, süsleniyor, abartılıyor ya da açıklanamaz bir şekilde dönüşüyor. Zihnim böylesi hayallere, geçmişime ait kırıntıları bir sıçrama tahtası niyetine kullanarak mı kapılıyor diye merak ediyorum; belki de böylesi yolculuklar geçmişimde yeterince yerine oturtmakta başarısız olduğum bir şeyin, yarı-bilinçli bir şekilde bastırdığım çözümsüz kalmış sorunlu yönlerimin sonucu olarak gerçekleşiyordur. Belki de sebep sadece ihtiyarlıktır; zihnimin kontrolünü kaybediyorumdur. Böylesi bir gözleri açık rüyada, Emir ile konuşmamın sonrasındaki gece gördüğüm bir tanesinde (ki bu rüyayı Emir ile ilgili anlattığım hikâyenin ortasında sınıftaki çocuklarıma *anlatmamayı* seçti-

yorum), annem girmişti düşüncelerime.

Gözleri açık rüyamda bir çocuktum. Annem yatağı-
mın ucuna oturmuş, konuşuyordu. Sanki yatmadan önce
bana hikâye okuyormuşçasına sakindi sesi. “Rose, ben de
senin gibi gençtim ve okula gidiyordum. Bana bedenimle
ilgili şeyler öğreten bir kızla tanıştım, Rose; bir kızın nasıl
memnun edileceğiyle ilgili, babanın asla öğrenmediği şey-
lerdi bunlar. Baban bir kadını mutlu etmeye dair hiçbir şey
bilmez, Rose. Baban... senin baban işe yaramaz, beş para
etmez bir adamdır.”

Bu şeyleri gerçekten söylemiş miydi? Yoksa sözleri bü-
tünüyle benim fantezim miydi? Bir yanım bunu bir günlü-
ğün içine kaydetmek, bir ihtimal daha sonra yaratıcı yazım-
da kullanılacak bir malzemeye çevirmek istiyordu; ne var ki
öbür yanım, muhayyilemin bu yolculukları bittikten sonra
hep önüme çıkan iş ve gerçek hayat orada dururken, bunu
yapacak zamanı asla bulamayacağımı biliyordu. Eğer anne-
min sözleri kurgudan ibaretse, o zaman onun ağzına böylesi
kelimeleri niye koyuyordum ki? Kimi zaman zihnimin ya-
rattıklarıyla kendimi korkutabiliyorum. Ne var ki kendimi
böylesi hayaller yoluyla benliğim içindeki meseleleri kendi
başıma çözmeye çalıştığıma inandırıyorum.

Zihnimin gözünde annem oldukça üzgün duruyor-
du. Benimle konuşurken duvara doğru bakıyordu. “Okul
müdürü okulun arka bahçesinde bizi iş üstünde yakaladı,”
diyordu annem. Son derece dingin bir sesle konuşuyordu
ve normaldeki hırçın halinden oldukça uzaktı. “Okuldan
uzaklaştırıldık. Sonrasında savaş çıktı ve okul bütünüyle ka-
pandı. Ve ardından okulu havaya uçurdular. Velhasıl, o iyi
dostumu bir daha hiç göremedim.”

Sonra yüzüme bakmak için bana doğru döndü. “Bilirsin ya, onu özlüyorum. Diliyle ve parmaklarıyla ne yapması gerektiğini biliyordu. Onu çok özlüyorum. Dilinin tadına da bayılıyordum. Baban buna dair hiçbir şey bilmiyor; ondan hiç haberi yok. Baban beni nasıl mutlu edeceğini hiç bilmiyor. Baban hiçbir şey bilmiyor aslında. Yanımda olmuyor hiç. Hiç yanımda olmazsa nasıl bir şeyler bilecek ki? Ayrıca biliyorum ki sana göre,” —tekrardan yüzünü çevirip duvara dönüyor— “annen hasta bir kadın. Annen kızlardan hoşlanıyor, diğer kızlarla hastalıklı şeyler yapmayı seviyor. Ama ben babanı seviyorum. Keşke daha fazla yanımda olsaydı. Keşke baban beni gerçekten ama gerçekten mutlu etmeyi biliyor olsaydı.”

Neden bunu hayal ediyordum? İlk başta Emir, onun bana dedikleri, karşılığında benim ona dediklerim hakkında düşünmüştüm; yani faydalı olduğunu ümit ettiğim şeyleri. Emir’in şu andaki çıkmazıyla uğraşmak adına daha iyi bir donanımım olsun diye, annemin bana kendi cinselliğiyle ilgili bir şey söylemiş olduğunu hatırlamayı mı umuyordum? Yoksa annem bana kendiyile ilgili böyle şeyler itiraf etmişti de ben o zamanlar çok küçük olduğum için bunları unutmuş yahut bastırmış mıydım? Hemen ardından gelen içgüdümlerle, gerçek hayata dönüp yanıma baktım ve Christopher oradaydı işte; güvenli karanlıkta derin uykuya dalmış, hafifçe horluyordu. Burnundan çıkardığı ısıklık sesi, uzaklardaki bir mahallede gökyüzüne yükselen havai fişekler gibiydi.

Emir’in itirafı, farkına varamadığım ya da kabul etmeye cesaret edemediğim kadar derin bir etki yaratmıştı üzerimde. Uykudan kalktığımda, uyuyan kocamı uyandırmaktan çekindiğim için, tuvaleti banyo ışığını açmadan

kullanıyordum; dinlenmesi gerekiyordu yoksa ertesi gün öğrencilerinin asabiyetinden çekeceği olurdu. Tekrardan sokularak yatağa girerken, annemin gerçekten bu şeyleri söylemiş olup olmadığını hatırlamaya çalıştım. Sözleri hiç de onun karakterine uygun değildi. Annem her zaman dırdır eder ve çıkışırdı, yani hayalimdeki kadar dingin konuşması mümkün değildi. Aynı zamanda histeriye yatkındı, özellikle de hayatı hakkında şikâyet ederken yahut beni azarlarken ya da her ikisini birden yaptığında. Gözlerim karanlığa alışmış ve yatak odası tavanına dikili halde elimden geldiğince hatırlamaya çalışırken, bunun bütünüyle bir hüsnükuruntu, olsa olsa faydasız bir hülya olduğuna karar verdim. Kuvvetle muhtemel annem kendi büyüme zamanlarıyla ilgili hususi ayrıntılar üzerinden, özellikle de böylesine efkârlı bir şekilde hiç konuşmamıştı; hâlbuki babamın onu ne kadar mutsuz etmiş olduğuyla ilgili sıklıkla sızlanırdı.

Annem babamı hiç gerçekten sevmiş miydi acaba diye merak ettim. Zaman içinde evlilikleri baştan savma hale gelmiş, yalnızca tek çocuklarının çevresinin normalliğini korumak adına sürdürülmüş olsa bile, kuşkusuz bir noktada sevmişti. Ebeveynlerim benim için fedakârlıklar yapmıştı. Ne yazık ki bu benim çocuk yapmamaya karar vermemin esas sebeplerinden biriydi; çocukların peşinden koşturacağım diye hayatımdaki hiçbir şeyden feragat etmek istememiştim. Annem kadar mutsuz olmayı istememiştim. Flört günlerimizin başında Christopher kararımдан memnun olmamıştı ama sanırım zamanla bu görüşümü kabul etti ve hiçbir zaman bir evlat sahibi olacağı umudu beslemeksizin yaşamayı (isteksizce ve büyük oranda beni gönülden sevdiği için) öğrendi.

Annem hakkında kurduğum minik fantezi, Emir'in itirafını ele alma şeklime yönelik suçluluk hissimin bir sonucu olsa gerekti. Biliyordum ki söylediğimden daha fazlasını söylemeli ya da her şeyin sonunda yoluna gireceği konusunda Emir'e moral vermek için bir şey yapmalıydım. Emir'i böylesine üzgün ve çaresiz görmekten nasıl da nefret ediyordum! Bilincim yavaşça kapanırken, Emir'i kederinden ve kendine dönük nefretinden kurtarmak için yapılması gereken doğru şeyi bildiğime artık kesinkes emindim. Bunu bilmek, Emir yahut anneme dair daha fazla düşünceye kapılmadan uyumama yardımcı oldu.

“Durumu açıklığa kavuşturan konuşmamızdan sonraki akşam, ne yapacağım hakkında kararımı verdim,” diye anlatmaya devam ediyorum, annem hakkında gördüğüm gözleri açık rüyanın nihai kararına nasıl yol açmış olabileceğine değinmeyi es geçerek. Sınıftaki birkaç oğlan, muhtemelen monoloğumun ne zaman biteceğini merak ederken, okul bahçesine doğru dışarı bakıyor. Ya da belki benim olduğum tarafa doğru bakınmamayı seçmiş olsalar bile içtenlikle dinliyorlardır. Yine de sınıfın çoğunluğunun gözleri halen benim üzerimde. Oğlanların çoğu bütünüyle dikkat kesilmiş durumda; eğer onlara dilbilgisi kurallarını öğretecek ya da daha sonraki sınavlarda çıkabilecek muhtemel makale sorularını tespit etmelerine yardım edecek olsam bundan daha dikkatli olmazlardı. Kendime iyimser olmam gerektiğini söylüyorum. Belki de bu oğlanlarla geçirdiğim son saat bütünüyle bir zaman kaybı değildir.

Peki ya öğretmenlik yıllarımdan tümü bir zaman kaybı olmuşsa? Harika notlar kazandırma yeteneğim sayesinde, bu okulun derecesini yükselttiğime kuşku yok. İyi ama

bir öğretmenden beklenmesi gereken bütünüyle bu mudur? Zihinsel olarak yine bir başka uca savruluyorum. Oğlanlar beklenti içinde bana bakıyor. Neredeyse boş boş, ifadesizce böyle bakmayı sürdürebilmeleri tuhaf doğrusu. Tepemizde deli gibi dönen pervane haricinde, şu andaki sınıf manzarası öylesine dingin ki okul yıllığından alınmış nostaljik bir fotoğraf gibi duruyor. Oğlanlar artık dikkatimin toplanmasına ve dağılmasına alışmış bulunuyor ve gündüz düşümü bozacak hiçbir şey yapmıyorlar. Emir hakkındaki hikâyemi bitirmemi bekliyorlar. Biliyorlar ki hikâye ya da hikâyenin bana ait fazlaca tashih edilmiş versiyonu, henüz tamamlanmaktan çok uzak olsa gerekir.

Sandalyemde öne doğru eğiliyor, dirseklerimi masaya dayıyor, bu sefer ellerimi çenemin altına koyuyor ve önümde yığılı duran artık varlığı unutulmuş kart ve çiçek tepesi üzerinde, tekrardan konuşmaya hazırlanıyorum.

BÖLÜM 5

“Bu öğrencimle bir daha hiç birebir muhabbetim olmadı.”

Konuşmamızdan sonra, Emir sınıfta her zaman nasıl davranıyorsa öyle davrandı: Çoğunlukla içine kapalı kalıyor ama görünürde dikkatini vermeyi ve söz verildiğinde soruları cevaplamayı sürdürüyordu, benim bakmadığımı düşündüğü zamanlarda sessizce sınıf arkadaşlarına o sıradaki soruya dair görüşünü fısıldıyordu. Aslına bakılırsa, sınıftaki diğer oğlanların çoğu gibi yahut o zamana kadar öğretmenliğini yaptığım oğlanlardan herhangi biri gibi davranıyordu. Konuşmamızdan sonra Emir üzerinde kalıcı ve olumlu bir etki bıraktığıma acilen inanmaya ihtiyacım vardı. Belki de Emir eskisinden daha az çekingen duruyordur diye düşündüm; bunun basitçe benim uydurduğum bir şey olmadığını söyledim kendime. Emir’e söylemediğim şey şuydu ki bir planım vardı; Emir ve babası için, uzun vadeli gelecek adına olumlu sonuçları olan (ümidim o ki) iyi bir sürpriz hazırlamıştım.

Bir akşam Christopher’a yapmayı planladığım şeyi söyledim; Emir’in tutkulu itirafını bütünüyle anlattım ve ardından tasarımı açıkladım. “Bunun tutulacak en iyi yol olduğuna emin değilim,” dedi akşam yemeğinde, kararsızlığını ifade ederek. Bir tartışmanın yolda olduğunu sezdim ama sabrımı korudum. Christopher ile birbirimizi karşılıklı ikna edebileceğimizi biliyordum. Evimizin alt katındaki kahvecide oturuyorduk. Yoğun öğretmenlik işlerimiz sebe-

biyle, ikimiz de evde yemek yapacak vakti bulamıyorduk. Neyse ki Christopher ile beslemek zorunda olduğumuz çocuklarımız yoktu. İşten sonra ikimiz birlikte hızlı öğünlerle karnımızı doyururken her şey çok daha kolaydı. Çocuklarımız olsa, hayat çok daha karmaşık hale gelirdi; işte olan şeyler ya da profesyonel hayatlarımız içinde öğrendiğimiz öğretmenlikle ilgili yeni keşifler gibi, ne var ne yoksa her şey hakkında akşam yemeğinde anlamlı muhabbetler etme lüksüne sahip olmazdık. Bir yemek süresince birbirimizin zihnini zenginleştirmemize mani olacak çocuğumuz yoktu. Biz dünyanın gittikçe azalan kaynakları üzerinden beslenecek bir evlat doğurmadan da dünyanın yeterince kalabalık olduğu konusunda fikir birliğine varmıştık.

Ayrıca, zaten her zaman ikimizin öğrencilerinin de bizim evlatlıklarımız olduğuna inanmıştım. Onları büyütüyor, eğitiyor, daha iyi konuşmalarına, yazmalarına ve daha iyi insanlar olmalarına yardım ediyor, müşfik öğretmenler olarak kendi örneklerimiz üzerinden yol göstererek onları şekillendiriyorduk. Eski öğrenciler (bunu yapabilecek zamanı bulabilen küçük bir azınlık) yıllar sonra beni ziyaret edip selam vermek, hayatta nerelere geldiklerini göstermek ve öğrencilik günlerinde onlara karşı gösterdiğim sabır yüzünden bana minnettarlıklarını ileten hediyeler vermek için sınıfıma ya da öğretmenler odasına uğradığında nasıl gurur duyuyorum anlatamam. Bir öğretmen daha fazla ne isteyebilir ki?

Bu demek değil ki Christopher, özellikle de evliliğimizin ilk birkaç yılında, çocuk sahibi olma konusunu ara sıra gündeme taşımıyordu. “Hiç kollarında bir bebek tutmak istemiyor musun? Ben istiyorum, bazen.”

“Ama Christopher bunu konuşmuştuk.”

“Evet, biliyorum...” Sonra da huzursuz bir sessizlik gelir, Christopher benim tavrımla hemfikir olmaya ya da onu kabul etmeye zorlanıyormuş izlenimi verirdi.

Ona akşam yemeğinde Emir'den ve yapmayı umduğum şeyden bahsettikten sonra da benzer bir sessizlik doğdu. Açık bir şekilde benimle ters düşmeye gönülsüz olsa da yemeğini eşeleyerek, kaş çatarak, anlamlı bakışlarını kısarak, sessizliği dâhilinde içten içe bunu onaylamadığını ifade ediyordu. “Christopher, bunu onaylamadığını biliyorum” dedim ona, o tek kelime etmeden yemeğini çiğnemeye devam ederken. “Ama yanıldığını düşünüyorum. Öylece durup hiçbir şey yapmadan bekleyemem.” Ardından kendi kızarmış noodle tabağını yemek çubuklarımla eşelemeye başladım. Kahve dükkânı akşamın bu saatinde her zaman olduğu gibi kalabalıktı, o yüzden sesimi duyurmak için normalden biraz daha yüksek sesle konuşmak zorundaydım. Hemen yanımdaki masada, aralarında duran bebeğin ciyaklamaları ve tiz kahkahaları üzerinden birbirine veryansın eden genç ve huzursuz bir Çinli çift vardı.

An itibariyle kaşıkla bir kâsedan çorba içmekte olan Christopher, sessizliğini korudu. Hâlihazırda kararımı verdiğim zamanlarda beni ikna etmeye çalışmayacak kadar tanıyordu beni, gerçi kimi zamanlar keşke bana karşı daha tartışmacı olsa diyordum. Gelgelelim, bir süre sonra, kelimelerini dikkatle seçerek konuştu: “Tatlım, sen harika bir öğretmensin. Eminim ki Emir, onu yargılayarak ya da eşcinsellikten vazgeçmesini isteyerek hâlihazırda hissettiğinden daha kötü hissetmesine yol açacak bir başka öğretmen yerine seninle konuştuğu için şanslıdır.”

“Aslında, konuşabileceği en iyi kişinin ben olduğuma

emin değilim. Ne var ki artık benimle konuşmuş olduğuna göre, bir şeyler yapmam *gerekir*, oluruna bırakmam mümkün değil. Bu meseleyi oluruna bırakmak mutlak bir yanlıştır.”

Gürültülü bebekleri olan çift şimdi masa üzerindeki karman çorman pilav ve sebze tabaklarından çocuklarını beslemeye çalışıyor, çocuklarının ağzına yemek parçaları tıkmak için parmaklarını kullanıyorlardı. Ben göz ucuyla bunu fark ederken, Christopher cevap verdi: “Evet, bir şeyler yapılması gerektiği konusunda hemfikirim. Öğrencin Emir’in konuşmasına bakılırsa, bir tür azgınlık dönemi yaşıyor gibi. Büyümek ve bu sırada eşcinsel olduğunu öğrenmek zor olsa gerekir; Müslüman falan olması ve ailesinin durumu göz önünde tutulduğunda, kesinlikle oğlunun cinselliğini yadsıyacak bir babaya sahip olması itibariyle, onun gibi bir oğlan için iyice zor olmalı. Evet, sanırım haklısın hayatım. Bir şey yapılması lazım. Yardım edecek doğru kişinin de sen olduğuna eminim. Ne de olsa Emir’in öğretmenisin ve şurası açık ki öğrencilerine fazlasıyla özen gösteriyorsun. Eminim ki bu meseleyi inceliklerle halledebilirsin ve bundan iyi bir şey çıkacağına hiç kuşkum yok.”

“Aynen öyle,” diye yanıt verdim, kocama belli belirsiz gülümseyerek. Sözleri cesaret vericiydi ancak yine de parlak alnında hafiften bir kırışma vardı, solgun yüzünün şeklini inceden bozuyordu. Her zaman Christopher’ın Avrasyalıdan ziyade Kuzey Hindistanlı gibi görüldüğü konusunda şaka yapardım; açık tenini ailesi Hindistanlı olan merhum annesinden almış olmalıydı ancak yaşlandıkça, Christopher’ın Portekizli müteveffa babasını kelliği geri doğru çekilen saç çizgisiyle kendini göstermeye başlamıştı. O kırışıklığın gölgesi, yakışıklı suratını daha da yaşlı gösterme tehlikesi taşı-

yordu. “Emir gelip benimle konuşmuş *olduğu* için gerçekten memnunum,” diye devam ettim, kocamın kırışıklığını giderme umuduyla. “Ve artık benimle konuştuğuna göre, yardım etmenin görevim olduğuna inanıyorum. Bana sorarsan planım işe yarayacak. Bundan *sonunda* iyi bir şey çıkacağına eminim. Göreceksin, Christopher.”

“Kocama bu konuda danıştıktan sonra,” diyorum şimdi sınıftaki oğlanlara, “kalbimde öğrencim için en iyisini istediğimi anladı ve yapmayı planladığım şey için beni destekledi.”

Oğlanlara söylemediğim ise şu ki tam da Christopher ile birlikte akşam yemeği yediğimiz gece, yatakta uzandığım ve o da yanımda hafiften horladığı sırada, uzak bir gelecekte Emir ve benim bir kumsalda yürüyüş yaptığımızı hayal ettim.

Hülya hiç durmayan hayal gücüm içinde gelişirken, bunun pekâlâ benim eylemlerimin sonucunda doğabilecek ideal bir geleceğin mutlu bir versiyonu olmasını istedim. Ortam ülkenin doğu yahut batı kıyı şeridinde bir kumsal olabilirdi; hafta sonunda ailelerin piknik sepetleriyle, uçurtmalarıyla birlikte ziyaret ettiği, kumdan kaleler inşa ettiği ya da dalgalara koştuğu, bu sırada konteynır ve kargo gemilerinin deniz ile gökyüzü arasındaki o hayal meyal çizgi üzerinde söylenmeden kalmış bir şeyler gibi dolandığı bir yer.

Yirmili yaşlarının ortasındaki Emir hemen yanımda yürüyordu. Güneşin yavaşça sağ tarafımıza doğru geçtiğini hayal ettim. Çekingen ama emin bir şekilde, yüz hatları boyunca sağlam bir yakışıklılık yavaşça kendini belli ediyordu. Gelecekte pek çok kızı mutlu edecekti.

Kızları değil, oğlanları. Hatamın farkına vardım. Eşcinsel olmanın ne anlama geldiğini nasıl unutabilirdim?

Muhayyel senaryomda yan yana yürüdüğümüz sırada, Emir'in gelecekteki bu versiyonuna şunu sordum: "Şimdilerde hayatında neler yapıyorsun? Emir, mutlu musun? Senin için her şey yoluna girdi mi sonunda?"

"Evet, Bayan de Souza," diye yanıt verdi, sakın ve kendinden emin bir şekilde. "Üniversiteyi yeni bitirdim ve şu sıralar iş arıyorum. Bir erkek arkadaşım yok, en azından henüz; ama biriyle görüşüyorum ve bir şeyler olacak gibi."

"Emir, bu harika," diye yanıt veriyorum gülümseyerek. "Ama unutma, hiçbir şey için acele etme. Yapabileceğin en kötü şey, sonunda elinde patlayacak akıldışı kararlar vermen olur."

"Biliyorum, Bayan de Souza. Herhangi bir şeye girişmeden önce uzun uzadıya ve enine boyuna düşünmeye söz veriyorum. Bir hata yapıp mutlu olma şansımı mahvetmek istemem."

"Evet, Emir, bu iyi işte. Bazen hayatta mutluluk için yalnızca tek bir şansımız oluyor."

"Yalnızca bir tane mi?"

"Peki, aşırı duygusal davranıyorum ama dediğim ciddi. Bu imkânı görebildiğinde, mutluluğuna sarıl. Göz koyduğun kişinin doğru kişi olduğuna eminsen, onu asla bırakma. Yoksa onu sonsuza kadar kaybedersin ve hayatının geri kalanı pişmanlıkla geçer." Bu denli duygusal konuşmam karşısında hafiften ürktüm. Ne var ki gelecekteki şeylerin bana ait versiyonu buydu işte; Emir'e böylesine mutlu, duygusal şeyler söyleyebilmeyi istiyordum. Onun geleceğine ilişkin

hülyamda Emir'in mutlu olabileceğini bilmem gerekiyordu.

“Biliyorum,” diye yanıtladı Emir sakince.

Bir duraklama oldu, ardından Emir devam etti: “Aynı zamanda, öğretmen olmak için bakanlığa başvuru yaptığımı bilmenizi isterim. İşe giremeyebilirim ama umudum var çünkü bilirsiniz, her zaman sizin gibi bir öğretmen olmanın hayalini kurdum.”

“Emir, çok teşekkür ederim. Bu öğrencilerimden birinin bana söylediği en hoş şeylerden biri. Eğer senin için bir tavsiye mektubu yazmama ihtiyacın varsa, söylemen yeter. Seve seve yaparım. Şahane bir öğretmen olursun sen, Emir.”

“Hayır, asıl ben *siz*e teşekkür ederim, Bayan de Souza.” Emir yürümeyi bıraktı. “Tıpkı sizin gibi bir öğretmen olmak istiyorum ki bir gün, öğrencilerimin hayatını tıpkı benim hayatımı mahvettiğiniz gibi mahvedebileyim...”

Nefesim sıkıştı ve uyandım. Farkında olmadan uyu-yakalmışım. Gözleri açık rüyam gerçek bir rüya oluvermiş. Emir'e dair hülyamın hangi noktasında gözlerimi kapamıştım ki acaba? Christopher yanımda öbür tarafa döndü ancak ferah uyku âlemindeki derin ve huzurlu yolculuğuna devam etti. Birkaç dakika daha yatakta oturdum. Kalbimin yavaşlamasını bekledikten sonra, nihayetinde tekrar sırtüstü yatış pozisyonuna geçtim. Bu sefer bilinçli bir şekilde gözlerimi kapamadan evvel, o son kısım sadece bir rüyaydı dedim kendime. Tekrardan uykuya dalmadan evvel yaklaşık bir saat boyunca debelendim.

BÖLÜM 6

“Kabul etmeliyim ki onun ev telefonunu aramak için ahizeyi elime aldığımda tedirgindim” diye itiraf ediyorum sınıftaki oğlanlara.

Emir’in telefon numarasını okul kayıtlarından almış ve hafta sonu aramayı planlamıştım. Cumartesi günü sabahın son saatleriydi ve Emir’in okul yerleşkesinde olacağını biliyordum; hiç sektirmeden her Cumartesi sabahı toplantı salonunda düzenli provalar ve oyunculuk atölyeleri gerçekleştiren okulun Amatör Drama Topluluğu’nun bir üyesiydi. Telefonun diğer ucundaki çalma sesi kulağımda çınlarken, salonda en sevdiğim koltuğa yayıldım. Kendimi eli kulağındaki vukuata hazırlıyormuş gibi hissediyordum. Yapılması gereken doğru şey bu, diye hatırlattım kendime. İyimser hissediyor olmayı arzuluyordum. Aynı zamanda, konuşmanın çirkinleşme ihtimaline karşı cesaret topluyordum ki bu durumda, ahlaki üstünlüğü ele alıp Emir’in babasıyla sözlerle ve muhakemeye dayalı bir muharebeye girişecektim. Her ikimizin de burada mevzubahis olanın Emir’in mutluluğu olduğunu akılda tutmasında ısrar edecektim.

Üçüncü çalıştan sonra telefonu bir adam açtı.

“Alo?” Kısık ama yankı yapan bir sesi vardı ve sanki onu meşgul eden bir başka faaliyetten kalkıp gelmiş gibi çıkıyordu.

“Alo? Bay Yusuf ile mi görüşüyorum?”

“Evet, siz kimsiniz?” Bay Yusuf’un eğitimli ve doğru düz-

gün konuştuğunu düşündüm ama ses tonu aksi ve sabırsızdı.

“Rahatsız ettiğim için özür dilerim, Bay Yusuf. Ben, Bayan de Souza. Daha önce benimle tanışmadınız. Ben Emir’in okuldaki İngilizce öğretmeniyim.”

“Evet?” Bay Yusuf’un sesi telefonu kapamak için sabırsızlanıyormuş gibi geliyordu.

“Sizi bir Cumartesi sabahı rahatsız ettiğim için tekrar özür dilerim. Arkadaşça bir sohbet için sizinle görüşebilir miyiz diye merak ediyordum, oğlunuzla ilgili bir konuda.”

Uzun bir duraksama oldu.

“Bay Yusuf, orada mısınız hâlâ?”

“Telefondan konuşmamız mümkün değil mi? Ben... Önümüzdeki birkaç ay boyunca seyahatte olabilirim ve kimseyle buluşmak için vaktim yok. Emir yanlış bir şey mi yaptı? Ben bir form imzalamayı falan mı unuttum?”

“Bay Yusuf, sanırım yüz yüze konuşsak daha iyi olacak. Bugün ya da bir sonraki Cumartesi herhangi bir zaman boş olur musunuz?”

“Ah, hayır, boş olamam. Çok mu önemli bu? Emir hakkında, değil mi? Bunu şimdi telefonda konuşursek olmaz mı?”

Telefonu kulağıma bastırırken kaşlarımı çattım. Halâ onunla konuşacak cesarete sahipken, Emir’in babasıyla gerçekten ve mümkün olduğunca kısa sürede tanışmak istiyordum. O anda kocamın nerede olabileceğini merak ederek, etrafımdaki odaya şöyle bir bakındım. Çalışıyor ya da öğrencilerinin ev ödevlerine göz gezdiriyor olmalıydı. Bu telefon konuşmasına sessizce karşı çıkmış olsa bile keşke yine de yanımda olsaydı; hani böyle yanımdaki kanepede oturur, tek

başına varlığıyla bana destek olurdu.

“Pekâlâ, Bay Yusuf. Bu hassas bir konu ve ben de söylemek istediğim şeyler için birebir görüşme daha uygun olur diye düşündüm.”

Bay Yusuf bu sefer cevap vermeden önce biraz daha uzun duraksadı, artık daha da huysuzlaşmıştı: “Üzgünüm, boş zamanım yok. Söyleyiverseniz olmaz mı? Telefonda konuşabiliriz. Bana sadece Emir’den ne istediğinizi söyleyin. O burada değil, okulda.”

“Bunu biliyorum, Bay Yusuf, ben sadece sizinle baş başa konuşmak istemiştim. Söylemek istediğim şeyin gerçekten çok önemli, oldukça hassas olduğunu anlayacağınızı umuyordum ve gerçekten iyi olur eğer biz...”

“Hayır,” diye kesti sözümü Emir’in babası kabaca; sesi ni yükseltmemişti ama yine de sözlü bir saldırıda bulunmuş gibiydi. “Zamanım yok. Hadi şimdi konuşalım.”

Telaşa kapılıyordum. Birkaç tane hızlı ve derin nefes aldım. “Pekâlâ, Bay Yusuf.”

Hayalimde telefonun diğer ucundaki adam suratsız, sıska, ihtiyar bir Malezyalıydı; önünde açık duran televizyona bakıyor ya da gazete okuyor, daha öncesinde yapmakta olduğu şeye geri dönebilmek için, telefonun öbür ucundaki kadının aklındakini söylemesi uğruna elinden geleni yapıyordu.

“Bay Yusuf, dediğim gibi, bu oğlunuz Emir ile ilgili. Eğer öyle istiyorsanız, sanırım... sanırım telefonda konuşabiliriz. Zamanınızı fazlaca çalmamak için bunu mümkün olduğunca kısa tutacağım.”

Emir’in babası oldukça sessizdi. Dediklerim üzerine, kendi kendine şöyle diyordu herhalde: *Bunun için çok geç*

artık, değil mi? Evindeki televizyonda ekranda ne döndüğünü merak ettim; gerçi dürüst olmak gerekirse, telefonda arkadan gelen hiçbir ses duymamıştım.

“Birkaç şey söylemem gerek sadece,” diye devam ettim, hissettiğim gıcıklığın sesime yansımaya engel olmaya çalışarak. “Emir’e ilişkin, anlamanız gerektiğini düşündüğüm son derece önemli şeyler.”

“Dinliyorum.”

Gerçekten dinliyor musunuz, Bay Yusuf? dedim içimden.

“Teşekkür ederim. Görüyorsunuz ya, Emir size bir şey söyledi mi bilmem ama...”

“Hayır, hiçbir şey demedi. Emir hiçbir şey söylemedi. Emir hiçbir zaman hiçbir şey söylemez.”

Bir kez daha sertçe kesilmişti sözüm. Aynı zamanda, sanırım bu Bay Yusuf’un yansıtmak istediğinden daha fazla anlama sahip bir şey gibi geliyordu kulağa. Belki de Emir’in babası altı üstü alaycı davranıyordu ancak aynı zamanda, Emir’in kendine dair çoğu şeyi babasıyla paylaşmaya gönülsüz olması sebebiyle içerlemiş gibi duruyordu.

Kendimi sözlerine fazlaca anlam yüklemekten alıkoydum ve kibarca devam ettim. “Peki, ama Emir bana bir şeyler söylemiş *bulunuyor*. Aslına bakılırsa, birkaç gün önce uzun bir konuşma yaptık. Emir özel hayatına ilişkin bana pek çok şey söyledi, bunları sizinle paylaşmak isterim çünkü... oğlunuzu daha iyi tanımanıza yardım edeceğini düşünüyorum. Bu onunla ilişkinizi geliştirmenize yardım edecektir ki sanırım onun dünyada bundan daha fazla istediği bir şey olamaz.”

Aldığım cevap bir sessizlikti.

Bir nefes daha alarak, konuşmaya devam ettim. “Oğlunuz, Emir, gerçekten cesur bir çocuk Bay Yusuf. Tümöyle kendi başına bir sürü şey atlatmış, konuşacak kimsesi yokmuş. Sanırım işte bu yüzden, sonunda yanıma yaklaşacak cesareti topladı. Bunun için onu gerçekten takdir ediyorum. Oğlunuz harika bir çocuk, Bay Yusuf.”

Durakladım. Emir’in babası neden bu kadar inatla sessiz kalıyordu ki? En ufak bir yüreklendirici homurtu bile yoktu. Bir duvara konuşuyor da olabilirdim. Ne var ki Bay Yusuf’un halen orada olduğunu varsaymak durumundaydım. Onun sempatik olmasına ve beni açık bir kalp ve zihinle dinlemesine ihtiyacım vardı. Bay Yusuf’u kendi babam gibi hayal etmeye çalıştım; evde olduğu nadir zamanlarda gazeteye gömülen, karısının onun için pişirdiği yemekleri, müdahale etmeniz durumunda ya size çıkışacağı ya da sizi kovup bariz şekilde eskisinden de fazla görmezden geleceği için kimsenin nüfuz edemediği bir sessizlik içinde yiyen bir adam. Annem bunu sineye çekmemiştii ve onun önünde, hiç yanında olmaması ve onu hep ihmal eden işe yaramaz bir koca olması hakkında dırdır ederdi; o da hiç istifini bozmadan onu görmezden gelmeye devam eder, böylelikle onu bilindik bir histerik hiddet haline daha da fazla sürüklerdi.

“Emir büyümekte olan bir oğlan,” dedim telefona. “Yakında bir erkek olacak ve kendisi için önemli kararlar alması gerekecek.” Konuştuğum sırada, sesimde sahte bir tevazu tınısı fark ettim. Daha iyi kelimeler bulmalıyordım!

“Ve ikimizin de bildiği gibi, bu yaşta konuşacak hiç kimsesi olmadan büyümek zor iş; özellikle de kişi etrafındaki diğer oğlanlardan farklı olduğu zaman.” Abuk subuk konuşuyordum. Tedirgindim.

“Farklı mı?” Sonunda, el-cevap. Rahatlamıştım. Belki de Emir’in babası oğluna *biraz olsun* ilgi göstermeye başlıyordu.

“Evet, Bay Yusuf, oğlunuz... evet, oldukça farklı.”

Neden böylesine bayağı bir hüsnü tabiri tekrarlayıp duruyordum? ‘Farklı’ ne demek oluyordu ki? Söylediklerim Emir’de bir bozukluk ya da ahlaki yozlaşma varmış gibi anlaşılın istemiyordum. Bir ucubeyi ya da bir suçluyu tarif ediyor falan değildim.

“Demek istediğim şu ki... oğlunuz eşcinsel, Bay Yusuf. Oğlunuz bu gerçekle, homoseksüel olduğuna ilişkin bu inkâr edilemez gerçekle yüzleşmekte zorlanıyor.”

Bu seferki sessizlik sağır ediciydi. Emir’in babasının telefonun öbür ucunda nefes alışını bile duymuyordum. Saçmalamaya devam ettim: “Bay Yusuf, bu sizi fena şaşırtmış olmalı ama ona söyledim ve sizin de bilmenizi isterim ki benimle bu konuda konuşabilecek kadar kendi benliğinin bu yönünü sahiplenebilmesi karşısında hayran kaldım. Anlıyorsunuz ya Bay Yusuf, her ikimiz de homoseksüel olmanın zor olduğunu biliyoruz, özellikle de bu ülkede...”

Fark ettim ki ‘eşcinsel’ ve ‘homoseksüel’ gibi kelimeler her sefer ağızımdan çıktığında sanki hakaretimiz sözcükler sarf ediyormuşum gibi, zihnimde derin patlamalar misali yankılanıyordu. Bu kelimeleri her söylediğimde, aynı sessiz patlamalar Bay Yusuf’un zihninde de oluyor mu diye merak ettim.

“... mevcut toplumumuzda eşcinsel olmak zor olsa da, inanıyorum ki —gerçekten inanıyorum ki— ülkemiz her gün büyük bir hızla değişiyor. Ve bir gün, eşcinseller toplumun dokusu içinde kabul görecektir. Bir gün, homoseksüel olmak bütünüyle normal olacak; eminim ki bakış açımı anlayabili-

yorsunuzdur, değil mi Bay Yusuf?”

Cevap vermesini bekledim.

Nihayetinde, verdi: “Saçmalıyorsun sen.”

Öylesine kısa, öylesine soğuk ve net bir şekilde söylenmişti ki ilk başta onu doğru duyduğuma emin olamadım. Bay Yusuf’un sözleri bir çekiç gibi vurmuştu kafama.

Telaşla durumu toparladım. “Afedersiniz, sanırım niyetimi yanlış anladınız. Homoseksüel olmanın *yanlış* bir şey olduğuna inanmıyorum. Emir’in bu konuda bir seçim şansı olduğunu düşünmüyorum. Sanırım ki makul bir insan olarak, benimle hemfikir olursunuz. Bu konuşmanın konusu bunun doğru ya da yanlış olması değil. Ve eminim ki hayatının bu genç yetişkinlik döneminde, Emir’in kendi benliğinin bu önemli yönüyle yüzleşmek bakımından zor zamanlar geçirdiği konusunda benimle aynı fikirdesinizdir...”

“Saçmalıyorsun sen,” dedi Bay Yusuf tekrardan, daha da keskin bir sesle. Pürüzlü sesi halen kısıktı arna bir perde daha yükseğe çıkmıştı. Mücmel bir sözlü saldırıydı bu. Şirazesı kaymak üzereydi ama bir yandan da sesini kontrol altında tutmak için elinden geleni yapıyordu. Aynı zamanda sesinde sağır edici bir şey vardı.

Emir’in babasının telefonu elinde daha sıkıca kavradığını, buruşuk alnında bir kırıışıklığın derinleştüğünü, tıpkı şu anda sinemde hızlanan kalbim gibi, kalbinin daha hızlı çarptığını hayal ettim. Biliyordum ki bu muhabbeti başlatan ben olduğum için, onu bitirmek de bana düşerdi. “Bay Yusuf, dinleyin, eğer oğlunuzu seviyorsanız size dediğimi *dinleyeceksinizdir*. Oğlunuz şu an hayatının inanılmaz talihsiz bir dönemini yaşıyor ve babasının, şu dünyada geriye kalan tek

ebeveyninin onun yanında olmasına, özellikle hayatının bu döneminde ona rehberlik etmesine ihtiyaç duyuyor. Onun düşünceli ve sevecen babası olarak, burada en mühim olan şeyin Emir'deki halet-i ruhiye olduğu konusunda benimle hemfikir olmak sizin için zor olmasa gerekir.”

Sesim, öfke yatıştırmaya çalışan bir memurun karikatürüne dönüşmeye başlamıştı. “Benimle konuştuğunda, bir içsel kriz ve çalkantı halinde olduğunu anlayabiliyordum ve siz, yani babası gibi birinin onun yanında olup, her şeyin sonunda yoluna gireceğini, eşcinsel olmanın kişinin hayatının yalnızca ufak bir yönü olduğunu söylemesine ihtiyacı vardı. Emir'in önünde uzun, anlamlı ve mutlu bir hayat var, sizce de öyle değil mi, Bay Yusuf?”

Bay Yusuf halen tek kelime etmemişti. Ne dik kafalı, ne mendebur herif!

“Şu an düşünüyorum da, Emir kendini bir tekdüzeliğe hapsolmuş gibi hissediyor olsa gerekir; sanırım bir kendine yabancılaşma tuzağına düşmüş hissi içinde ve bu korkunç hislerle başa çıkabilmesi için, sevdiği insanların yardımına hiç olmadığı kadar ihtiyacı var. Biliyorum ki Bay Yusuf, siz muhafazakâr bir adamsınız ama eminim size şu an söylediklerimin hakikatini görebiliyorsunuzdur. Oğlunuzu çok seviyor olmalısınız. Demem o ki eğer oğlunuzu seviyorsanız, eşcinsel olmanın gerçekten ama gerçekten dünyanın sonu demek olmadığını anlamalısınız. Oğlunuz bir katil ya da hırsız falan değil. Birinin kimi arzuladığı ya da kime âşık olduğu kuşkusuz ki kimseyi ilgilendirmez, Bay Yusuf. Eminim ki bu konuda benimle hemfikir olmanız *gerekir*. Bay Yusuf, şu an düşünmeniz gereken en önemli şey Emir'in mutluluğu. Onun yanında olmalısınız. Kafa karışıklığı ve üzün-

tüden gelen bu zorlu hisler onu tüketmeden ve mutsuz bir yetişkine çevirmeden önce, oğlunuzun size ihtiyacı var, hem de hiç olmadığı kadar. Bay Yusuf, hâlâ orada mısınız? Size ne demeye çalıştığımı anlayabiliyor musunuz?”

Sınıftaki oğlanlarıma Emir'in babasına söylediklerimin kısaltılmış ama yine de (umuyorum ki) duygusal olarak yoğun bir versiyonunu anlatırken, şunun farkına varıyorum ki belki de telefonda yaptığım konuşmaya dair hatırladığım versiyon, sonradan eklenmiş vurgularla birlikte, haddinden fazla uzun ve dramatiktir. Örneğin, birinin kime âşık olacağıının kimseyi ilgilendirmeyeceğine ilişkin ifadeyi orada gerçekten söylemiş miydim hatırlamıyorum. Bunu teatral etki ve ilave şiirsellik için dâhil etmiş olmalıyım. Belki de öğrencilerim tarafından verilen doğum-günü-vesilesiyle-verilen-elveda-kartlarından biri gözüme ilişivermiştir sadece. “Sizi seviyoruz ve hiç unutmayacağız” gibi (elle yazılmamış ama kartın orijinali üzerinde basılı halde duran) basmakalıp bir cümle masama yayılmış çiçeklerin görsel karmaşası ile birleşince, beynime ve geçmiş belleğime tesir etmiş olabilir.

Ardından oğlanlarla dersimin neredeyse sonuna geldiğimi hatırlayıveriyorum. Onlara telefon konuşmasını sulandırarak anlatıyorum; hafızamdan yalnızca hüsrân ve hiddet hislerini gösterecek seçme cümleleri çekip çıkarıyor, hadiseleri tekrarlarken Emir'in cinselliğine açık bir şekilde değinmemeye özen gösteriyorum. Yine de muhabbeti fazla uzun tutmuş durumdayım. Demek istediğim yahut istemediğim her şeyi toplamak zorunda kalacağım. Bu hikâyeyi bitirmeliyim.

Tüm bu süre zarfında, Bay Yusuf telefonda hiçbir şey dememişti ve işte bu yüzden, konuşmamı tamamladığımda Emir'in babasının usulüne uygun bir cevap vermesini bek-

lemeye karar verdim. Yalnızca telefonu elimde tutacaktım ki söylediğim her sözü duymuş olduğunu gösterecek bir şey söylemek için ihtiyacı olan tüm zamanı kullanabilsin. Şunu anlamak zorundaydı ki bu andan itibaren söyleyeceği ya da yapacağı her şey, Emir'in babası olması, tüm babalar çocuklarını nasıl severse onun da Emir'i öyle seviyor olması gerçeğinden türemek zorundaydı.

Oysaki devamında vuku bulan şey, beklediğim herhangi bir sözlü saldırıdan çok daha kötüydü. Sessizlikle geçen uzun saniyelerin ardından, Emir'in babası sert bir şekilde ahizeyi yuvasına geri koyduğunda hafif bir klik sesi çıktı. Hat kesildi.

BÖLÜM 7

“Hafta sonu bittikten sonra, okula geri döndüm; telefonu kabaca yüzüme kapayan öğrencimin babasıyla yaptığım, büyük oranda tek taraflı konuşmayı halen hatırlıyordum. Hatta konuşmayı kocamla tartıştım.”

Takdire şayan ki Christopher bana bir kez bile Emir’in babasıyla hiç konuşmamam gerektiğini söylememişti. Yalnızca başını sallamış, sessiz hoşnutsuzluğunu bastırmaya çalışmıştı. Olan olmuştu; en azından ikimiz de bu konuda bütünüyle hemfikiridik. Evimizin aşağısındaki en sevdiğimiz kahvecide Pazar kahvaltısı esnasında, üzgün halimi gören Christopher birkaç yüreklendirici söz etmişti: “Bana göre adama söyleyebileceğin her şeyi söyledin. Makul davrandığına eminim ve sözlerin, muhtemelen içe kapalı ve muhafazakâr bir adam *olan* ve aynı zamanda korkunç bir kafa karışıklığı yaşayan Emir’in babasına olumlu etki etmiş olmalı. İster hoşuna gitsin ister gitmesin, onun tek ve biricik oğluyla ilgili söylediğin her şey üzerine uzun uzadıya ve enikonu düşünmeye mecbur kalmıştır.”

Emir’in sınıfıyla önümüzdeki Pazartesi bir öğle dersim vardı. Beni sonunda görünce, Emir’in nasıl hissedeceği ya da tepki vereceği konusunda endişeliydim. Acaba Bay Yusuf telefon görüşmesiyle ilgili onun üstüne gider miydi? Emir öğretmeniyse göz göze gelemeyecek kadar utanmış yahut incinmiş olur muydu?

Pazartesi günü sınıfa girip de Emir’in her zaman otur-

duğu cam kenarındaki sıranın göze batarcasına boş olduğunu görünce, pek şaşırmadım.

“Emir’in nerede olduğunu bilen var mı?” diye sordum sınıfın geri kalanına. Biri bana onun okula hiç gelmemiş olduğunu söyledi zira genelde birlikte girdikleri sabah derslerinde de Emir’i görmemişti. Bir başka oğlan sabah töreni esnasında da onu görmediğini söyledi.

Günün geri kalanı boyunca, geneldeki doğrudan tarzıyla derslerimi verdim ancak zihnimin bir tarafı, Bay Yusuf’u aramakla doğru şeyi yapıp yapmadığıma ilişkin bir endişe ve şüpheyeye takılı kaldı. Emir babası tarafından cezalandırılmış mıdır veya babası artık okula ya da hususi olarak bana karşı sarsılmaz bir güvensizlik mi duyuyordur diye meraklandım. Belki de Emir’i bütünüyle okuldan almayı ve bir başka kuruma nakletmeyi planlıyordu.

Christopher telefon konuşmasına ilişkin sırrımı açtığım tek kişiydi. Okulda başka kimseye söylememiştim. Bunu müdüre söylemek gibi bir planım hiç yoktu zira Bay Ong’un ‘profesyonellik-dışı’ davrandığım ve öğrencilerin özel meselelerine karıştığım için beni kınamasından korkuyordum. Pek parlak olmayan notlarına rağmen Emir’in sınıf atlmasına izin verdiği için teşekkür etmek adına okula geldiğinde, Bay Ong’un Emir’in babası ile tanıştığını anımsıyordum. Belki okul müdürü benim derdimi paylaşır ve Emir’in babası yıllar içinde el sıkıştığı o tipik iyi niyetli ama dar kafalı ebeveynlerden biri gibi durduğu için, Bay Yusuf’un tepkisi karşısında şaşırmadığını söyler diye kısmi bir umut içindeydim. Nihayetinde, Bay Yusuf ile yaptığım konuşmayı kendime saklamayı tercih ettim.

Geri kalan herkes öğle yemeği için kantine gittiğinde,

bu sefer öğretmenler odasından bir başka telefon görüşmesi yapsam nasıl olur diye düşündüm kendi kendime. Belki bu sefer Emir'i telefona isterdim ya da telefonu açan Emir'in babası olursa, *ona* Emir'in neden okula gelmediğini sorardım. Nihayetinde, bunu bekletmeye karar verdim ve Emir tekrardan okula dönünceye kadar bu mesele hakkında düşünmeyeceğimi söyledim kendime. Emir sınıfa dönünce, sırf Bay Yusuf ile yaptığım konuşmanın etkisinin olumlu mu yoksa olumsuz mu olduğunu ölçmek için ondan birkaç dakikalık bir görüşme talep edecek ve evde olup biten yeni bir şey varsa anlatmasını isteyecektim.

Her şey bir yana, doğru şeyi yapıp yapmadığımı bilmem gerekiyordu. Bay Yusuf'un inatçı zihnine fazlaca ihtiyaç duyduğu bir öz-düşünüm tohumu ekmiş olduğum ve gergin konuşmamızın meyvesini, Emir ve babasının ebeveyn ve çocuk olarak birbirlerine daha iyi bağlanacağı sonraki bir zamanda vereceği konusunda büyük umutlarım vardı. İşte babasıyla böylesine güçlü, sevgi dolu bir ilişki kurduktan sonra, Emir, sarsılmaz bir öz-saygıyla, olgun bir yetişkin olduğunda kendinden emin bir şekilde layık olduğu yere gelecekti.

BÖLÜM 8

Emir'in sınıfa gelmediği günün sonunda gördüğüm korkunç rüyadan (bu sefer gözlerim açıkken gördüğüm bir hayal değil, gerçek bir rüyaydı) oğlanlara bahsetmiyorum. Bugün bile hâlâ hatırladığım korkunç bir rüyaydı. Ve eğer onu şu an Emir'e dair hikâyemin ortasında anlatırsam, uykumda ilk gördüğümünden daha da korkutucu hale getirebilirim. Emir hakkında yaptığım konuşmayı bitirmeliyim, şu kâbus sorgusuz sualsiz zihnimi esir alıyor olsa bile.

Bu rüyada ne Emir ne de annem vardı. Şu an içinde olduğuma oldukça benzer bir sınıfın önünde ayakta duruyordum. Tanıdık bir sahneydi, oğlanlardan hiçbirinin suratı olmaması haricinde; ya da suratları o kadar bulanık yahut silikti ki seçemiyordum. Her oğlan bana bir soru sormak için elini kaldırmıştı. Suratı olmayan hangi oğlana konuşması için işaret etsem, sesi belirgin şekilde Emir'in sesi gibi çıkıyordu.

Bir oğlan şöyle sordu: "Bayan de Souza, anneniz sizi seviyor muydu?"

Ağzı yoktu ama soruyu açık seçik duymuştum. Cevap vermeden önce, okul bahçesi her zamanki yerinde duruyor mu diye pencereden bakmak istedim; bu tanıdık manzaranın dikkatimi, parlak, hatlardan yoksun insan eti parçaları gibi bana doğru bakan suratsız kafalardan başka bir yöne çevireceğini umuyordum.

Pencerenin dışında bahçe falan yoktu; sanki bir uçak

camından bakıyormuşum gibi, sadece bulutlar vardı. Soruyu soran çocuğa döndüm. “Evet,” diye yanıt verdim ancak çocuğun adını aklıma getiremiyordum; yüzü olmadan, oğlanın adı yoktu. “Evet, eminim ki annem, kendi tarzında, beni seviyordu. Onun sevgisini hiç sorgulamadım. Beni sevmek için çok fedakârlık yaptı. Bunu başka şansı olmadığı için ya da babamı memnun etmek adına yaptığına inanmam. Şikâyet edip durmasına ve dırdırcılığına rağmen beni sevdi. Buna eminim.”

Başka bir oğlan kaldırıyor elini. “Peki, ya babanız? O sizi seviyor muydu?”

“Hayır, sevdiğini sanmam.” Verdiğim cevap ve bu korkutucu rüya içindeki açık sözlülüğüm karşısında şaşkınlıkla sarsıldım. “Belki beni bir zamanlar sevmiştir, hani yeni doğduğumda falan. Gelgelelim, karısını sevmeyi bırakınca beni de sevmeyi bıraktığını düşünüyorum. İşte bu yüzden, annem yavaş yavaş ondan nefret etmeyi öğrendi ve belki benden nefret etmeyi öğrenmesinin de sebebi buydu.”

Sınıfın arkasından bir oğlan elini kaldırdı. “Annenizi siz mi öldürdünüz?”

“Hayır, ben öldürmedim. Çamaşırla uğraştığı sırada kalp krizinden öldü. Onu mutfak zemininde yüzü çamaşırlarla kaplanmış olarak, üstüne düşen bir bluzun altından kıvrıcık saçları dışarı fırlamış halde buldum. O zamanlar Christopher ile yaşıyordum ve o da babamın vefatından sonra tek başına yaşamaktaydı. Hafta sonu ziyaret etmek için evine gittim ve onu zemin üzerinde o halde buldum. Ölmek için ne uygun bir yol, diye düşünmüştüm o zamanlar zalimce. Nasıl yaşadıysa öyle ölmüştü; onun özgür olmasına, kendi hayalini yaşayıp daha iyi bir hayatı keşfetmesine müsaade

etmedikleri için babama ve dünyaya karşı öfkeden kudurmuş olarak.”

Bir başka oğlan daha kaldırdı elini. “Babanızı siz mi öldürdünüz?”

“Hayır. Arkadaşlarını ve akrabaları ziyaret ederken Hindistan’da böbrek yetmezliğinden öldü. Annem ve benle evde olduğu zamanlar hiç içmese de yine de çok içerdi. Bedeni Hindistan’da yakıldı ve küllerinin olduğu kap bize gönderildi. Gelgelelim, o öldüğü için mutsuz olmadım. Bununla birlikte, onun ölümünden ve benim Christopher’ın yanına taşınmamdan sonra, annemin kendi başına yeni bir hayata başlamasını istemiştim. O ise bunun yerine tüm gün evde oturarak, her ay bir görev bilinciyle banka hesabına naklettiğim parayla hayatta kaldı. Ona verdiğim parayı hiçbir zaman hayatını yenilemek için kullanmadı. Sadece yemek pişirdi, temizlik yaptı ve camdan dışarı bakarak kendine üzülmeyle geçirdi saatlerini. Öteberi almak haricinde, hiç dışarı çıkmadı. Hiç kimseye telefon etmedi ve neredeyse hiç televizyon izlemedi. Yalnızca mutfak camının kenarına oturup, eğilerek dışarıyı izledi. Belki de her şeye karşın babamı sevmiştir ve evden çıkmaması onu hatırlamasına yardımcı oluyordu.”

“Kocanızı siz mi öldürdünüz?” diye sordu bir başka çocuk. Bu oğlan gerçek hayatta Emir’in oturduğu sırada oturuyordu. Ağzı olmayan çehreden çıkan ses Emir’e aitti ancak bunun gerçekten o olduğuna emin olamıyordum.

“Hayır, öldürmedim. O kanserden öldü. Gerçi son birkaç haftasında, kendi arzularına ve ona duyduğum sevgiye rağmen acısı dursun diye ölmesini istedim.”

“Kendinizi öldürdünüz mü?” Bir önceki soruyu soran oğlandı yine. Artık neredeyse emindim, konuşan kişi Emir olmalıydı.

“Neden? Öldüm mü ben? Bu yüzden mi buradayım? Kendimi öldürdüğüm için mi? Burası bir tür ahiret, bir çeşit Araf falan mı? Belki de kendimi öldürmüşümdür. Belki de bakıp büyütecek bir çocuk yapmamakla kendimi öldürmüşümdür. Belki de ailemin soyağacını sona erdirmekle kendimi öldürmüşümdür. Bir yazar, aktris, piyanist, seyyah bir müzisyen, hatta bir hostes olabileceksen öğretmen olmakla öldürmüşümdür kendimi belki. Okul bittikten hemen sonra öğretmen olarak tüm bu hayalleri rafa kaldırdım. Bakanlıktaki görevliler hevesimi ve tutkumu beğendiklerini söylemişlerdi, sanki gerçekten heves ve tutku sahibi olduğumu biliyorlarmış gibi. Ben her zaman numara yapmayı bilirdim; tıpkı gençliğimde babam annemi ihmal etmekle meşgulken onu seviyormuş numarası yaptığımda, tıpkı annem yalnız bırakılıp kendi başının çaresine bakmaya terk edildiğinde onunla ilgileniyormuş numarası yaptığımda olduğu gibi. Belki de uzun zamandır ölüyüm ben, nefes alıyor olsam bile. Bana söylediğiniz bu mu? Hepiniz bana bunu mu söylemeye çalışıyorsunuz?”

Ardından birer birer tüm oğlanların eli havaya kalktı. Suratları olmayan öğrencilerden müteşekkil topluluğa doğru kafamı salladım, konuşmaları için işaret verdim. Ve hepsi bir ağızdan, hipnoza girmiş gibi toplu bir tezahürat eşliğinde, ben irkilerek uyanıncaya kadar aynı soruyu tekrarladılar: “Emir’i siz mi öldürdünüz? Emir’i siz mi öldürdünüz? Emir’i siz mi öldürdünüz? Emir’i siz mi öldürdünüz? Emir’i siz mi öldürdünüz...”

BÖLÜM 9

Hikâyeme hızlıca devam ediyorum. “Çarşamba günü öğretmenler odasına girdiğimde, haberi veren kişi Bay Ong oldu. Öğretmenlerden pek çoğu da oradaydı ve henüz sabah töreni için yerlerini terk etmemişlerdi zira törenin başı masamın önünde duruyordu.”

Bay Ong haberi bizzat kendisi vermek istemişti. Gömlek kolları dirseğine kadar çekilmişti. Okulun dâhili mikrofonundan duyuruları kekeleyerek yapması ve okul koridorlarındaki ölçülü ama hantal yürüyüşü sebebiyle öğrenciler onunla dalga geçerdi. Bir eli belinde ve diğer eliyle çenesini tutarak masamın yanında dikiliyordu. Sanki kafasında bir matematik denklemini çözmeye çalışırmış gibi, komik bir görüntüsü vardı. Ardından çenesini tutan elini bıraktı ve sesini ayarlamak için kibarca boğazını temizledi.

“Rose, maalesef kötü haberlerim var,” dedi. “2E6 sınıfındaki öğrencin, Emir hakkında. Maalesef... Ne yazık ki o öldü.”

Zihnimin berisindeki bir şeyin dibe vurduğunu hissettim.

“... ve cenazesi bu akşam,” diyordu Bay Ong. “Ancak bana Emir’in babası tarafından okuldan hiç kimsenin gelmemesi gerektiği bilgisi verildi. Onu şahsen aradım ve tek dediği buydu. Yalnızca aile içi bir cenaze olacakmış.”

Bir şey mi kaçırmıştım? Bay Ong ölümün sebebine dair

bir şey söylemiş miydi? “N-nasıl olmuş?”

“Korkarım ki herhalde... intiharmış,” diye yanıt verdi Bay Ong, bu sefer kafasını eğmiş, kollarını ciddiyetle sırtında kavuşturmuştu. “Eğer istersen, bugünün gazetelerinden okuyabilirsin. Bu sabah törende ufak bir duyuru yapacağım. Sanırım uygun bir şeyler söylemem gerekecek... sınıf arkadaşlarından pek çoğu şimdiye kadar öğrenmiş olur... üzgün olurlar, herhalde. Biliyorum ki sen de etkilenmişsindir. Ne de olsa, sen onun sınıf öğretmenini, aynı zamanda İngilizce öğretmenisin, yani öğretmeni *idin*. Hepimiz buna çok üzüldük. Onun hakkındaki yazıyı okumak istersin diye, masana gazetenin bir nüshasını bıraktım. Bir muhabir beni aradı ve birkaç soru sordu. O soruları senin cevaplamanın daha iyi olacağını biliyorum ama onları senin yerine cevaplayıvereyim dedim. Muhabirin seni sıkıştırmasını istemedim. Sorular hem Emir hem de okulumuzun itibarı bakımından zorlayıcıydı; muhabirin bunun hakkında fazla bir şey yazmasını istemedim. Basının bizi hiçbir şekilde kötü takdim etmesini istemiyorum. Eminim ki bunu anlarsın. Aynı zamanda, velilerle yaptığım birçok görüşmeden dolayı, dün sana muhabirin aradığını ve Emir hakkındaki haberi verdiğini söyleyecek zamanı bulamadım. Samimiyetle özür dilerim, Rose. Bu trajediyi atlabileceğimizi umuyorum... Şimdi, sanırım gidip töreni halletmem gerek. Eğer istemiyorsan katılmak zorunda değilsin. Şayet önemli bir şey olursa, seni kesinlikle haberdar ederim. Ve eğer daha sonra buna dair benimle konuşmak istersen, dilediğin zaman yanıma gel ya da sekreterimden bir randevu al. Pekâlâ... o zaman tamamdır...”

Bay Ong, pek bir sakilce, duraksadı; içlerinden bazıları dışarı çıkarken fısıldayarak bana taziyelerini ileten diğer

öğretmenlerle birlikte, öğretmenler odasından sessizce çıkmadan önce söylemesi gereken her şeyi söylemiş olduğuna emin değildi. “Üzgünüm Rose, korkunç bir haber bu” dedi biri yanımdan geçerken ancak kim olduğunu anlayamadım. Böylesi sözler sanki kendi oğlum ölmüş gibi bir hava veriyordu. Nedense bunu komik buldum ama gülümsemedim.

Öğretmenler odası nihayet boşalınca, masama oturdum. Bay Ong sahiden de masama katlanmış halde duran (ilgili sayfası açılmış) bir gazete bırakmıştı. Emir ön sayfaya bile çıkamamıştı. Ölümüne ilişkin haber, gelecek yıl artacak vergi oranlarına dair bir yazı ile birtakım göçmen işçiler tarafından düzenlenen yasadışı bir greve dair daha büyük bir yazı arasına tıkkıştırılmıştı. Emir’in habere eşlik eden bir fotoğrafı bile yoktu. Bunun yerine, sayfanın dibine son beş yılda genç intiharlarındaki tırmanışın kayıtlarını gösteren bir tablo basılmıştı. Gazeteyi aldım ve kaçırdığım bir şey olmasın diye, yazıyı suratıma yakın tuttum.

On dört yaşındaki Malezyalı öğrenci Emir Hüseyin bin Yusuf, Pazar gecesi geç vakitlerde on ikinci kattaki pencereden ölüme atladı. Bedeni ertesi sabah komşular tarafından zeminde bulundu. Onun öldüğünü açıklayan hekimler, ölümün çarpışmanın hemen ardından gerçekleşmiş olduğunu doğruladılar.

Polis olayda herhangi bir cinayet şüphesi olmadığını bildirdi.

Bu, alarm verici bir sıklıkta gerçekleşen genç intiharlarının artan ivmesi içindeki bir başka hadiseyi oluşturuyor. Bu yıl içinde şu ana dek rapor edilen toplamda yirmi iki genç intiharı meydana geldi ki bu, on tane rapor edilen geçen yıla göre belirgin bir artış anlamına geliyor (sağdaki tabloya bakın).

Daha önce bazı uzmanlar öğrencilerin artan stres düzeylerinin ve okulda başarılı olmaya dönük akademik baskının bu rahatsız edici gelişmede büyük pay sahibi olduğunu ileri sürmüşlerdi.

Emir babasıyla ve büyükannesiyle yaşıyordu.

Müdür Ong Lian Beng, Emir'in okuldaki davranışları hakkında neden hayatına son vermeyi seçtiğine ilişkin bir ipucu verebilecek pek bir şey söylemedi. Oğlanda hiçbir dışa dönük bunalım belirtisi yoktu ve arkadaşları arasında ortalama-altı bir öğrenci olarak kabul ediliyordu. Aynı zamanda drama kulübünde faaldi ve genelde akranları tarafından beğeniliyordu.

Babası ve büyükannesi röportaj vermeyi reddetti.

Cenaze planları bu akşam için...

Gazeteyi tekrardan masaya bıraktım. Yazı hiçbir şey demiyor, hiçbir şeyi açığa çıkarmıyordu. Eğer muhabir benimle konuşma imkânı bulsa, muhtemelen ben de bir şey diyemezdim. Emir'in bana itirafta bulunmuş olduğunu söylesem faydası olur muydu? Emir'in yaşadığı sırada kim olduğuna ilişkin bu konu dışı 'kötü' haberi ailesi nasıl karşılardı? Bu Emir'in itibarı bakımından ne anlama gelirdi?

Kişi öldükten sonra itibarının bir önemi var mıydı?

Ayrıca, Bay Ong okulun saygınlığını göz önünde tutmakta haklıydı. Bir intihar, kuruma yönelik kamuoyu algısında olumsuz bir etki yaratabilirdi.

Peki, muhabire Emir'in ölümüne sebep olan kişinin ben, Bayan de Souza, Emir'in İngilizce ve sınıf öğretmeni olduğunu da söyler miydim? Emir ve babasını birbirleriyle doğrudan görüşmeye zorlayan, Emir'i kendi odasına çekilmeye mecbur bırakan, onu bir pencereyi açmaya sevk eden

kişi bendim...

Bay Ong'un dışarıda mikrofondan konuşması uzaktan kulağıma geliyordu, dikkati dağınık oğlanlarla dolu okul bahçesinde sabah duyurularını yapıyordu. Emir öldüğüne göre, o oğlanlar şimdi ne düşünüyordu? İçlerinden Emir'in vuruldukları, bırakın kendilerini çekici bulduğundan şüphelenmeyi, Emir'in eşcinsel olduğunu bile akıllarına getirmişler miydi acaba? O oğlanlar hiçbir zaman Emir'in tanıştığı üzüntüyle, yalnızlıkla, acıyla – hem de tamamı on altısına basmadan evvel – tanışmadılar. Eğer Emir'in gizli fantezilerini bilselerdi ne düşünürlerdi acaba? Ondan nefret mi ederlerdi? Yoksa onunla hâlâ dalga mı geçerlerdi? Ölüyle dalga geçmeye cüret ederler miydi? Öyle yapmaları beni şaşırtmazdı.

Peki, o halde zamanla Emir'i bütünüyle unuturlar mıydı? O zaman bu okulda Emir'i umursayan tek kişi ben miydim? Zavallı Emir'i birazcık olsun umursayan *herhangi biri* var mıydı? Ne de olsa, sırrını kimseye açmadığını söylemişti. Bana, bir tek bana, yani kendi öğretmenine güvenmişti.

Sağ yanağımdan aşağı bir damla süzüldü. Yapmış olduğum şey yüzünden pişmanlık ve kahırla mı doluydum? Emir'i gerçekten umursadığım için mi ağlıyordum? Yoksa yalnızca kendim için mi üzülüyordum? Eğer durum buysa, ağlamaya hiç hakkım yoktu; hem de hiç. Yüzümü elimle sildim; ardından bir damla daha akmamasını sağlamak için, elimi suçluluktan mustarip gözüme bastırdım.

Zihnimde Emir'in suratı belirip duruyordu. Onunla birebir hiç tanışmamış olsam da, Bay Yusuf'un yüzünü de hayal ediyordum. Emir'i penceresinden dışarı çıkartacak ne yaşanmış olabilirdi? Baba ve oğul kavga mı etmişlerdi? Aca-

ba babası bir öğretmenin evi aradığı, oğlunun eşcinsel olduğunu söylediği gerçeğini dile getirmişti de Emir böylelikle birdenbire babasına karşı amansız bir hüsrana mı kapılmıştı? O babası ki çalışkan, dindar bir adamdı ve nihayetinde hayatını homoseksüel bir evlada bakarak geçirmişti. Emir babasına karşı çıkmış, ona eşcinsel olmanın dine aykırı olmasını umursamadığını, babasının onu olduğu haliyle kabul etmekten başka çaresi olmadığını mı söylemişti? Peki, Bay Yusuf cevaben ne demiş olabilirdi? Muhtemelen korkunç ve surata atılan bir bardak asit tadında bir şey olurdu bu. Emir'in 'değişmeye' ve 'gerçek bir adam' olmaya söz vermesi halinde, Bay Yusuf kendi oğlunu evlatlıktan reddetme tehdidini savurmuş olabilir miydi? Ya Emir'in büyükannesi tüm bunlar içinde nerede duruyordu? Acaba salonun bir köşesinde oturup kendini televizyondaki dizinin son bölümüne mi kaptırmıştı ya da böylesi kavgaların nihayetinde kendiliğinden hallolduğuna, Emir'in iyi bir oğlan olduğuna ve babasını dinleyip kendisine söylenenleri yapacağına, Emir'i eşcinsel olmaya dair yanılısamalardan kurtarmak için gerekenin altı üstü biraz bağırma, azarlama ve doğru dürüst bir disiplin olduğuna inanarak mutfakta mı saklanmıştı?

Vücutum titriyordu. Artık kafamı iki elimle tutuyordum. Hayır, bunun hakkında düşünmeyi reddediyordum. Bu konuyu deşmeyi reddediyordum. Önümde kocaman bir okul günü vardı. Öğrencilerim her zaman olduğum gibi sakin, temkinli ve ağırbaşlı olmamı bekleyeceklerdi. İsteyken metanetimi hiç kaybetmediğim için hep gururlanmıştım; şimdi de bu geleneği bozmayacaktım.

BÖLÜM 10

Sınıftaki çocuklara şöyle diyorum: “Üzülmüş ve sarsılmış olmama rağmen günün geri kalanında ayakta durmaya zorladım kendimi...” Onlara demediğim ise şu: O gün geçmek bilmezken, uzun, cüsseli, kel ve göbekli kocam burumda tütüyordu. O günün öğle arasında, tüm oğlanlar ya kantin için dışarı çıkmış ya da dışarıdaki okul bahçesinde futbol oynarken, sınıfta en az yirmi beş dakikalık sessizlik ve yalnızlık elde etmiştim. Emir’in intihar haberini sindirdikten sonra gözlerimi kapadığımı ve şu an hitap ettiğim oğlanların üzerinde dönen pervaneye benzeyen öğretmenler odasındaki pervaneyi dinlediğimi öğrencilerime söylemiyorum. Christopher’in gün içinde o saatlerde kendi okulunda koşturmakla meşgul olduğunu biliyordum; o yüzden, sırf sesini duymak için onu aramayı denemek faydasız olurdu.

Emir’in sınıf arkadaşları sanki hiçbir şey olmamış gibi davranmayı denemişti. Emir’in sırası bomboş duruyor ancak kimse hiçbir şey demiyordu. O gün, tüm öğrencilerim sanki Emir... uçup gidivermiş gibi yapıyordu. Belki de ders-ten sonra ya da teneffüs aralarında kendi aralarında fısıldaşıyorlardı. Benim içinse, bu konu hakkında konuşabileceğim kimse yoktu. Keşke Christopher yanımda olsaydı diyordum.

Christopher ile ilk kez yerel üniversitede birlikte aldığımız bir derste karşılaşmıştım. Bir sosyoloji dersiydi, bir hocanın başında olduğu samimi bir öğretim ortamıydı. Sınıfta altı üstü yedi öğrenci vardı. Diğer öğrencilerin suratları artık

benim için bir bulanıklıktan ibaret. Sadece Christopher'ı hatırlıyorum; o zamanlar daha ince bir adamdı, kafasını dolduran yarı kıvrıkcık saçları yanlardan düzgünce ve titizlikle kesilmişti, parlak kahverengi gözleri ve orantısız bir sırtı vardı. O gün ne giymiş olduğunu anımsayamıyorum. Derslerde konuştuğunda, sesi evliliğimizin tamamı boyunca nasılsa öyleydi; yumuşak ve sıcak. Aynı sınıfa düşmemiz yalnızca şans eseri idi zira o temel bilimlerde, ben ise beşeri bilimlerdeydim; bölüm-dışı seçmeli ders olarak sosyolojiyi almıştı. Ayrıca, aynı dersi alıyor olmasaydık ki bu o günlerde okul kantininin daha sessiz bir köşesinde birlikte öğle yemeği yemek ya da üniversite kütüphanesinin özel kısmında birlikte ders çalışmak anlamına geliyordu, bana çıkma teklif etmezdi.

Derken bir gün kafam onun omzuna düşüverdi. Bunun tam olarak nerede gerçekleştiğini hatırlayamıyorum ama bu ülkenin nemli, tropik ikliminde güneşli bir öğlen vaktinin ortasında yağmurun yağması kadar doğal bir şekilde gerçekleşmiş olduğunu biliyorum. Gelecekte öğretmen olma hayallerimizi, ne türden öğretmenler olacağımızı, hangi konuları öğreteceğimizi, hangi okulların ve nasıl öğrencilerin karşımıza çıkacağını tartıştığımız sırada vuku bulmuş olabilir. Halen gençtik ama o geçmiş zamanlarda kendimizi hiç de genç hissetmemiştik. Zaten hayatımızın geri kalanını yaşıyormuş gibiydik ve birbirimizi bulmuş olduğumuz için, o andan itibaren her gün birbirinin aynısı olacakmış gibi hissediyorduk. Her yeni deneyim yahut müstakbel zorluk, bir çift olarak birlikte geçireceğimiz hayatın berrak fonunun yalnızca küçük ve baş edilebilir bir parçasını oluşturacaktı. Aşık olmanın getirdiği kesin bir yenilmezlik hissiyatı var-

dı. İlişkımız kendi görüşlerimiz hakkında daha cesur, daha atılgan, daha açık sözlü olabileceğimiz anlamına geliyordu; bilhassa da nihayet öğretmen diploması alıp kendi okullarımıza atandıktan sonra. Evlenmemizin ardından, Christopher işten eve dönecek ve öğrencilerine söylediği şeylere dair hikâyelerle beni eğlendirecekti. Onun “hiç de diğer sıkıcı öğretmenler gibi olmadığını” öğrendiklerinde, öğrencilerinin nasıl da dersleri dikkatle takip ettiği hakkında böbürlenirdi. Muhtemelen o zamanlar bir öğretmen olarak kendini abartıyordu ama onu seviyordum ve bana söylediklerine inanmayı seçiyordum.

Christopher bir öğretmen olarak ilk yıllarında disiplin yanlısı değildi. Dediklerine bakılırsa, sınıfta hemen şakalar yapmaya başlamış ve öğrencilerine sanki sınıfta her şeyi söyleyebilirlermiş gibi hissettirmeye çalışmıştı. Matematiğin eğlenceli olmasını, diğer derslerin, özellikle de fizik ve kimyanın öğretilme şekline benzememesini istiyordu. Öğrencilerinin matematiğin gündelik hayatlarıyla alakasını kavramasını istiyordu ve işlediği ders konusunun ötesinde, ülkenin iyice maddiyata düşkün hale geldiğini hissetmesi, eğitimin küresel geçerlilik ve ekonomik başarı görüntüsünün motorunu teşkil ettiği bir ulus içinde öğrencilerin bayağı işler bulmasını sağlamaktan başka bir işe yaramaması, bu ülkedeki çok-kültürlülüğün samimi ve cana yakın bir kaynaşmadan ziyade kindar bir tahammüle dayanması, bu ülkenin kendi kültürel mirasını ve değişken köklerini unuttu kadar fırlayıp gitmesi hakkında ifadelerle dersine baharat katar ve tüm bu süre zarfında, sınıftaki yazı tahtasına diferansiyel denklemleri hakkında formüller çizer ve karmaşık trigonometrik fonksiyonların ardındaki gizleri açıklığa

kavuştururdu.

Birkaç öğrenci, hakeza birkaç öğretmen, onu okul müdürüne şikâyet ettiğinde tüm bunlar değişti. Onların kim olduğunu hiç bulamadı zira şikâyetler isimsiz olarak yapılmıştı ama okul müdürü tarafından kitabi tartışmaların fazlaca dışına çıkmaması konusunda uyarılmıştı; hatta kitabi alan içinde bile olsa 'senaryoya uygun hareket etmeliydi' (bir akşam, öğretmenliğin en başından itibaren kendisi için doğru meslek olup olmadığını sorduktan sonra, Christopher durumu böyle ifade etmişti) yoksa öğretmenlik sözleşmesi yılsonunda yenilenmeyecekti.

Christopher'ın dönüşümü hemen gerçekleşmemişti. Müteakip haftalarda, Christopher bana içinde bir şeylerin yavaşça çatırdadığını söylemişti. Dramatik bir mesele değildi bu. Öğrencileri sınıfta daha az konuştuğunu, daha fazla kaş çattığını yavaş yavaş fark ediyordu ve çok geçmeden artık şaka da yapmamaya başlamıştı. Matematik öğretmenleri kendi içine kapanıyordu ya da başka bir ifadeyle, Christopher'ın bir versiyonu yitip giderken yerini bir başkası alıyordu. Yeterince zaman geçtikten sonra, öğrenciler ve meslektaşları Christopher'ın ne kadar sert ve aksi hale geldiğini konuşuyordu. Bana dediğine göre, büyük oranda okul müdürünün dayatmacı onayına bağlı olarak, sessiz ama etkin bir disiplin yanlısı olarak tanınmaya başlamıştı.

"Bu pes ettiğim anlamına gelmiyor," hatırlatmasını yapmıştı Christopher. "Sınıfta fırça çekerken ve uzun, korkutucu yüz ifadeleri takınırken bile halen öğrencilerimin beklemediği şaşırtıcı yorumları araya sıkıştırmayı başarıyorum. Onlara 'uyanmalarını', 'hayatta bir hiç olmaya son vermelerini' ve 'ben dâhil kimsenin söylediğine güvenme-

melerini' söylüyorum. Böyle şeyler söylediğimi duyunca hep şaşırıyorlar. Onları azarlamamı, ikaz etmemi ya da dersten kovmakla tehdit etmemi bekliyorlar genelde. İstenirse mutlaka bir yol bulunur. Baskıcı bir çevre içinde, bir asi olmanın anahtarı yaratıcılıktır. Ve bu dandik işe yaramaz eğitim sistemi içinde, öğrencilerime kendi adlarına nasıl düşüneceklerini göstermenin bir yolunu bulmalıyım."

Christopher'ın kendini okulda bu kadar bastırmak zorunda olması sebebiyle halen hüsrân içinde olduğunu görebiliyordum. Yine de en azından öğretme tutkusunu fazlasıyla kaybetmediği ve derslerine kendi kişiliğini ve görüşlerini dâhil etmenin bir yolunu bulduğu için memnundum. Christopher'ın içinde yanan ateşe sahip olmayı dilerdim; o ateş ki kendisi tarafından okuldaki herkesten saklanmaktaydı ama aynı zamanda, dünyada iz bırakmaya kararlı bir öğretmen olarak yola devam etmesini sağlıyordu.

Bir öğretmen olarak kariyerim, bana soracak olursanız, pürüzsüz ilerlemiştir. En başından itibaren, nezaketin görünmez sınırlarını aştığım neredeyse hiç olmamıştır. Sınıfta ve diğer öğretmenlerin önünde sakın, akli başında ama yine de dost canlısı bir tavrı korudum. Bu şekilde, herkes beni 'güvenilir', 'öngörülebilir', 'çetin ceviz bir hanımefendi' ve 'kocaman saçlı şu zarif öğretmen' olarak bildi; bu etiketler St. Nicholas Oğlanlar Okulu'na girmemle birlikte üstüme yapıştı. Bir İngilizce öğretmeni olarak, derslerimin makul bir kısmında alttan alta öğrencilerin yıkıcı fikirlerini ve alternatif bakış açılarını, normalde diğer derslerde, umumi alanda ya da evde ifade etmeyecekleri görüşlerini ortaya çıkarmaya çalışıyordum. İçimdeki bu 'isyankârlık' hissinin Christopher'ın teşkil ettiği örnekten ilham aldığını düşün-

mek hoşuma gidiyordu.

Yıllarca öğretmenlik yaptıktan sonra, bizzat yürüttüğüm yaratıcı yazım çalışmalarını halen derslerimin en tatminkâr kısmı olarak görüyorum. Çalışmalara kendi başıma gözetmenlik yapıyor ve not veriyordum; öğrenciler de ne isterlerse onu yazmakta serbestti. Pek çok öğrenci bu fırsatı cinayet, ölüm ve doğaüstü güçler hakkında hikâyeler yazarak kullanıyor, muhafazakâr görünümlü İngilizce öğretmenlerini ‘sarsarak’ heyecan bulmayı umuyorlardı. Ne var ki ben her daim yalnızca dilbilgisi ve yazım üzerinden not veriyor ve senaryoları üzerine kimi cümlelerin nasıl daha iyi oluşturulabileceğine ilişkin oldukça okunaklı yorumlar düşüyordum.

“Öğrencilerimin bu çalışmayı fazlasıyla özgürleştirici bulmasına bayılıyorum,” demiştim bir seferinde kocama. “Sevgili oğlanlarım her şey hakkında yazıyorlar; yaratıcı nesirleri içinde kimi zaman oldukça kan dondurucu olabiliyorlar, özellikle de hayaletler, vampirler ve bodrumdaki canavarlar hakkında falan yazdıklarında. Ne var ki bazıları da hükümeti, okulu ya da arkadaşlarını eleştiren hikâyeler yazıyor; hatta kimileri aileleri hakkında kişisel bilgiler sunuyor. Çalışmanın onlar için bir tür arınma olabileceğini düşünüyorum. Yani başka nerede bu şeyleri söyleyebilir ya da yazabilirler, değil mi? Ve *biliyorum* ki cüretkâr yahut taşkınca bir şey yazdıklarını düşündükleri her seferde onları onayladığımı hissediyorlar; özellikle de sınıfta hikâyelerinin ne kadar da ‘komik’ ve ‘eğlenceli’ olduğuna ilişkin yorumlar yaptığım da. Böylesi çalışmalar sırasında onlara bahsettiğim özgürlük için minnettar olduklarını anlayabiliyorum.”

‘Güvenilir’ bir öğretmen olabilirdim ama sevgili oğlan-

larımın hayatlarında gerçekten değerli bir fark yaratma fırsatını hep bulabildiğim için memnundum. Gerçi şunu kabul etmem gerekir ki zaman içinde, yaşlanmaya ve idrak yavaşlığına ve salaklığa karşı azalan tahammülüme bağlı olarak, son yıllarım boyunca daha gıcık ve soğukluğa ve alaycılığa daha yatkın hale gelmiş olabilirim. Yine de iyi bir öğretmen olmak için çalışmaya devam ettiğimi düşünmek hoşuma gidiyor; öğrencilerimi kendi adlarına düşünmeye sevk etme arzusu itibariyle, temel niyetlerim hep aynı kaldı.

Bu yaratıcı yazım çalışmaları hakkında düşünürken, böylesi çalışmalarda Emir'in yazmış olduklarını hatırlamak için hafızamı zorladım. Sorun şuydu ki her zaman kusurlu yazıları yazarlarına iade ediyordum; sırf üzerine yazmış olduğum yorumları okumaları için değil, aynı zamanda öğrenciler yazmış oldukları şeyleri kendi gizli seslerinin, yani bastırmaya koşullandıkları seslerinin dokunaklı ve kalıcı anıları olarak saklayabilsinler diye. Kâğıtları geri vermediğimde, bu genelde öğrencilerin belli günlerde okulda olmasından kaynaklanıyordu; böylece yazılarını süresiz olarak tutmak zorunda kalıyordum.

Boş sınıfta oturmuş, oğlanların teneffüsten dönmesini bekler ve arada sırada Emir'in boş sırasına bakarken, hayal meyal Emir'in kompozisyonlarını ve hikâyelerini okuduğum zamanları hatırlıyorum. Aynı zamanda hatırladığıma göre, hiçbir zaman ucundan kıyısından bile olsa yıkıcı yahut tartışmalı bir şey yazmamıştı. Bir keresinde, babasının onu balığa götürmesi hakkında yazmıştı. Yolculuk yalnızca birkaç yüz kelime içinde anlatılmıştı ve babasını, kendi oğlunu bir olta ve kanca kullanırken görmekten fazlasıyla gurur duyan güler yüzlü bir adam olarak tarif etmişti. Bir Pazar günü

öğle vaktinde hiç balık yakalayamadıklarını yazmıştı. Ancak Emir o zamanı babasıyla yalnız olarak geçirmekten epey zevk almıştı. Emir hikâyesinde basit kelimeler ve kısa cümleler kullanmış olsa da, gösteriş yapmak adına tumturaklı kelimeler kullanırken zaman kiplerinin yanlış kullanımı ve en basit fiillerin ve isimlerin bile yanlış yazımıyla görgüsüzce hatalar yapan diğer bazı öğrencilerin aksine, hatasız bir dil-bilgisine ve yazıma sahipti.

Teneffüs bitmeye yaklaşırken, okul zilinin çalmasına birkaç dakika kala, kuvvetle muhtemel Emir'in kompozisyonunda yazdıklarından esinlenerek, Emir ve babasının anlatılan sahnesini kafamda canlandırmaya çalıştım: Tepede kavurucu güneş, yukarılarda gezinen birkaç bulut, açık deniz —yoksa bir göl müydü ya da nehir mi, tam emin değildim— ve Emir'in elini tutup, ona sicimi doğru bir kavisle suyun üzerinden nasıl sallayacağını öğreten babası (bir tutam kalmış saçları kırışan, yaşlıca bir adam; onu böyle hayal etmeyi tercih ediyordum zira kendisini hiç görmemiştim). Kumsalda ya da liman boyunca, bu manzara içinde, bir balığın yemi ısırmasını bekleyen babayı ve oğlunu izleyen başka insanlarda olsa gerekir. *Ne dokunaklı*, diye düşünmüşlerdir.

İç gözümü, babasına bakmak için kafasını kaldırdığı sırada Emir'in suratına odaklamak istedim; ardından babası da oğluna bakmak için dönüyor, Emir'in gözlerine vuran güneş muhabbet ve huzuru aydınlığa kavuşturuyordu. Neredeyse aniden, içimde yükselen umutsuzluğun ve kederin med-cezir dalgasını hissettim; bunlar o sabah boyunca bastırmaya çalışmış olduğum hislerdi. Aynı zamanda, Emir'in boş sırası sınıfa dönük gözlerimde gitgide büyüyordu. Zihnimin çeperine vuran sorular vardı: *Ne yaptın sen? Başka*

insanların hayatına burnunu sokarak, nasıl bir öğretmenlik yaptığını sanıyorsun? Babasına ve zavallı büyükannesine ne yaptın? Ne hakla kendine bir öğretmen dersin? Bir daha nasıl öğretmenlik yaparsın? Öğrencilerin enayi mi ki sana güvensin, sana inansın, seni dinlesin, senden bir şeyler öğrensın, sana saygı duysun? Duyguların dalgasını geri itebilmek için elimden geleni yaptım. Kendimi fırçalamanın ve kendime acımanın sırası değildi.

Artık hayal gücümün kıyılarında yavaşça silinmekte olan aynı sahneye geri döndüm: Emir ve babası birlikte ufka doğru —yoksa dar bir ırmağın öbür tarafındaki ağaçlar mıydı— bakıyor, kafaları yavaşça birbirlerinden öteye dönüyordu. Birkaç bulut yavaşlayarak duruyordu. Eğer gökyüzünde kuşlar varsa, onlar da şimdi havada duruyor ve parlak ışığın karşısında yerlerini koruyorlardı. Su da hareket etmeyi bırakmıştı, içindeki balıklar berrak ama hareketsiz yüzeyin altında ürpererek duruyorlardı.

Emir oltayı tutuyor ve gülümsüyordu; öğle güneşi etrafını öyle bir parlatıyor ve kuşatıyor, onu öylesine sarmalıyor ve olduğu yere sabitliyordu ki onu kalıcı bir şeye, artık son-suza dek hafızanın bir sayfasına kazınmış, gururla babasının yanında oturan bir çocuğun capcanlı imgesine çeviriyordu.

Ardından zil çaldı. Teneffüs bitmişti.

BÖLÜM 11

Başka bir rüyada (ki bunu da oğlanlara anlatmıyorum ama sanki başka zaman kalmamış gibi, hikâyemi anlattığım şu sırada başıma musallat oluyor) yatakta oturuyordum ama aslında uykuda olduğumu biliyordum. Christopher yanımda mı diye dönüp baktım ama yatağın o tarafı boştu. Yokluğu bir şeylerin habercisi miydi acaba? Rüyamda bile Christopher'ın ölmekte olduğu hatırlatılıyordu bana; rüya beni hastanede yatağında uzanmış ve geri dönüp onu ziyaret etmemi bekleyen Christopher'ın gerçekliğinden kurtarmıyordu; hastane yatağının yanındaki rahatsız kanepede dinlenmek yerine eve gidip bir duş almam ve kendi rahat yatağımızda uyumam konusunda ısrar etmiş olsa bile beni bekliyordu işte.

Bu rüyada, odamda yalnızdım. Yataktan kalktım ve pencereye doğru gittim. Geceydi ama ne bir yıldız vardı ne de ay; sadece karanlık. Yatak odamın kapısı çalındı. Ne tuhaf ki korkmadım. Kapıya kadar gittim ve açtım. Kimse yoktu. Böylece çıkıp salona ya da salonuma benzeyen bir odaya doğru yürüdüm. Bu rüya olduğu için, kesin olamayacak kadar pusluydu her şey. Bütün koridor ışıkları açıktı. Yaklaşık on yıl kadar önce, şu korkunç hata sırasında, üstüne oturup babasını aradığım koltuk üzerinde Emir oturuyordu.

Bu bir korku filmi değildi; o yüzden ona doğru yürüdüğüm ya da süzüldüğüm sırada bana bakan Emir'in suratında kan yoktu. Onu ilk tanıdığımda nasılsa öyle görünüyordu:

Genç, taptaze ve güler yüzlü. Bu kadar zaman sonra Emir hakkında rüya görüyor olmak tuhaf geliyordu. Gülümsüyordu ama şeytani bir şekilde, tehditkârca ya da acı acı değil. Ardından yüzü bulanıklaştı ve artık nasıl göründüğünü tam olarak anlayamamaya başladım. Emir'in vücudu titredi ve yok oldu. Koltuk bir kez daha boştu.

BÖLÜM 12

Christopher'ın küçük iki kız kardeşi Theresa ve Cynthia ve okuldan meslektaşlarının tamamı cenazesine gelmişti. Bir kilise cenazesiydi zira kendisi, Hristiyan olan kız kardeşlerini memnun etmek için, böyle istemişti. İlahiler söylendi ve dualar okundu. Ön sıraya oturdum ama bunlara iştirak etmedim. Berimde oturan kız kardeşleri sessizce yas tuttuğumu düşünmüş olsalar gerekir, hâlbuki ben sadece inanmadığım şeyler hakkında mırıldanmak ve dua okumak istemiyordum. Christopher olsa, bu asiliğimi takdir ederdi.

O gece uyurken, tekrardan aynı kiliseye döndüğümü gördüm; açık tabut yine orada duruyordu, sadece kilisede benden başka kimse yoktu ve tabut boştu. Ardından ön sırada, cenaze töreni sırasında sevimli kardeşleriyle birlikte oturmuş olduğum yerde birinin sırtını gördüm. Bana döndü ve bir de baktım ki bu Christopher'ın ta kendisi: Tatlı, yakışıklı kocamın kel kafası kilisenin yüksek tavanından sızan ışıkla parlıyordu. Fark ettim ki halen göbekliydi; hastalığından dolayı bir deri bir kemik kalmış hali artık yoktu.

“Cenazede iyi görünüyordun,” diyordu bana.

“Sense o kadar iyi görünmüyordun,” diye yanıt verdim. Ağlamak istiyordum ama yapamıyordum.

“Umarım çok üzülmemişsindir,” dedi gülümseyerek, sonra elimi tutmak için uzandı. Onunla tam şu an dövüşmek, beni yalnız bıraktığı için onu suçlamak istiyordum. Para ya da yaşam destek ünitesi meseleleriyle alakalı olarak,

hastanede ettiğimiz gibi kavga etmek istiyordum; kavga etmek bana sanki halen gücü kuvveti yerindeymiş ve beni asla terk etmeyecekmiş gibi hissettiriyordu.

Elini tuttum. Kavga etmeyecektik. İkimiz birden kilisenin ön kısmında duran boş tabuta baktık. “Şimdi ne yapacağız?” diye sordum.

“Konuşabiliriz sadece. Bu bir rüya, istediğimiz kadar zamanımız var.”

“Öyle mi?”

“Evet, öyle. Ne hakkında konuşmak istersin?”

“Mutlu musun?” diye sordum. “Acı çekiyor musun?”

“Hayır, acı yok. Ve evet, mutluyum; sensiz ne kadar mutlu olabilirim o kadar.”

“Seni özledim; özellikle de cenazeden sonra, eve dönünce...”

“Biliyorum. Evde seni bekliyordum. Hep seni bekliyorum; eminim bunu artık biliyorsundur.”

“Evet, sanırım. Ama gerçekten mutlu musun? Benimleyken, hayattayken mutlu muydun?”

“Evet, Rose. Çok mutluydum.”

“Halen istiyor musun, mesela, bizim, nasıl desem...”

“Bir çocuğumuz olmasını mı?”

“Evet.”

“Bilmiyorum. Bazen keşke anne-baba olsaydık demiştim. Çoğu zamansa bunu istemedim. Yani, bir kural koyduk ve buna uymak zorundaydık, değil mi? En başından konuşmuştuk: Çocuk yok.”

“Evet, ama sen hiç istedin mi, yani demek istiyorum ki

gerçekten bir çocuk istedin mi? Israr edenin ben olduğumu biliyorum.”

“Bir çocuğun hayatımıza bir şeyler katabileceğini düşündüğüm zamanlar olduğunu inkâr edemem. Bir hayal et: Senin ve benim bir versiyonum tek bir bebekte bir araya gelmiş, mobilyaların altında üstünde geziniyor, kollarımızda sallıyoruz, bize Anne ve Baba diyor.”

“Sana baskı yaptığım için özür dilerim.”

“Neyden bahsediyorsun sen? Kararı birlikte aldık.”

“En son ne zaman bir çocuğumuz olsun istedin?”

“Sadece hastanede bir kere oldu; ben öldükten sonra sana bakacak bir oğlumuz ya da kızımız olsaydı ne güzel olurdu diye düşündüm.”

“Christopher, bu çocuk istemek için iyi bir sebep olur muydu sence? Sırf ihtiyar ve biçare kaldığımda çocuk bana baksın diye?”

“Hayır, sanırım olmazdı. Bak, Rose, sana bir şey söylemem gerek.”

“Ne var balım?”

“Uzun zamandır bana böyle dememiştin.”

“Birbirimize böyle çocuksu isimler takamayacak kadar yaşlı mıyız?”

“Hâlâ hoşuma gidiyor gerçi.”

“Hoşuna gitmesi beni mutlu ediyor balım.”

“Ama cidden, sana bir şey söylemem gerek.”

“Evet?”

“Senden gerçekten mutlu olmanı istiyorum,” dedi.

“Bu kadar mı? Bana bir sonraki lotonun sonuçlarını ya da onun gibi *önemli* bir şeyi söyleyeceğini sanmıştım. O para gerçekten işime yarardı; bilirsin, bir piyano, yeni bir fırın almak için falan...”

“Rose, çok komiksin.”

“Komik bulursun sanmıştım.”

“Ama cidden, kulak vermen gerek. Mutlu olmanı istiyorum —ve sağlıklı olmanı. Benim gibi olma: Bir sürü anti-oksidan falan al. Egzersiz yap, alkolden uzak dur.”

“Ne kadar komik —kafa ütöleyen bir hayalet.”

“Ve benimle birlikte yapmayı kafaya koyduğun her şeyi yap. Her zaman, sürekli senin yanında olduğumu hayal edebilirsin. Bunu hayal et; iki kişi için tek bilet almak gibi. Bundan sonra tüm seyahatlerin için maliyetin ne kadar azalacağını düşün.”

“Kafa ütöleyen komik bir hayalet.”

“Sana bıraktığım para var elinde. Lütfen onu kullan. Dünyayı gez. Tibet’e git, bir dağa tırman, bir keşiş manastırını ziyaret et, Viyana’da bir konser izle, Prag’da bir operaya, Londra’da bir tiyatroya bilet al. Erken emekli oluver ve her şeyi... yap, tatlım. Kendine zarar vermeden yapabileceğin, aklına gelen her şeyi.”

“Boş zamanımda belki bir kitap yazabilirim diye düşünmüştüm; bir aşk yahut gerilim romanı mesela. Öğretmenlik hayatımla ilgili bir kitap da olabilirdi ama bu fıkirden vazgeçtim. Ve sence gerçekten erken mi emekli olmalıyım? Bu aklımdan birkaç kez geçti.”

Christopher bana baktı. Gözleri halen kocamandı ve insanın içine işliyordu; ölü haliyle bile bir kadını kıskandı-

rabilecek kırpikleri vardı. “Evet, elbette emekli olman gerektiğini düşünüyorum. Bilirsin, gittikçe gençleşiyor değilsin. Gözlerinin etrafındaki çizgilere bir bak. Saçında artık daha fazla kırçılın var, her gün de fazlalaşiyor.”

“Hayır, kırçılım falan yok.”

“Var işte ama kır saçların sana ayırıksı bir görünüm veriyor. Yaşlı görünmenin getirdiği belli bir güç vardır, bilirsin. Yaşlıca görüldüğünde insanlar sana genelde farklı bakarlar; bu açıdan oldukça sığdırlar. Ve benim için hâlâ güzelsin. Benim için hep güzel kalacaksın.”

“Ne tatlı ağzın var senin.”

“Yalnızca senin için.”

“Peki, gerçekten erken emekli olmam gerektiğini mi düşünüyorsun? Yani, yaşamaya devam edecek kadar param olur mu?”

“Bak, bu ülkede asla yetmez. Ama ne olmuş ki? Hayatın zevkini çıkarmak için ne kadar vaktin kaldığını hiç bilmiyorsun.”

“Yapmak istediğim o kadar çok şey var ki...”

“Ne bekliyorsun o zaman?”

“Öğretmenlik yapmam gereken birkaç yıl daha olduğumu hissediyorum hâlâ, Christopher. Kalan yıllarımı dünyada bir fark *yaratmadan* ziyan etmemeliyim bence, öyle değil mi? Halen öğretmenlikte yapabileceğimin en iyisini yapmamışım gibi hissediyorum. Sen kendin hakkında hiç böyle hissetmedin mi?”

“Yapabileceğimiz ancak bu kadarı, Rose. Bunu daha önce söyledim ve tekrar söyleyeceğim. Bir öğretmen olarak

gerçekten elinden gelenin en iyisini yaptığına inanıyorum. Hiç kimse kusursuz değildir ve her ikimiz de hatalar yaptık. Ve ne var biliyor musun, eninde sonunda, birisi gelip bizim yerimize geçecek. Biz meselenin daha geniş çerçevesi içinde hiçbir şey değiliz. Elimizden gelenin en iyisini yapmanın en nihayetinde önemli olduğunu düşünüyoruz ama bir durup düşünürsen, sence sadece kendi kafalarımızın içinde bir öneme sahip değil miyiz? Şurada yahut burada birkaç insana dokunabilir, hatta birkaç hayatı değiştirebiliriz ama sonuçta, bize kalan nedir – biz bundan ne kazanırız? Aylık bir maaş ve birkaç teşekkür. Mesleğimizi ve kendimizi fazla abartmayalım, Rose. Yapmamız gerekenden çok daha fazlasını yaptık. Artık evrenin bizim için bir şey yapmasının zamanı geldi. Çünkü ölüyoruz, Rose. Gerçekten ve cidden ölüyoruz. Ben artık ölüyüm ve sen de öleceksin. Ama ölmeden önce, kendin için bir şey aldığını görmek istiyorum. Kendinden çok fazla ödün verdin. Kendinden çok fazla ödün verdiğini gördüm, Rose – özellikle de bana. Artık kendin için bir şeyleri geri alma zamanı geldi.”

Cevap vermedim. Gelgelelim, tam cevap vermeye kalkmıştım ki Christopher'ın görüntüsü titremeye başladı ve çok geçmeden, etrafımızdaki parlak kiliseyle birlikte gözden kaybolmaya başladı. Ben devam etmesini istesem de istemesem de, rüya sona eriyordu.

BÖLÜM 13

Emir'in intiharı üzerinden bir yıl geçmişti. Ben hariç herkes tarafından büyük oranda unutulmuştu. Öğrenciler gelmiş ve gitmişti. Yeni yılda çalışmalarını gerektiren daha fazla sınavları ve yeni sınıflarında ya da mezun olduktan sonra yeni yüksekokullarında edinecek başka arkadaşları olduğunda, önceki sınıf arkadaşlarını kolaylıkla unuturlardı. Öğretmenler yeni ders programlarıyla meşgul hale gelmişti. Daha önce olduğu gibi, okul müdürü Bay Ong ebeveynlerin, çalışan kadrosuna katılmış olan yeni öğretmenlerin, emekli olanların ellerini sıkıyor, öğrencileri disipline yolluyor ve uzaklaştırıyor, sayısız ofis toplantısına başkanlık ediyor ve katılıyor, okul-aile birliği toplantıları düzenliyordu, falan filan. Benim dışımda okulda hiç kimse Emir'in yaptığı şeyi neden yapmış olduğunu bilmiyor ve üstüne düşecek kadar da umursamıyordu. Bu esrarengiz olay çok geçmeden önemsiz bir hadise, anlatmaya ya da hakkında dedikodu yapmaya değmez yavan bir trajedi haline geldi zira Emir'in neden camdan dışarı atlamaya karar vermiş olduğuna ilişkin hiçbir kışkırtıcı ayrıntı keşfedilmemişti.

"Sanki Emir, nihayetinde, bir başka istatistik parçası oluverdi," diyordum Christopher'a, hep gittiğimiz kahvecideki akşam yemeğimiz esnasında. "Okul kayıtlarındaki oğlan isimlerinden biri işte."

"Ama Rose, hatırlasana, sen de neredeyse unuttun onu," hatırlatmasını yaptı Christopher, bir tepsi üzerinde

bizim içkilerimizi taşıyan ancak nerede olduğumuzu unutmuş olan bir Çinli içki-tezgâhı sahibine doğru işaret ederek. “Yine hatırlamaya başladın çünkü dün gece rüyada onu gördün.”

Christopher haklıydı. Önceki gece Emir’i rüyamda görmüştüm ama her nedense, rüyanın çoğunu anımsayamıyordum. Fazlaca canlı rüyalar görmekteydim ve bu gitgide artıyordu. Ne var ki sonraki sabah ayrıntıları ve suratları hayal meyal hatırlayabiliyordum. Acaba insanlar yaşlandıkça daha fazla mı rüya görüyordu? Rüyalar gerçek hayatta hesaplaşmayı unuttuğumuz şeylerle baş etme yolları mıydı? Belki de yaşılanıyordum. Rüyalar, gündüz düşleri, hayaller, kâbuslar... Bunların hepsi, yorgun bilincimin titrek alevi etrafına toplanan yoğun bir sis gibiydi.

İçkiler masamıza geldiğinde, Christopher tezgâh sahibine parasını tam vermek için cebinde bozukluk arıyordu. Önceki gece gördüğüm rüyanın Emir ve babası odaklı olduğuna emindim. Rüyanın söyleyecek önemli bir şeyi olduğuna inanmıştım; içinde ahlaki bir ders, bunu barındırdığımın bütünüyle bilincinde olsam da olmasam da Emir’in ölümünden beri taşıdığımı emin olduğum suçluluğu çözmesi muhtemel bir şey vardı. Halen ara sıra Emir’in sesi yahut suratı zihnimde beliriveriyordu; bilhassa da okulda pek meşgul olmadığım zamanlarda (ki bunlar pek sık değildir) ya da öğrencilerimin davranışları yahut cevap verme hızları iyiden iyiye hüsrana uğrattıcı olduğunda.

Birlikte balık tutan Emir ve babasının imgesi zihnimin gözünden geçiverdi.

Ardından ne yapmam gerektiğinin farkına vardım.

Ertesi gün, sabah vakti okul teneffüsü sırasında, öğretmenler odasının üstündeki ikinci katta yer alan büyük ardiyeye gittim. Emir'in babasıyla birlikte yaptığı balık tutma gezisine dair yazmış olduğu yaratıcı yazım kompozisyonunu bulmalıyım. Kompozisyonun Emir hakkında önemli bir şeyi aydınlatmama yardımcı olacağına emindim. Çekmeceleri ve dosya çekmecelerini açtım, geçen yıl onun sınıfına ait dosyayı buluncaya kadar içlerini karıştırdım. Eğer Emir o gün yoksa ya da raporluysa, kompozisyonu halen elimde olmalıydı. Ne var ki yazıları kötü ile okunamaz dereceler arasında gidip gelen kırıksık sayfalar arasında ne kadar dolaşmış olursam olayım, hiçbir kâğıt üzerinde Emir'in ismini bulamıyordum. Dosyaları iki kere, sonra üçüncü bir kez ve dördüncü kez taradım ama halen hiçbir şey yoktu. Sonra bir merak sardı beni, acaba hatayla onun kompozisyonunu ondan sonraki sınıfın dosyası içine koymuş olabilir miyim diye. Teneffüs arası bitmek üzereydi ve bir sonraki derse geç kalmak istemiyordum. Dosyayı hızlıca çekmedeki yerine koydum ve bir sonraki dosyayı çektim. Bu sefer, Emir'in kompozisyonu elimdeki açık dosyadaki ilk sayfa olarak çıktı karşıma. Demek kompozisyonunu ona vermem gereken günde o *yokmuş*. O andan itibaren Emir'in yazısını okumak için gayret ettim.

Emir'in el yazısı neredeyse hiç okunmuyordu. Birdenbire suçluluk ve üzüntü sardı içimi. Kullandığı dil kıt ama açık ve anlamlıydı. Kompozisyonunu ikinci bir kez okudum. Hatırladığıma oldukça yakındı: Emir ve babası gölün yanındaydı, Emir sicimi suya doğru dürüst atabilsin diye babası oğlunun elini tutuyordu, Emir'in manzarayı aktarmayı seçtiği haliyle hava açık ve güneşliydi. Kompozisyonun son

cümlesini bir daha okudum: *Babam ve benim için harika bir gündü. Beni bir daha balığa çıkaracağı günü sabırsızlıkla bekliyorum. O gün ne zaman gelecek diye merak içindeyim.*

Ardiyede durduğum sırada, belki Emir babasının eski halinin kendine eşlik ettiği, kendi yaratımı olan bir cennettedir diye düşünmeye başladım; oğlunun yanında olmaktan dolayı tekrardan mutlu olan babasıyla birlikte, kumsala gitmiş bir çocuk olarak. Gelgelelim, kendi yaratımı olan bu cennet içinde, Emir bunların tamamının bir yalan üzerine kurulu olduğunu açıkça biliyordu. Babası halen hayattaydı, halen etten ve kemikten haliyle gerçek hayattaydı, halen oğlu eşcinsel olduğu için burukluk hissediyor ve belki oğlunun uçurumdan yuvarlanmasında payı olduğu için pişmanlık duyuyordu. Yanında duran babası sadece hayal gücünün mahsulü olduğu için Emir ağlıyordu. Emir hem ağlıyor hem gülüyordu; bir taraftan, babası tarafından sevilen bir çocuk olarak mazide kalmaktan dolayı mutluydu; öte yandan, gerçekten cehennemdeydi, kendi kandırmaktan ve acılar içinde, evlatsız kalmış ebeveynini dünyada bırakmış olmaktan kaynaklanan çözüme kavuşmamış suçluluk meselelerinden ötürü acı çekiyordu.

Ya da belki Emir kendi yaratımı olan bir cennet yahut cehennem içinde falan değildi.

Belki de Emir'in ruhu evde kapalı kalmış, babasını ve büyükannesini izliyordu; onsuz hayata devam etmeye çalışmalarını, babasının her geçen gün iş için daha geç uyanmasını (fark ettim ki Emir'in babasının hayatını nasıl kazandığını bulma zahmetine bile girmemiştim), yatağın rahatlığını terk edemeyecek kadar melankolik yahut uyuşuk veya hayattan bezmiş olmasını, büyükannesinin hep yaptığı gibi televizyon-

daki dizileri izlemesini, bir toruna sahip olduğunu bile yavaşça unutmamasını, akrabaların artık onlara nasıl acıyarak ve hor görerek baktığını unutmamasını, onlardan herhangi biriyle bir daha karşılaşmak zorunda kalmamasını umarak izliyordu.

Ya da daha kötüsü, Emir intiharını arka arkaya tekrarlıyordu. Christopher bir seferinde bana iş arkadaşlarından birinin intiharlar hakkında söylemiş olduğu bir şeyi anlatmıştı. İş arkadaşı karanlık bir dini tarikata mensuptu; buradaki öğretiye göre, kendilerini öldürenlerin ruhları en az birkaç yüz yıl boyunca en son travma anlarını sürekli yenden tekrarlıyordu. Belki de Emir'in çıkmazı şu an buydu: Emir gözyaşları içinde ve babasına karşı, tüm bunların olmasına yol açmış İngilizce öğretmenine karşı, nihayetinde işe yaramaz, eşcinsel bir evlat olduğu için kendine karşı öfke içinde odasının camını açıyordu; Emir camı açıyor ve dışarı doğru eğiliyor, bir ayağını köşeye yerleştiriyor, mütereddit diğer ayağını öbürünün yanına koyuyor, ardından kollarını iki yana açıp düşüyordu; sonra tekrardan odasına dönüyor, en baştan odanın camını açmaya girişiyordu. Belki de Emir bir ölüm çevrimi içine hapsediğini dahi fark etmeksizin tekrarlanan, ebedi bir döngü.

Titredim.

Okul zili nedense bir türlü çalmıyordu. Artık içime afa kanlar bastıran bu odadan çıkmak istiyordum. Sonrasında dışarıdaki koridorda dururken, dersimden önce bir çay almak için vaktim kalmış mıdır diye düşündüm. Merdivenlerden inip birinci kata ulaştım. Tanımadığım birkaç oğlan bana doğru yaklaşıyordu. Beni gördüklerinde muhabbeti kesip, yanımdan geçtikleri sırada hep bir ağızdan 'Günaydın' dediler. Kısmen gafil avlanmamın sonucu, selamlarına

karşılık vermeyi unuttum.

Oğlanlardan hiçbiri Emir'e benzemiyordu.

Okul zili çaldı.

O günün ilerleyen vakitlerinde, dersler bittikten sonra, öğretmenler odasında oturup Emir'in babasına bir mektup yazdım.

Sevgili Bay Yusuf,

Eminim beni hatırlıyorsunuzdur. Ben Emir'in öğretmeni, Rose de Souza. Oğlunuzun vefatı üzerinden bir yıl geçti. Sizinle daha önce konuşamadığım yahut mektup yazamadığım ve en derin taziyelerimi iletemediğim için özür dilerim. Her ne olursa olsun, benden haber almak istemeyeceğinizi düşünmüştüm. Belki bu bakımdan değişen bir şey yoktur. Bu mektubu tek satırını bile okumadan çöpe atacak olabilirsiniz. Umarım bunu yapmazsınız çünkü söyleyeceğim önemli bir şey var, dinlemeniz ve anlamanız gereken bir şey.

Öncelikle, eğer bu mektup size unutmayı ve geride bırakmayı tercih ettiğiniz şeyleri hatırlatıyorsa üzgünüm. Emir'i sevdiğinizi biliyorum. Onun sorunundan size bahsetmenin benim hatam olduğunu biliyorum. Onun utanç verici sırrını ortaya sererek, Emir'in uçurumdan yuvarlanmasına yol açmanın kısmen benim hatam olduğu açık. Bunları yazarken bile ölüm haberini ilk aldığım zamanlardaki kadar üzgünüm.

Sırrını size açtığında oğlunuzu hâlâ seviyor muydunuz? Ona kötü bazı şeyler, onu yapmış olduğu şeye kalkışmasına yol açacak kadar inciten şeyler söylediniz mi?

Ona söylediğiniz şeylerden gurur duyuyor musunuz?

Uzun bir zaman boyunca, Emir'in ölümü benim hatam olduğu için kendimi suçlu ve üzgün hissettim. Ama sanırım bu

suçun birazını da sizin taşımanız gerekir.

Eğer şu an bu mektubu kırıştırmaya başladıysanız, hiç şaşırمام; ne var ki en azından buraya kadar okumuşsunuz ve bilin ki hakikatten, Emir'in aynı zamanda sizin ona söyledikleriniz, sizin onu reddedişiniz yüzünden öldüğü gerçeğinden kaçamazsınız. Hiçbir oğlan çocuğu babası tarafından reddedilmeye katlanmak zorunda kalmamalıdır. Umarım bu konuda gerçekten üzgün hissediyor ve kafanızı kuma gömmüyor, tüm bunlar başka birinin hataları yüzünden olmuş gibi yapmıyorsunuzdur.

Emir kendi kimliğine sahip çıkmakla yanlış yapmadı.

Burnumu sokmakla hata yaptım ama niyetlerimin büyük oranda doğru olduğunu düşünmekte haklıydım. Emir'in mutlu olmasını istiyordum. Emir'in kendini olduğu gibi kabul etmesini ve tatminkâr, dürüst, kendine has bir hayat sürmesini istiyordum ki bu artık mümkün değil; benim müdahalelerim yüzünden ama aynı zamanda, sizin kendi oğlunuzu sevme ve gözetme konusundaki beceriksizliğiniz sebebiyle.

Söylemek istediğim daha çok şey var ama sizin için bir değişiklik yaratır mı emin değilim. Yanlış sebeplerle çocuk sahibi olan insanlar var. Yalnızca kendi suretinde çocuklar isteyen insanlar var. Anne-babalık bu değildir. Siz bu insanlardan biri misiniz? Böyle bir babaya mı dönüştünüz?

Belki de bunca şeyden sonra üzgün hissediyorsunuzdur ki bu durumda, bu mektupta yazdığım şeyler için özür dilerim. Daha iyi bir insan haline gelebileceğinize inanmak istiyorum. Davranış biçiminiz için içtenlikle üzgün olabileceğinize inanmak istiyorum. Ama size en fazla ihtiyacı olduğu zamanda Emir'i geri çeviren adam olarak kalmış olmanız da

mümkündür.

Artık bunu umursadığımı sanmıyorum. Bunu yazarken ve kendi bencil tarzımla, kendimi geçmişin yükünden kurtarmaya çalışıyorum. Emir ve siz hakkında düşünmekten kurtulup hayatıma devam etmek istiyorum.

Kendinizi özgür hissediyor musunuz? Emir hakkında rüya görüyor musunuz ve gördüğünüz rüyalar mutlu mu yoksa hüznü mü, yoksa ikisi birden mi? Rüyanızda onu gördüğünüzde size ne diyor? Daha yaşlı mı duruyor yoksa aynı yaşta mı kalmış? Size göre Emir en sonunda huzur bulmuş olabilir mi? Sizi yaptığınız şey yüzünden bağışlamış mıdır? Kendinizi hiç bağışlayabilecek misiniz?

Sanırım yeterince konuştum. Eğer bana ulaşmak isterseniz, ev numaramı zarfın alt köşesine yazdım. Eğer bu mektup hakkında okul müdürüne şikâyetle bulunmak isterseniz, hiç durmayın. Bu mektubu yazdığım için pişman değilim. Atacağınız her adıma karşı hazırım.

Saygılarımla,

Rose

BÖLÜM 14

Evvelki gece, son okul günümden önceki gece, yine uyumakta zorlandım.

Anneme dair bir hatıra geldi aklıma. Zaman içinde böylesi zihinsel işgallere alışmış olsam da, geçmişin zamanlı zamansız üstüme dadanması için kendimi yaşlı hissediyordum. Bir gün huzurevindeki biri gibi kendi kendime konuşmaya başlayabileceğimi düşündüm; bunu topluluk içinde bile yapabilirdim, ölülerle muhabbet ediyor olabileceğimi bilmeyen izleyiciler bana bakardı. Hızlıca, kendi geçmişlerinin çarpık versiyonları üzerinde kafa patlatmak haricinde hiçbir şey yapmayan şu ihtiyar insanlardan birine dönüşüyordum. Belki de bir sonraki günün öğretmenliğimin son günü olması isabetti; sevgili oğlanlarımı gizlice içime sızan ihtiyarlığıma daha fazla maruz bırakmayacaktım.

Hatırladığım kadarıyla, çocukluğumdaki evde annem yatağının köşesinde oturuyordu. Dokuz-on yaşlarındaydım. Emir'in itirafının ayrıntılarıyla birleştğinde, bilinçaltı bir yoldan, annemin kendi cinsel deneyimleriyle ilgili itirafıta bulunduğu şu önceki hayalin doğmasına yol açan bu hatıra olsa gerekirdi. Annem odadan çıksın diye bekliyordum ki böylece ben de (çocuk halim) uyuyacak ve bir sonraki okul günü için dinlenecektim. Annemin aklında bir şey vardı ama lezbiyenliğe dair bir şey değildi. Benimle sanki ben bir çocuk değil de yetişkinmişim gibi konuşmuştu (sözlerini sindirecek kadar olgun olmamamı umursamıyordu):

“Japonlar ülkeyi işgal ettiğinde, okulumu havaya uçurdular. Bunun ardından, hepimizi bir araya topladılar...”

Konuşmaya devam ettiği sırada, bütün hikâye kafamın içinde ortaya serildi. Japon İşgali yaklaşık iki yıl sürmüştü. Ülkenin tüm Avrasyalı nüfusuna, annem ve onun ebeveynleri de dâhil olmak üzere, Japon askerleri tarafından bir sabah umumi bir alanda ‘toplu tarama’ dedikleri bir şey için toplanmaları emredilmişti. Bu tarama sırasında, anti-Japon faaliyetlere katıldığından şüphelenilen Avrasyalılar cebren tutuklanmıştı. Askerler büyükbabamı çekip almış, onu ailenin geri kalanından teklifsizce koparmıştı. Annem ve büyükanne acıklı bir şekilde onu bırakmaları için yalvarmış ama yine de onu alıp götürmüşlerdi. Askerler büyükanne-min ve annemin gitmesine izin vermişlerdi çünkü büyükanne o sıralar su idaresinde sekreter olarak çalışıyordu; her nedense, elektrik ve su idarelerinde çalışanlar bu tutuklamalara maruz kalmıyordu.

Annem bir askerin kekeme bir İngilizceyle onları Japon hükümeti saflarına geçmeleri ve Japonlara karşı hiçbir protestoya ve gizli faaliyete katılmamaları konusunda ikaz ettiğini hatırlıyordu. Büyükanne kocasının yalnızca bir avukat olduğu ve herhangi bir faaliyete katılmadığı konusunda ısrar etmişti. Kimseye dinletemedi. O korkunç sabah-tan sonra büyükbabanın başına ne geldiğini kimse bilmiyor; Japonların o gün tutuklamış oldukları herkesi infaz ettiğine ilişkin doğrulanmamış söylentiler vardı yalnızca.

Büyükanne-min ve annemin açık bir meydanın ortasında birbirlerine tutunarak ve ağlayarak dizlerinin üzerine çöktüğü sahneyi hayalimde yeniden canlandırdım. “Annem ve benim için hiçbir şey eskisi gibi olmadı,” dedi annem, ço-

cuk yatağımın köşesinde otururken boynunu eğerek. Hiçbiri büyükbabamın anti-Japon faaliyetlere katılmadığını kesin olarak bilmiyordu. Katılmış olabilirdi. Belki de her gece eve geç gelmesinin sebebi dışarıda arkadaşlarıyla birlikte işgalcilere karşı nasıl isyan edileceğini planlaması, el ilanları dağıtması ya da potansiyel ayaklanmalar örgütlemesiydi. Gençlik gözümle, büyükbabam bana bir tür direniş kahramanı gibi geliyordu. Belki de Japonlar büyükbabamı hemen öldürmemişti. Belki de onu esir almış ve işkenceden geçirmişlerdi; o da anti-Japon olduğunu itiraf etmeyi reddedince, onu diğer savaş esirlerinin yanına katılmak üzere, ne kadar orman varsa kesecekleri ve taş kıracakları ya da Ölüm Treni Yolu'nu inşa edecekleri Tayland'a göndermişlerdi. Yetersiz yemek kaynaklarından dolayı açlık çeke çeke bir deri bir kemik kalmış bedenleri, nihayetinde kendi elleriyle döşemiş oldukları tren raylarının altına gömülebilirdi. Büyük babam, trajik bir kahraman, ülkesinin gizli bir savunucusu...

“Ama ailesini boşlamıştı,” diye ısrar etmişti annem yatağın köşesinden. O gizli toplantılar sebebiyle ya da büyükbabam eve vaktinde dönmediği zamanlarda, annem ve büyükannem acaba başına bir şey mi geldi diye her gün endişelenmişti. Japonlar duyarsızlıkları ve zalimlikleriyle bilinirdi. Memleketlilerinden daha ‘İngiliz kökenli’ olan Avrasyalılar, işgalcilerin Avrasyalı topluluk içinde muhtemelen Britanya sempatizanlarının olduğunu düşünmesi sebebiyle, bir tehdit oluşturuyordu. “Gece ne kadar geç vakitte olursa olsun, daha önce eve kaç kere geç gelmiş olursa olsun, döndüğü zaman annem ona bağırırsa, fırça çekse ve nereden kaldığını sorsa bile eve döndüğü zaman hep çok mutlu olurum. Babam bana hiç bağırmadı; evde bizimle birlikte ol-

duğu zamanlarda, babam evde olduğuunda hep farklı birine dönüşen annemin aksine, nazik ve mutluydu. Annem onu türlü şeylerle suçlamayı hiç bırakmadı; ailesini yeterince umursamıyor, hiç yanımızda olmuyor, bizi yeterince sevmiyor diye. Babamı sevdiğini biliyordum. Bunu biliyordum çünkü eğer sevmeseydi, onun yüzünden sürekli kızgın ve üzgün olmazdı.”

Annem benimle böyle konuştuğu sırada, üstümdeki kıyafetlerin neler olduğuunu merak ettim. Belki de kollarında dans eden oyuncak ayı baskılarıyla pembe çocuk pijamam vardı üzerimde. Pijamaları bana kimin getirmiş olduğuunu hatırlamıyordum; denizaşırı seyahatlerinden biri sırasında babam getirmiş olabilirdi ya da yakındaki bir pazardan annem almış olabilirdi. Çocukluğumdaki yatak odamı anımsamaya çalıştım; bir rafta sıra sıra dizilmiş eskimiş oyuncağlar, Enid Blyton kitapları ve benim yaşımdaki çocuklar için yazılmış dedektif romanlarıyla dolup taşan bir diğerkaf. Komodinimin üzerinde bir lamba olmalıydı zira karanlıktan korkuyordum. Uyurken genelde ışık açık kalırdı, ta ki ben uykuya daldıktan sonra annem içeri girip kapatıncaya kadar.

Biliyordum ki annem tüm bunları bana söylüyordu çünkü hiçbir şey anlayamayacak kadar küçük olduğumu düşünüyordu. Ben onun laf kalabalıklarına ve hatıralarına hizmet eden akılsız bir ağlama duvarıydım. Ne var ki kızının zekâsını ve hafıza becerilerini küçümsemişti. Ertesi sabaha kadar bütün muhabbeti unutacağımı düşünüyor yahut umuyordu. Bir bakıma haklıydı. Gerçekten de çoğunu bir süre unutuyordum. Ancak yıllar sonra bu hatıra geri geliyordu. Anlamıştım ki annem beni kendi kederini ve hüsrânlarını içine boşaltabileceğı boş bir kap olarak kullanıyor,

bunlardan hiçbirinin çocuğu üzerinde bir iz bırakmayacağı-
nı sanıyordu. Ne var ki hiç kuşkusuz kızının genç gözlerin-
deki kafa karışıklığını, ben onun kendi ailesi hakkındaki sır-
larını açığa vurmasını dinlerken gerçekleşmiş olması gereken
ağırlığı ve psikolojik düğümleri görmüş olmalıydı. Ne tür
bir anne kızını bu şekilde kullanırdı? Bencil olanı, demiştim
cevaben. Olgunlaşmamış, duygusal olarak dengesiz bir kişi;
kendi dertleri içinde öylesine kaybolmuş ki şu an içinde ne-
yin önemli olduğunu unutmuş: Kızı yatakta oturuyor, en
çok uyumak istediği sırada, yalnız ve sıkıntılar içindeki an-
nesinin sözlerini dinliyor tedirginlikle.

Ona göre, büyükbabamın tutuklanmasının ve bir daha
ondan haber alınamamasının ardından, büyükannem baş-
ka bir kadın oluvermişti. Kısa bir süre içinde, mesafeli ve
soğuk birine dönüşmüştü. Kızına karşı daha müsamahasız
hale gelmişti ve daha sık bir şekilde itidalini kaybediyordu.
“En ufak yanlış bir şey yaptığımda, hep bana bağıırıyordu.
Kazara düşüp dizimi çizsem bile canıma okurdu. Japonların
ülkeyi terk etmesinin üzerinden epey zaman geçti ama an-
nem değişmedi. Okula geri dönmeme hiç izin vermedi. Ev-
lenmemi ve mümkün olduğunca hızlı bir şekilde taşınmamı
istiyordu. Tek istediği şey... benim, yani tek çocuğunun, ha-
yatından *çıkmasıydı*. Belki suratımdaki bir şey ona babamı
hatırlatıyordu, bunu bilmem ama şunu biliyorum ki benden
nefret ediyordu.”

Annem o anda duruvermiş, sesi kısılmıştı. Ağlamamış-
tı; kederi, tıpkı sönüp giden bir alev gibi, sesinin dağılma-
sında ifade bulmuştu. Büyükanneme ilişkin hiçbir gerçek
hatıram yoktu. Annemin yalnız olduğunu düşündüğünde
karıştırdığı albümler içinde siyah-beyaz fotoğraflarını gör-

müştüm sadece, o evde olmadığı zamanlarda albümleri ben karıştırırdım. Büyükkannem uzun bir kadındı, büyükbabamdan bile uzundu, muhtemelen büyüdüğümdaki boyum kadar boyu vardı; belki de sünmüş uzun boyumu ondan almıştım. Benim aksime, büyükkannem daha beyaz tenliydi; gerçi bu fotoğrafların o zamanlardaki çekilme biçiminden mi kaynaklanıyordu emin değildim, aşırı ışıklı hallerine güneş ışığı ve antika kameranın flaşı sebep oluyordu.

Hatırladığım hususi bir fotoğraf vardı ki burada büyükkannem ve büyükbabam tek kızlarıyla birlikte bir komşunun ön taraftaki verandasında oturuyor, en şık Pazar elbiseleri içinde bilinmez bir kameramana poz veriyorlardı. Büyükkannem ve büyükbabam gülümsüyorlardı; büyükbabamın gülümsemesi zoraki değildi, kocaman açılmış gözleri bir tür aşırı güvenle parlıyordu; büyükkannem ise sanki bu yüz ifadesini fazlaca uzun tutmak zorunda kalmış gibi huzursuz bir şekilde sırtıyordu; büyüyüp annem olacak çocuk önlerinde duran bir bankta oturuyor, gülümsemiyor ama kaş çatıyordu, fotoğraf çekme işinin bitmesini istiyordu, beden dili huzursuzluğunu ve rahatsızlığını yansıtıyordu.

Ardından hatıramda annem bana doğru döndü, odanın karanlığı yüzünün yarısını gizliyordu. “Bir zamanlar, yani uzun zaman önce annem bana karşı ilgiliydi. Ne var ki gitgide beni hakir görmeye başladı. Onunla birlikte büyüyünce, ben de ondan nefret etmeyi öğrendim ve Rose, eğer olur da sana karşı gözüm kararır, bil ki bu büyükkannen yüzündendir. Belki de bunların hepsi o meydanda babamı bizden aldıkları o gün, onu öldürmeye götürdüklerinde başlamıştır. Belki de her şeyin sebebi buydu. Ve kimi zaman ölmüş büyükkannenini özlüyor olsam da ondan hâlâ nefret edi-

yorum. Beni olduğum kişi yapan odur, Rose. O yüzden, baban hiç yanımızda olmayınca onun hakkında hiç iyi bir şey söylemiyorsam beni suçlama. Seni azarlayıp durduğum için beni suçlama. Beni suçlama çünkü bu benim hatam değil. İyi bir anne olmak için elimden geleni yaptım. Ben mutsuz bir kadınıym, Rose. Ne de olsa annemin kızıyım. Bazı günler diyorum ki keşke annemi hiç dinlememiş ve beni evlenmeye zorlamasına izin vermemiş olsaydım. Keşke evi terk etseymişim, ülkeyi terk etseymişim, annemin parasını çalıp bir bilet alarak herhangi bir yere giden bir gemiye ya da uçağa atlasaymışım. Bir hayatım, tamamıyla kendime ait bir hayatım olabilirdi; muhtemelen beni hiç sevmemiş bir kocanın ve senin, asla istemediğim tüm bu sorumlulukların olmadığı bir hayat. Şu an seyahat ediyor olabilirdim, bilirsin, üniversite eğitimi alabilirdim, yalnızca bir eş ve anne olmaktansa *dişe dokunur biri*, bir heykeltıraş, bir gazeteci, bir model olabilirdim, Rose. Umarım bir gün kötü bir anne olduğum için beni affedersin.”

Hatıra sona erdi. Annem tüm bunları söylemiş miydi gerçekten? Yoksa tüm bunları zaman geçtikçe ben mi uydu-ruyordum? Kuşkusuz ki hatırladığım şeyde hakikat payı büyüktü. Yaşlandıkça, olgu ile hüsnükuruntu arasındaki farkı anlamak zorlaşıyordu.

Anneme dair bu hatıra aynı zamanda hiç çocuk sahibi olmadığım için bir kez daha şükran duymama yol açtı. Çocuklarıma karşı annem gibi olabilirdim, tıpkı annemin (bunu istememiş olmasına rağmen) mutsuz büyükanneme dönüşmesi gibi. Peki, annem bana her şeyi itiraf ederken sarhoş muydu? Annem alkole elini sürmez diye bilirdim. Bir çocuk olabilirdim ama nefesinde alkol kokusu almamış ol-

duğuma emindim. Annem ve onun hayata karşı tatminsizliği için hep üzölmüşüm. Okulda aldığım iyi notlar ya da doğum günlerinde ve Anneler Günü'nde aldığım hediyelerle onu etkilemeye çalıştığım zamanlarda bile beğenmediğini belirten bir şey söylemenin yolunu bulurdu.

Bazı günler, zalimce ve epey bir suçluluk duygusuyla, annemin, her anını bana kendisinin kurmadığı bu hayat içinde sıkışmış olarak ne kadar işe yaramaz hissettiğini hatırlatarak geçiren bu kadının, mümkün olduğunca hızlı bir şekilde *ölüp gitmesini* isterdim. Kızı büyüdükten ve evlendikten sonra bile annem, yeni insanlarla tanışmak, yeni arkadaşlıklar kurmak, hatta bir sevgili bulmak ya da herhangi bir yere giden bir uçağa atlamak için pekâlâ dışarı çıkabilecekken, kendi adına üzülererek ve içine düştüğü hayata hapsolmasında kendisinin de bir miktar rolü olabileceğini kabule yanaşmayarak, on dokuzuncu yüzyılın Gotik romanlarındaki yıkık dökük bir konağın kafayı yemiş kadın sakinlerinden birinin daha az gösterişli bir versiyonu gibi, kendini evinin sınırları içine hapsetti.

Evde tek başına haliyle, kendine yapmış oldukları için dünyaya lanet okuyan annemi ne kadar da sık düşünmüştüm vaktiyle! Ve öldüğü zaman – ne kadar da rahatlamıştım. Artık suçluluk hissi için oldukça yaşlıydım. Ne de olsa doğrudan annemin ölümüne yol açmış falan değildim. Aslında, çocukluktan beri taşıdığım, onun ölmesini istemekten gelen tüm suçluluk duygusu artık bütünüyle ortadan kalkmıştı. Kendi mutluluğunu pek az umursayan bir anne için artık ne suçluluk ne de üzüntü hissediyordum. Tüm bunlar geçmişte kalmıştı.

O zaman neden uyuyamıyordum?

Biraz zaman geçince, nihayet hafiften uykuya dalma-

mın ardından, gecenin köründe uyandım ve bir daha uyuyamadım; birkaç saat içinde, okulda geçireceğim son günün güneşi doğacaktı. Böylece, yatakta uzanırken zihnimin başıboş gezintisine engel olmamaya karar verdim. Emir'in evinin hali nasıl olsa gerekir diye hayal kurdum; köhne mobilyaları olan bir salon ve çalışmakta olan bir televizyonun önünde oturan kırçıl saçlı, ihtiyar, ince bir Malezyalı adam. Hülyanın içinde her şey normalden biraz daha yavaş ilerliyordu ve tıpkı bir sessiz film gibi, hiç ses yoktu. Televizyondan gelen ışık bile mıymıntı bir şekilde yanıp sönüyordu. Emir'in büyükannesi görülemiyordu çünkü muhtemelen mutfakta yemek ya da ev işi yapıyordu ki tüm bunlar benim gündüz düşümün görsel kapsamı dışında kalıyordu.

Sonra ön kapıdan Emir girdi içeri. Okul üniformasını giymişti ve okuldan yorgun dönmüş gibi gözüküyordu. Omuzlarında bir sırt çantası vardı ki devamında, bunu televizyonun yanında duran boş bir sandalyenin üzerine çıkardı dikkatlice. Dudaklarını oynatarak babasına gelişigüzel bir şey dedi. Belki Malayca bir şeydi. Belki de Emir şöyle demişti: "Merhaba baba, yemek yedin mi?"

Ardından Emir'in babası oturduğu yerden isteksizce kafasını kaldırdı, suratında gizemli bir sakinlik vardı. Emir'e bir şey söyledi. Manzaranın havası ve hızı o anda değişti. Babasının ağzı artık daha özenli ve daha hızlı hareket ediyordu; bağıırıyordu. Artık Emir de bağıırmaktaydı, duyamadığım bir şeyle bağıırarak karşılık veriyordu. Emir çok kızgın gözüküyordu; suratı buruşmuştu ve tüm vücudu hiddetle titriyordu. İhtiyar adam da titriyor, elini kaldırıp Emir'e doğru parmak sallıyor ve ağzını kâh boşluklu kâh kıvrımlı şekillere sokuyordu.

Sonra Emir kanepenin üstüne oturup, yüzünü ellerinin

arasına gömdü. Artık her şey bir çırpıda olup bitiyordu. Vücudu kendinden geçmişçesine sarsılırken, Emir ağlıyordu. Babası halen tepesinde dikiliyor, hâlâ parmağını sallıyor, sessiz haykırışlarla Emir'e saldırıyordu.

Kendi zihnimin işkence odası içinde, kendime niye bunu yapıyordum? O esnada hayali durdurmak istedim ama yapamadım. Muhayyilem boyun eğmiyordu: Emir ağlıyor, suratı alaycı bir şekilde büzüşmüş babası halen parmağını sallıyordu.

Ardından Emir elleri arasından yukarı baktı, suratı gözyaşlarıyla ıslanmıştı. İlk başta doğruca bana bakıyormuş gibiydi; Emir nihayetinde zebellâ gibi tepesine dikilmiş babasına bakmadan önce, tüm bunları acı verici bir çaresizlik içinde izledim. Emir'in dudakları bir kez daha kımıldıyordu; artık normal bir hızda açılıp kapanıyor gibiydiler ki bu, daha önce baba ile oğul arasında vuku bulanlara kıyasla oldukça yavaş kalıyordu.

Babası bunun karşısında şaşırılmıştı. Aslına bakılırsa, olduğu yerde kalmıştı.

Sahnenin tamamı dondu. Ne hareket eden oldu ne konuşan.

Emir o anı duraklatacak bir şeyler söylüyordu.

Babası geriye, Emir'in ötesine doğru yavaş ama kararlı bir adım attı; sanki o an itibariyle belli bir mesafeden oğluna bakmak ve Emir'in dediklerini dikkatlice dinlemek için biraz alana ihtiyaç duymuş gibi.

Emir'in dudaklarının hareketi durdu ama gözleri sabit bir şekilde babasına bakmaya devam etti. Baba ve oğul birbirlerine bu şekilde uzun uzun baktılar.

Sonrasında bir kez daha Emir'in babası konuştu, yü-züne artık bir dinginlik gelmişti. Söylediği bir şey Emir'in uyuşuk bir şekilde kanepeye yaslanmasına sebep oldu, sanki bir teslimiyet dalgası tarafından yastığa doğru itilmişçesine.

Emir'in babası oğlunun yanına oturdu.

Oğlan şimdi yere doğru bakıyordu.

Devamında, babası en derin umutlarımdan ve arzula-rımdan doğan bir şey yaptı: İhtiyar adam bir elini oğlunun omzunun üzerine koydu.

Sanki dokunuş canını yakmışçasına, Emir gözlerini kapadı.

Ama acı çekmiyordu. Ağlıyordu.

Bir kez daha babası konuşuyordu, artık öfkeli değildi. Oğluya konuştuğu sırada yorgun ve kabullenici görünüyordu; halen omzunun üstünde duran eli onu sıkıca kavırıyordu. Emir gülümsüyordu; buna şüphe yoktu. Oğlan gülüm-süyor ve artık gözlerini hiç kırpmadan bana bakıyordu.

Kurduğum hayal gerçek hayatta meydana gelmiş şeyin idealize edilmiş ve düzeltilmiş bir versiyonuydu. Şayet Emir ve babası arasında işler tümüyle farklı gelişseydi, vuku bulan şey bu olabilirdi. İhtiyar adam Emir'in ona söylemiş olduğu şeyden dolayı onu bağışlamıştı. Emir artık huzurluydu ve sessizce tüm bunların sadece benim hayalimde olup bittiğini kabullenerek, bana bakıyordu.

Ardından sahne sönmeye başladı.

Bunu istemiyor olsam da kalan birkaç saat boyunca uy-kuya daldım, ardından güneş son öğretmenlik günüm için beni tekrar uyandırdı.

BÖLÜM 15

Oğlanlardan biri (sanırım Zhang Wei), sessizliğin çok uzun sürdüğünü hissedince sükûnu bozuyor: “Öğretmenim, iyi misiniz?”

Bir kez daha okul bahçesine bakıyorum.

Yaptığım anlatımın çoğu boyunca ya sınıfın öte tarafında kalan uzak köşedeki duvara, ya dönen kanatlarıyla kendine bakanı hipnotize etme riskini barındıran pervanenin bulunduğu tavana ya da kafamı çevirip dışarıdaki bahçeye bakmış olmalıyım.

Zhang Wei’nin sorusunu duymam üzerine tekrar sınıfa dönüyorum. “Evet, iyiyim. Halen hayattayım. Ve öğrencim benim yüzümden öldü. Evet, bu benim hatamdı. En başından beri öyleydi. Eskiden kendime hadisenin aslında vuku bulmamış olması gereken bir hata olduğunu söyledim. Ne var ki bunun bir hatadan daha fazlası olduğunu biliyorum. Bu meydana geldi çünkü ben iyi bir öğretmen, harika bir öğretmen, gerçek bir fark yaratma kapasitesine sahip biri olduğumu düşünmüştüm. Beni o hatayı yapmaya sevk eden şey küstahlığımdı. Daha ağırbaşlı olsaydım ya da belki hiç öğretmen olmasaydım, kim bilir, belki o zavallı çocuk halen hayatta olurdu. Berbat bir öğretmen olduğumu söylemiyorum. Söylediğim sadece şu ki düşündüğüm kadar harika bir öğretmen değildim. Her şeyin yanlış gitmesine yol açan şey, ‘harika’ olduğumu düşünmemdi.”

Bu noktada Subra söz alıyor. An itibariyle yorgun olsam

gerekir çünkü söylemeyi aklından geçirebileceği herhangi bir kaba söze karşı kendimi savunmaya alma zahmetine bile girmiyorum. “Ama Bayan de Souza, siz sadece yardım etmeye çalışıyordunuz, değil mi? Yani, öğrenciniz fazlasıyla bunalımdaydı. Belki de... yani belki yine kendi öldürecekti, bilirsiniz, siz onu... onu aramamış olsanız bile...”

Belki de daha fazla konuşarak beni daha fazla inciteceğinden şüphelendiği için, son cümlesini bitirmiyor. Subra'nın düşünceliliği karşısında şaşırıyorum.

“Nazik olmaya çalıştığını biliyorum, Subra,” diyorum cevaben. “Ama sanırım onun uçurumdan yuvarlanmasına yol açan bendim. Yapmam gereken şey ona kendisi olması, kendine üzülmeye için alan vermektir. Kendi meseleleriyle başa çıkmayı, babasıyla konuşma yahut konuşmama kararını vermeyi ve kendi seçimlerinin sonuçlarıyla yaşamayı öğrenmesi gerekiyordu.”

Ağzımdan çıkan ‘yaşamak’ sözcüğü tatsız ve bir kara mizah unsuru gibi gelince, tekrardan susmama yol açıyor.

Oğlanlara tüm bir hafta boyunca ağlayarak uyuyakalırken Christopher'ın bana nasıl sarıldığını anlatmıyorum. Önümdeki oğlanlara bakarken, aklıma Emir'in suratının geldiğini söylemiyorum. Zihnimde, kantin masasında çayla dolu olan yarısı hızlıca soğuyan bir kâğıt bardak canlanıveriyor; Emir'in parmakları bardağı sıkıca kavriyor, sonra tekrardan bırakıyor.

Benden asla özür dilemek zorunda değilsin. Bunu Emir'e kantinde ben söylemiştim. Daha iyi bir öğretmen olarak, o zamandan itibaren dilinde bir itirafla yanıma gelen her oğlan için daha iyi bir dinleyici olarak, başkaları ne düşünürse düşünsün, içine doğdukları toplum yahut din ne olursa ol-

sun, (bunu yaparken başkalarına zarar vermedikleri sürece) kendilerine karşı dürüst olmalarında hiçbir yanlış olmadığını her fırsatta öğrencilerime hatırlatarak ve şu an bu hikâyeyi anlatarak, öğretmenlik hayatımın Emir'e yönelik uzun, sürekli bir özür olarak geçmiş olduğuna inanmak istiyorum.

Yarattığım ciddiyet havasından sonra, hoppaca bir şey söylemek istiyorum. "Aman da aman, masamdaki tüm bu kartları ve çiçekleri nasıl eve götüreceğim?"

Hiç kimse bir şey demiyor ama sınıftaki birkaç kişi gülmüyor. Yine de evvelki ciddiyet havası inatla dağılmıyor.

"Öğretmenim," diyor Eric bu sefer, "ne kadar yaşlı olursak olalım, bana öyle geliyor ki yine de hep hata yaparız. Ama en azından bunlardan ders alırsınız, değil mi? Hatalarımızdan ders almalıyız yoksa daha fazla insanı incitiriz. Sizin hatalarınızdan ders çıkardığınıza eminim, öyle değil mi? Her neyse, sanırım – hayır, eminim ki *hepimiz* için öyledir – siz gerçekten iyi bir öğretmensiniz, Bayan de Souza. Bize karşı her zaman iyi ve sabırlı oldunuz; biz sizi dinlemeyi ve hatta size saygı göstermeyi unuttuğumuz zaman bile."

Başka zaman olsa, böyle bir şey söylediği için Eric ile dalga geçilir ve arkadaş baskısından ötürü, tüm sınıf bir kıs kıs gülme dalgasına kapılırdı. Ne var ki bugün için bu geçerli değildi. Başını sallayan kimse yoktu ama herkesin gizli bir yoldan Eric ile hemfikir olduğunu görebiliyordum.

Ya da en azından onunla hemfikir olduklarına inanmak istiyordum. Birer birer hepsine bakıyor, gözlerimi bir surat-tan diğerine çeviriyorum. Belki de Eric haklıdır. Belki de ben iyi bir öğretmenimdir; harika değilim ama Emir vakası beni daha iyi yapmıştır, daha kötü değil. Ve tıpkı Eric'in söy-

lediği gibi, her zaman nazik, düşünceli ve sabırlı olmadım mı? İçimde büyüyen gururun sıcaklığını hissedebiliyorum. Her gün bir yana ama bu gün, son öğretmenlik günümde böyle hissetmek pek hoş. Buraya yalnızca hakikati —hakika-
tin bana ait halini— anlatmak ve laf edecek birileri çıkarsa kulak vermek için gelmişim. Demek ki en nihayetinde, ben iyi bir öğretmen *olmuştum*.

Eric devam ediyor: “Her öğretmenimize doğum günlerinde ve Öğretmenler Günü’nde kartlar, çiçekler ve ıvır zıvır verdiğimiz biliyorum ama bu sefer kartlarda yazdığımız şeylerde gerçekten samimi olduğumuzu düşünüyorum. Yani, bugünden sonra sizi hiç göremeyeceğiz.”

“Eric, teşekkürler,” diye yanıt veriyorum. “Söylediklerimi hatırlamanız yeterli. Ve hatırlamakla kalmayın; buna izin vermeniz durumunda, tam da sizi siz yapan şeyi pençeleriyle söküp almasına göz yummanız durumunda, gerçek hayatın sizi *yyiyp bitireceğini* söylediğimde, bana inanın. Eğer gerçekten kim iseniz o olmak istiyorsanız, bunun için savaşmalısınız. Ağırbaşlı olmalısınız. Gözleriniz ve kulaklarınız keskin olmalı. Diğer insanlar size saldırdığında güçlü olmalısınız. Cesur olmalısınız. Ve tıpkı Eric’in dediği gibi, diğer insanları düşüncesizce incittiğinizde, hele bu kişi önemseydiğiniz biriye, hatalarınızdan ders çıkarmayı öğrenmelisiniz.”

Ders artık bitti, o yüzden konuyu toparlama vakti geldi. “Ve teşekkür ederim. Size teşekkür ederim, hepinize; son öğretmenlik günümü unutulmaz kıldığınız için. Belki emeklilik yılları boyunca öğretmen olmayı özlerim, belki özlemem. Ama sizlerle tanıştığım için minnettarım çocuklar. Ve umarım benimle geçirdiğiniz vakitten zevk almış, bazı önemli dersler çıkarmışsınızdır.”

BÖLÜM 16

Oğlanlar sınıftan çıkınca, bu kartları ve çiçekleri eve nasıl götüreceğimi düşünüyorum. Belki de çekmecelerimden birinde kullanabileceğim plastik torbalar vardır. Masamın ilk çekmecesini açıyorum; (yıllar boyunca kullanımdan ötürü sertleşmiş) çekmeceyi bütünüyle açtığımda, hafifçe hopluyor. İçinde, arka tarafa sıkıştırılmış ufak, mavi-yeşil, A5 boyutunda bir zarf buluyorum. Masamdaki malzemeleri temizlemiş olduğumu düşünmüştüm; atmayı unutmuş olduğum diğer birkaç fişin arasında duran zarf gözümünden kaçmış herhalde. Zarfı parmaklarımla dikkatle kaldırıyorum. Zarf eski olmalı zira köşeleri solmuş. Özenle açıyor ve içinde katlanmış duran sarımsı kâğıdı çıkarıyorum. Bir mektup bu.

Kâğıdın katlarını açıyor, içgüdüsel bir şekilde, dağınık bir el yazısıyla kaleme alınmış içeriği hemen okumaktan kaçınıyor ve gözlerimle iz sürerek sayfanın en aşağısına iniyorum: Emir...

Nefesim tutuluyor ve ağzım beş karış açılıyor. Ölümünden bunca yıl sonra, Emir'in mektubu buraya nasıl girmiş olabilir? Ya da daha doğru bir ifadeyle: Onu bunca zamandır nasıl görmedim? Emir onu yıllardır çekmecemde duran, onun ölümünden beri eşyalarımı temizlemeye başladığım bu haftaya kadar oradan çıkarmayı hiç aklıma getirmediğim kâğıtların ta en altına gömmüş olmalı. Bunu masama Bay Ong'ya da diğer öğretmenlerden herhangi biri yerleştirmiş olsa, Emir'den bir mektup olduğunu söylerlerdi.

Emir buraya kendi başına gelmiş olsa gerekir; babasını aramış olduğum o Pazar günü olmalı, gerisingeri okula dönme-ye karar vermiş, bu boş sınıfa girip, mektubu koymuştur ve ondan sonra da...

Şu an, keşke evde olsaydım da, Christopher halen hayatta olup, kanepede oturduğumuz sırada sırtımı okşasaydı diyorum ve uzun zaman önce okumuş olmam gereken, zihnime hiç kuşkusuz kızgın bir bıçak gibi mühürlenecek bir mektubu okumaya hazırlıyorum kendimi. Kâğıdı hafifçe titreyen parmaklarımla tutuyor ve Emir'in neredeyse okunmaz el yazısını okumak için ter döküyorum:

Sevgili Bayan de Souza,

Bunu yazmak bana çok zor geliyor.

Aynı zamanda beni fazlaca üzüyor.

Öncelikle, o gün kantinde beni dinlediğiniz için size bir kez daha teşekkür etmek istiyorum. Benim için anlamı büyük. Başka bir insana asla söyleyemeyeceğimi düşündüğüm şeyleri açmamı ve konuşmamı sağladınız. Bunun sonrasında, gerçekten daha cesur bir insan haline geldiğimi düşünmüştüm.

Ama gerçekten babamı aramamalıydınız.

Bunu benim iyiliğim için yaptığınızı biliyorum. Ama bunu cidden yapmamalıydınız. Bu yapabileceğiniz en kötü şeydi.

Öncesinde size teşekkür ettiğimin farkındayım ama yaptığınız şeyden nefret ediyorum.

Bunu yapanın SİZ olmasından sahiden nefret ediyorum.

Neden, Bayan de Souza —ben size ne yaptım ki?

Nasıl oluyor da hayatıma girip, ailem ve benim için her

şeyi cehenneme çevirme hakkını kendinizde görebiliyorsunuz?

Sayenizde babam artık beni sevmiyor.

Bunu biliyorum çünkü sesinde duyuyorum bunu. Benimle konuştuğunda gözlerinde görebiliyorum.

Bana pisliğin teki olduğumu söyledi. Aynı zamanda, olduğum kişi olmamda, yani eşcinsel olmamda bir sakınca olmadığına inanmamı sağladığınız için sizin de bir pislik olduğunuzu söyledi.

Bayan de Souza, çekip gitmek istiyorum.

Sonsuza kadar çekip gitmek istiyorum.

Artık kimsem yok. Babam artık onunla aynı evde olmamı istemiyor. Eşyalarımı toplayıp bir akrabanın evine taşınmam gerek, tabii içlerinden beni kabul edecek çıkarsa. Farkındayım ki eğer gerçeği bilselerdi, hiçbiri beni yanlarında istemezdi.

Artık size bile güvenebilecek durumda değilim. Çektiklerimi anlayabileceğinize inanmıyorum. HERHANGİ BİR ŞEYİ anlayabileceğinize inanmıyorum.

O yüzden size güvenmiyorum.

Artık ne yapmam gerektiğini biliyorum.

Sözün özü, hoşça kalın Bayan de Souza.

Eğer bunların bir ölçüde sizin suçunuz olduğunu düşünüyorsanız, haklısınız, bunlar büyük ölçüde SİZİN suçunuz.

Ama aynı zamanda benim suçum; böyle doğmuş olmak, bu ailenin içine doğmuş olmak, babamı mutlu edememek benim suçum.

Allah'a inanmıyorum.

Artık ne size ne başka birine inanıyorum.

Ama yine de teşekkürler, yardım edebileceğinizi düşündü-

ğünüz için.

Belki de salaklığınız sayesinde, gerçekten de yardımcı olmuştunuzdur.

Belki de bu noktaya gelip, nihayet meseleyi idrak etmemi sağlamışsınızdır.

Belki artık gerçekten çekip gidebilirim.

Emir

İşte yaptığım anlatının eksik parçası burada duruyor. Hikâyenin sonu artık değişti; hem de önümde bunu duyacak hiçbir oğlan, gözden geçirilmiş son dersimi dinleyecek kimse yokken. Hepsi diğer öğretmenlere veda etmek için başka derslere girdiler. Bense bu sınıfta, budalaca geride bırakabileceğimi sandığım bir hikâyenin yeni sonu üzerine tek başıma düşünmeye terk edildim.

Bu yeni sona göre, ben hiç de iyi bir öğretmen olmamışım. Bunca zamandır kendime yalan söylüyormuşum. Bu mektup bunun bir kanıtı, bir işareti ve sarsıcı bir hatıratı. Tüm çabalarım ve cilalı hodbinliğime karşın, hiçbir şey başaramamışım! Onu kollarını açarak karşılayan soğuk gecenin havasına kendini bırakmak için yatak odasının penceresini açmasından birkaç saat önce Emir'in kaleminden çıktığı her halinden belli olan kelimelerle dolu bu abidevi kâğıt parçasının da ortaya koyduğu üzere, ben berbat biriydim.

Gözlerime hiç yaşı dolmuyor. Acaba aynı zamanda duygusuz ve kalpsiz mi olmuştum? Emir'in hatırası en azından tek bir gözyaşını hak etmiyor muydu? Tüm bu yıllardan sonra nasıl biri olmuştum ben? Nasıl bir öğretmen haline gelmişim?

On dakika boyunca, neredeyse hiç kıpırdamadan boş sınıftaki masamın arkasında oturuyorum. Camdan dışarı bakınca, okul yerleşkesinden çıkmak için bahçede elini kolunu sallayarak yürüyen birkaç oğlan görüyorum. Öğretmenlerden bazıları öğrencilerini erken bırakmış olmalı. Çiçekleri ve kartları masamdan kaldırmam gerektiğine karar veriyorum. Masanın temiz bir yazı tahtası gibi görünmesini istiyorum. Masamın tüm çekmecelerini açtığımda, bir tanesinin içinde okulun hademesi tarafından sınıfları temizlerken kolayca alabilmek için bırakılmış büyük, siyah çöp torbaları buluyorum. Bu kocaman torbalardan birini açıp, yanımda getirdiğim ama hiç kullanmadığım ve bugünden sonra hiçbir işe yaramayacak notların bulunduğu dosyalar da dâhil olmak üzere, tüm kartları ve çiçekleri kolumu kullanarak içine dolduruyorum. Çöp torbasının ağzını tek bir düğümle bağlamadan önce, Emir'in mektubunu içine atmadan evvel bir an tereddüt ediyorum.

Aşağı kata inmek için ayağa kalkıyor, ahşap merdivenlerden aşağı ve birinci katın hemen dışındaki genel çöptoplama alanına doğru ağır torbayı biraz zorlanarak sürükliyorum. Her iki elimi kullanarak ve biraz çaba harcayarak, torbayı kaldırıp yeşil büyük kutulardan birinin içine dikkatlice itiyorum. Ardından öğretmenler odasına geçiyor, içlerinden hiçbirini bugünden sonra özlemeyeceğim meslektaşlarım için bir veda turu yapıyorum. Okul müdürü de orada; Bay Ong'un yerine, kırklarının başında, Peranakalı, kısa ve zayıf bir kadın olan Susan Heng geçeli birkaç yıl oluyor (zaman müdürleri gittikçe gençleşiyor). Nazikçe elini sıkıyorum ve o da bana samimi bir sırtıma eşliğinde iyi dileklerini sunuyor. Bugüne değin okul tarafından bir dizi uzun-hizmet

ödülü almış olsam da, bugün hiç kimse bana resmi bir veda yahut doğum günü partisi hazırlama zahmetine girmemiş; herkes tatil için okuldan ayrılmaya can atıyor olmalı. Hatta öğretmen kadrosu içinden hiç kimse bana bir pasta ya da bir doğum günü hediyesi almamış. Bir bakıma, burada geçen zamanım için uygun bir son.

Üstünkörü vedalarımı ettikten ve neredeyse küçümseyici bir baş sallama ve gülümseme eşliğinde her bir kişinin iyi dileklerini kabul ettikten sonra, okulun park alanında ki parlak Mazda aracıma doğru yol alıyorum bir kez daha. Gerçeküstü bir an boyunca, herhalde arabanın içinde, direksiyonun arkasındaki koltukta oturan biri var diye düşünüyorum. Umuyorum ki Christopher olur bu. Hayatta olduğu zamanlarda, her sabah onu okuluna bırakır ve ardından kendi işime gelirdim. Dersler bitince, sonrasında eve birlikte dönebilelim diye, benim okuluma kadar yürüyüp arabada beklerdi (yedek anahtarları vardı).

Ne var ki bu güneşin şiddetli ışığının bir numarasından ibaret. Arabada kimse yok. Arabanın kapısını açıyor ve bir iç çekme eşliğinde kendimi sürücü koltuğuna atıyorum.

“Özlüyorum seni,” diyorum yüksek sesle, açık havadaki bir park alanında kendi kendime konuşuyor olmaktan dolayı utanmaksızın. Bugün halen benim doğum günüm, canım ne istiyorsa yapabilirim. “Doğum gününüz kutlu olsun, Bayan de Souza,” diyorum dikiz aynama doğru bakarak; biliyorum ki bugünden sonra hiçbir oğlan bana resmi bir şekilde böyle hitap etmeyecek.

Üç dakika zarfında, motoru çalıştırıyor, klimayı açıyor, yerel bir radyo kanalını açıyor ve tanıdık (ve hatta pek de hoş) olmayan müzik kulaklarıma sızarken, araba gürültüsü

eşliğinde öylece oturuyorum. Ardından, nihayet ayakkabılarımı ayağımdan çıkarıyor, bir ayağımı hafifçe gaza basıyor ve okul yerleşkesinden çıkıp, orayı sonsuza dek terk ediyorum.